د افغانستان ملي تحریک

2013 ۱۳۹۲

AFGHAN NATIONAL MOVEMENT

تولنیز ارزښتونه

سید احسان اسد

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

تولنیز ارزښتونه

امرالله امید

۱۳۹۴ ل کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم: ټولنیز ارزښتونه

لیکـــوال: امرالله امېد

خپرونـدی: د افغانستان ملي تحریك، فرهنګي څانګه

وېبپـاڼه: www.melitahrik.com

کمپوز: پخپله لیکوال

پښتی ډیزاین: نجیب الله نایل

چـاپشمېـر: ۱۰۰۰ ټوکه

چـاپکـال: ۱۳۹۴ ل کال/ ۲۰۱۵م

د تحریك د خپرونو لړ: (۶۴)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

هغوی ته چې په ارزښتونو باور لري
او ارزښتونه پالي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکلړ

شمېره　سرلیک　مخ

1. خپلې خبرې ۱
2. ټولنیز ارزښتونه څه دي؟ ۴
3. پښتونولي ۸
4. شخصیت ساتنه ۱۲
5. جرګه ۱۶
6. باور ساتنه ۱۹
7. غوره انساني سلوک ۲۸
8. انساني کرامت ۳۴
9. ادب ۴۰
10. مدنیت ۴۴
11. اورېدل ۴۸
12. فن و هنر ۵۳
13. بریالیتوب ۵۷
14. ځان پېژندنه ۶۲
15. ځواني ۶۶
16. لږې خبرې کول ۷۰
17. حیا و شرم ۷۵
18. القاب ۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

19.دنورو نظریاتو ته درناوی ۸۵
20.دعا و آزار ۸۹
21.راشه–درشه............... ... . ۹۳
22.زغم و نرمښت....... ... . ۹۸
23.ژبه............... ... . ۱۰۳
24.ښایست و ښکلا ۱۰۷
25.ښه دوستان............. ... . ۱۱۱
26.پوښاک....... ... . ۱۱۶
27.ښه خوی............ ... . ۱۲۰
28.مسوولیت پېژندنه....... ... . ۱۲۹
29.مطالعه............ ... . ۱۲۳
30.مېلمه پالنه....... ... . ۱۳۹
31.مینه و محبت........... ... . ۱۴۱
32.نسبت ومنصب......... ... . ۱۴۵
33.یووالی............. ... . ۱۵۰
34.سوله او خپلواکي......... ... . ۱۵۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تحریك یادښت

د افغانستان ملي تحريك د (۱۳۹۳ ل) كال په پيل كې له خپلو ګرانو هېوادوالو سره ژمنه كړې وه چې د دې كال په بهير كې به (شل عنوانونه) بېلا بېل ديني، علمي، ادبي او ټولنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې كوي. ملي تحريك دا ژمنه د ياد كال د كب پر (۲۸)مه نېټه پوره او د يوې پرتمينې غونډې په ترڅ كې يې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې كړل. ملي تحريك په ياده غونډه كې ژمنه وكړه چې د (۱۳۹۴ ل) كال په بهير كې به انشاء الله د خداى (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې كوي. طبيعي خبره ده چې دا اسانه كار نه دى، ډېر زيات زيار او زحمت ته اړتيا لري، خو ملي تحريك ټينګ هوډ كړى چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملي كوي. دا اثر چې ستاسو په لاس كې دى د همدې (سل عنوانونو) ژمنه كړو اثارو له جملې څخه دى، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحريك هيله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې ګټه پورته كړي. ملي تحريك له ټولو هغو ليكوالو، ژباړونكو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندويانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهير كې يې يو بل سره مرسته او ملګرتيا كړې او دا فرهنګي بهير يې بريالى كړى، د زړه له كومې مننه كوي او كور ودانې ورته وايي.

د هېواد د فرهنګ د ښېرازۍ په هيله

د افغانستان ملي تحريك فرهنګي څانګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلې خبرې

ټولنيز ارزښتونه هغه څه دي، چې ټولنه ورته په درنښت قايله وي، هر کلتور او فرهنګ خپل ارزښتونه لري، زموږ پښتني ټول ارزښتونه لکه جرګه، مرکه، مېلمه پالنه، په وعده درېدل، د حق پلوی کول، د تورسرو درناوی، د سپين ږيرو عزت، ننواتې، مچلغه او نور زيات ارزښتونه چې سوچه پښتني ارزښتونه دي، د افغاني ټولنې ټولنيز ارزښتونه هم دي.

په دې سربېره عزت، غيرت، شهامت، مېړانه، نارينتوب، ناموس ساتنه، حب الوطني، قوميت پالنه او داسې نور د ټولنې د روح په څېر ټولنيز ارزښتونه دي. د ټولنې د ارزښتونو لمن ډېره پراخه ده، څومره چې د ټولنې او انساني ژوندانه لمن پراخه ده، په همدې ډول ارزښتونه هم سره زيات او پراخ دي. په ځينو ځايونو کې ښايي يو څه د ارزښت په توګه وګڼل شي او ومنل شي، خو په ځينو نورو ځايونو کې بيا هماغه ډول تعبير نه لري. ما دلته هڅه کړې هغه ارزښتونه راواخلم او بحث ورباندې وکړم، چې د پښتني او افغاني ټولنې ګډ ارزښتونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګټه تر لاسه کول ، مسوولیت منل، تعقل، شفافیت، خوندیتوب، د صدقاتو ورکړه، د بېوسو لاسنیوی، د بشر حقوق، ډیموکراسي، پاکوالی او نظافت، ګډ کار کول، انساني اړیکې، توافق، ټوکې ټکالې، فولکلور، دوديزه درملنه، د بیان آزادي، روغتیا، بوختیا، سوکالي، ښېرازتیا، امنیت، سوله، د نورو عقایدو ته درناوی، په ځان اعتماد، ښکلا، ساده توب، د عقل اصالت، ژمنتیا، رښتیا ویل، مننه کول، سوداګریزه بوختیا او دې ته ورته زښت ډېر ارزښتونه دي، چې ټولنې او خلکو د درنښت په تله تللې او ځانګړی ځای او مقام لري، چې ما د کتاب د حجم د غټېدو له وېرې وربانديې بحث نه دی کړی.

زموږ ټولنه چې یوه عقیدوي ټولنه ده، د دې تر څنګ د اصیل کلتور له ارزښت سره جوخت منلي ټولنيز ارزښتونه هم لري، چې د اجتماعي ژوندانه او غني فرهنګ ښکارندويي کوي. په نړۍ‌کې هره ټولنه خپل ارزښتونه لري او خلک يې پالي، خو هغه ارزښتونه چې د معنويت له چينې اوبه څښي، هره ټولنه يې نه لري. په زغره ويلای شو چې په دې برخه کې زموږ د ټولنې شمله هسکه ده. د بېلګې په توګه مېلمه پالنه (د ډېرې، حجرې) ارزښت زموږ د ټولنې هغه ارزښت دی، چې په نړيواله کچه شهرت لري او د ښې ملګرتیا، انسان دوستۍ او بشردوستۍ له فلسفې او حکمته ډک دی. یا تور سرو ته درناوی هغه ارزښت دی، چې هېڅ بله ټولنه يې بېلګه نه شي وړاندې کولای. یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرګـه چـې زمـوږ د کـور – کلـي او ولـس د ېـرې سـتونزې وربانـدې هوارېږي، په هېڅ يوه ټولنه کې نه شته. له همدې ځايه وايو چې زموږ ټولنيز ارزښتونه تر ډېره زموږ له اصيل کلتوره سرچينه اخلي او زموږ د کلتوري غنا په اصل کې د خورا مهمې برخې نوم دی.

انسان نيمګړی دی، دا چې دغه اثر زما د فکري توليد پانګه ده، پـه نيمګړتياوو يې له تاسوقدرمنو واردمخه بخښنه غـواړم، پـه دې هيلـه يم چې دا کتاب به تر يوه حده د افغاني او پښتني ټولنې د پېژندنې پـه برخه کې ګټور ثابت شي.

درنښت

اميد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولنيز ارزښتونه څه دي؟

هر هغه څه چې ټولنه ورته په اهميت قايله وي، ټولنيز ارزښت ګڼل کېږي، د بېلګې په توګه عقيده او ګروهه ټولنيز ارزښت دی، مذهب ټولنيز ارزښت دی، اخلاق ټولنيز ارزښت دی، کلتور ټولنيز ارزښت دی، پوهه، محبت، روغتيا ، شتمني، راشه درشه، مېلمه پالنه، فصاحت و بلاغت، چوپتيا ، ښه وينا ،سخاوت، غيرت، درناوی، پښتونولي، اتفاق دا ټول ټولنيز ارزښتونه دي. ياني هر هغه څه چې د ټولنې خلک يې د يو جوهر په توګه مني او ورته اهميت لري، ټولنيز ارزښت ګڼل کېږي. هغه که مادي ارزښتونه دي او که معنوي.

د ټولنپوهنې د علم له مخې ټولنيز ارزښتونه هغه دي، چې ټولو ته د منلو وړ وي. يا په بله وينا هر هغه څه چې د ټولنې د ستاينې وړ وي ټولنيز ارزښت ګڼل کېږي. کېدای شي يو څه به د ځينو لپاره د منلو وړ نه وي، يا به په حقيقت کې ارزښت نه وي، خو د ټولنې اکثريت چې يې ارزښت ګڼي ټولنيز ارزښت دی. لکه د نسب او قوميت موضوع ښايي ډېرو ته د منلو وړ نه وي او په عقيده کې هم دا اصل په پام کې نه نيول کېږي، خو په دې سترګې نه شي پټېدای، چې دا ټولنيز ارزښت دی او خلک ورته په ارزښت قايل دي.

فرانسوي ټولنپوه ژان کازنو وايي: ((ګروهې، سلوکونه، پېژندنې، فنون او مادي شيان چې په اړه يې د خلکو افکارو او باورونو بنه نيولې او په تجربو رسېدلي وي، ټولنيز ارزښتونه ګڼل کېږي)). په هره ټولنه کې د خلکو عقيده

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولنيز ارزښت دی او ټول خلک ورته په درنښت قايل وي. غوره سلوک، اخلاقي رفتار او نېک کردار د ټولنې ارزښت دی. د خلکو پېژندنه، پخپله د ارزښتونو پېژندنه، د علومو پېژندنه او نورې پېژندنې ټولنيز ارزښتونه دي. د شعر فن، د ليکوالۍ فن، د ويناوالۍ فن، د موسيقۍ فن، د زرګرۍ فن، د میناتورۍ فن، د نقاشۍ فن، د رسامۍ فن، د خطاطۍ فن او نور فنون، چې خلک ورته په اهميت قايل دي ټولنيز ارزښتونه ګڼل کېږي. ټولنيز ارزښتونه په هره ټولنه کې يو شان نه دي. په هر هېواد، هر مذهب او هره عقيده کې ټولنيز ارزښتونه سره په توپير کې دي. ختيځ او لوېديځ سره د سوسياليزم او کپيټاليزم په ارزښتونو کې اختلاف لري. بوديزم، اوسنی يهوديت، اوسنی نصرانيت او اسلام مبارک دين سره په ارزښتونو کې توپير لري.

د هرې ټولنې ټول ارزښتونه د عقيدوي ارزښت، اجتماعي ارزښت، اقتصادي ارزښت او فرهنګي ارزښت تر سيورې لاندې وده کوي او دا څلور ارزښتونه د ټولنيزو ارزښتونو ټول فروعات په بر کې نيسي. دلته موږ په دې بحث نه کوو چې څه شی ارزښت دی او څه شی نه دی؟ موږ يوازې په دې بحث کوو چې ټولنه څه شي ته په ارزښت قايله ده او څه شي ته نه ده. په بلخ کې د سخي صاحب جنډه پورته کول بې ارزښته او عقيدوي بنسټ نه لري، خو ټولنې اوس د ټولنيز ارزښت په توګه منلی دی. زيارتونو ته د ښځو ډله ډله ورتګ ښايي عقيدوي ارزښت ونه لري، خو دغه اصل اوس هم په ټولنه کې د يو ارزښت په توګه ژوندی دی، ځينې کلتوري رسومات په هره ټولنه کې شته چې ټولنيز ارزښتونه ګڼل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رايمونډ ويليمز (Raymond Williams 1921-1988) په باور ارزښتونه په معنوي لحاظ په دوه ډوله دي، يو يې په څرګند ډول اجتماعي ارزښتونه دي، چې خلک ورته ځير دي، خلکو ته اهميت لري او رسېدلو ته يې هڅه کوي، دويم ډول يې د بېلابېلو کړنو په اړه د اخلاقي قضاوت معيار او ظابطه ده، چې نوموړی عالم دې ته فرهنګي ارزښت وايي.

ټولنيز ارزښتونه په حقيقت کې اخلاقي احکام دي، يا هغه حکمونه دي چې ټولنې ته ارزښت لري، ټولنه د همدغو ارزښتونو په چوکاټ کې خپل عقيدوي او فرهنګي مزل کوي او له نورو ټولنو سره د توپير حدود ټاکي. جرګه زموږ د ټولنې ارزښت دی، خو ښايي په نورو فرهنګونو کې دا اصل کمزوری وي، هلته ښايي خلک قانون او حکومت ته مراجعه وکړي او د جرګې په نوم څه ونه لري. حيا ټولنيز ارزښت دی، خو ښايي په غير مذهبي ټولنو کې دا ارزښت معکوس تعبير ولري. د مشرانو درناوی او تور سرو ته درناوی زموږ ټولنيز ارزښت دی، خو شايد په ځينو ټولنو کې دا موضوع په بل ډول وي.

څومره چې انساني ټولنې په بېلابېلو فرهنګونو وېشل شوي دي، هماغومره يې سره ارزښتونه په توپير او اختلاف کې دي. ځينې ټولنې مادي ارزښتونو ته ترجيح ورکوي او ځينې بيا معنوي ارزښتونه معتبر ګڼي، ځينې ټولنې بيا دواړه ارزښتونه مهم او د ټولنې د مادي او معنوي پرمختګ په لاره کې اړين ګڼي. په ځينو ټولنو کې د کلتوري ارزښتونو د ودې لپاره کار کېږي، په ځينو ټولنو کې بيا کلتور په اصيل او نا اصيل وېشل کېږي، اصيل فرهنګ ارزښت ګڼل کېږي او د نا اصيل پر وړاندې مبارزه کېږي. که په

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډه توګه وواېو ارزښتونه د ټولنې له مادي او معنوي سرچينو الهام اخلي او په هره ټولنه کې د يو مهم اصل په توګه ځای او مقام لري. څرنګه چې کلتورونه بدلون مومي، ورسره فرهنګي او ټولنيز ارزښتونه هم بدلېږي. نن نړۍ د زياتو ټولنيزو ارزښتونو شاهده او هره ټولنه خپل خپل ارزښتونه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتونولي

پښتونولي د پښتني ټولنې ارزښت دی، پښتونولي پښتني خويونو او پښتني اخلاقو ته وايي. هر هغه څوک چې همت، جرئت، مېلمه پالنه، شجاعت، سخاوت، مېړانه او باتوري ولري ورته وايي فلانی سړی پښتون دی. هر هغه څوک چې پر وعده وفا ولري، پر بېوزلو زړه سوی ولري، د حق پلويتوب وکړي، خلک وايي فلانی سړی پښتون دی. هر هغه څوک چې غيرت ولري او د خپلو نواميسو ساتنه کوي، خلک وايي فلانی سړی پښتون دی. هر هغه څوک چې د غليم پر وړاندې جګړه وکړي، يا په کومه جګړه کې د وياړ کارنامه تر سره کړي، خلک وايي فلاني سړي پښتونواله وکړه. هر هغه څوک چې زړورتيا له ځانه وښايي، خلک وايي پښتون دی. هر هغه څوک چې د شرف، عزت، حيثيت، وقار او انساني کرامت د درناوي لپاره کار وکړي، خلک وايي فلانی په رښتيا پښتون دی. شرم کولو، حيا او عزت النفس ته پښتونولي وايي.

سړيتوب، غيرت، تورزنتوب او په خپلو افتخاراتو وياړل پښتونولي ده. که دې د يو ظالم پر وړاندې د مظلوم ننګه وکړه، د پښتو کار دې وکړ. که دې يو چا ته پناه ورکړه، نو د پښتو کار دې وکړ. که دې يو څوک د ظالم له منګولو خلاص کړ، د پښتو کار دې وکړ. پښتونواله پښتون ته د دې اجازه نه ورکوي چې بې غېرته کار وکړي، يا داسې کار وکړي چې انسان ته د شرم خبره وي. پښتونولي په پښتون انسان کې د وجدان جوهر ته وايي، د وجدان

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثبتې فيصلې ته وايي، د وجدان قضاوت ته وايي، انساني ارزښت ته وايي، معنويت ته وايي، د سرېتوب او شخصيت جوهر ته وايي، سرلوړۍ ته وايي، ديانت ته وايي، اکرام او خلوص ته وايي، هغه جوهر ته وايي چې انسان ته ارزښت او قيمت بخښي، هغې کړنې ته وايي چې انسان ورباندې د سرلوړۍ احساس کوي.

هره هغه کړنه چې د سليم عقل او پاک وجدان په اساس تا تر سره کړه او اروا دې د راحت احساس وکړ، پښتونولي ده. هره هغه بريا چې تا د ځان لپاره سرلوړي وګڼله، پښتونولي ده. د معنويت هر تاج چې تا ته ستا د کړنې له مخې ټولنې درپه سر کړ، پښتونولي ده. پښتونولي په پښتون انسان کې يو معنوي ځواک دی، يو داسې ځواک چې په نېکو امر کوي او له بدو دې منع کوي. يو داسې ځواک چې سم له ناسمو بېلوي، يو داسې ځواک چې له انسان او انسانيت سره د مينې په فلسفه تا د هغه ملاتړ ته رابولي. پښتونولي انسان پت او درنښت ته رابولي او ژوند ته د سرلوړۍ کيسه کوي. په انسان کې همت روزي، په انسان کې جرئت ته وده ورکوي او په انسان کې د رهبريت، قاطعيت، صميميت او عدالت خويونه پنځوي.

پښتونولي د انسان په وجدان کې د عالي افکارو نه په الهام اخيستنې سره هغه جوهر دی، چې پښتون انسان ته د سرلوړۍ دستار تړي او د عظمت له خزانې ورته ډېر څه په برخه کوي. پښتونولي په ځان کې د نېکو اخلاقو د مديريت ځواک دی، چې انسان ته د ښه او بد کار توپير په ګوته کوي او ښو چارو ته يې رابولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتونولي په پښتون انسان کې د ناخوداګاه ضمير پټ او مرموز ځواک دی، چې د انسان په خوداګاه ضمير حکومت کوي او پښتون انسان نه پرېږدي چې د بې شرمۍ، بې همتۍ او پستۍ نړۍ ته پناه يوسي.

يو کس چې ظلم و ناروا وکړي، خلک وايي بې پښتو کار يې وکړ، يو کس چې د بل حق وخوري، خلک وايي بې پښتو کار يې وکړ، يو کس چې بې غېرتۍ ته غاړه کېږدي، خلک وايي بې پښتو کار يې وکړ.

پښتونولي د پښتني ارزښتونو نوم دی، يو څوک به پښتو خبرې کوي، خو پښتونولي به نه لري، يو بل کس به په پښتو خبرې نه کوي د پښتونولۍ کار به وکړي، خلک وايي د پښتونولۍ کار يې کړی دی. که درنه جامه دې واغوستله، خلک وايي پښتونوالۍ ته ژمن انسان دی. که دې د خلکو د ناموس د ساتنې لپاره توره پورته کړه، خلک وايي په پښتو ولاړ سړی دی. که دې له بد اخلاقيو، بې شرميو، بې حيثيتيو ډډه وکړه او خپله لاره دې له بدعمليو بېله کړه، خلک وايي د پښتونولۍ په لاره روان دی.

پښتونولي د اخلاقو او لوړو ټولنيزو خويونو ټولګه ده، پښتونولي د پښتني ټولنې روح دی، پښتونولي د پښتنو زينت او جامه ده. پښتونولي بشرپالنه ده، پښتونولي مينه ده، محبت دی، صداقت دی، عدالت دی، ايماني قوت دی، سرلوړي ده او سربازي ده.سړيتوب هم ورته وايي او نارينتوب يې هم بولي. دغه د پښتونولۍ صفتونه دي، هر پښتون چې خپله شمله له نازه کږه وړي، نو دا صفتونه بايد پکې وي. شخصيت به يې له دې مرغلرو جوړ وي او د ژوند تياري به يې په دې رڼاګانو ښايسته وي. نو په لنډه توګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویلای شو چې پښتونولي د پښتني ټولنې ستر او لـه عظمتـه ډک ارزښت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخصيت ساتنه

شخصيت ساتنه ټولنيز ارزښت دی، هر سړی هڅه کوي، چې شخصيت يې وساتل شي او پر لمن يې تور داغ پورې نه شي. ارواپوهان د شخصيت رغښت له درې توکو څخه: ارثيت، چاپېريال او د ژوندانه تجربې. هغوی استدلال کوي، چې د هر انسان د شخصيت ماڼۍ له دې درې توکو جوړه شوې ده، خو د اخلاقياتو په قاموس کې بيا شخصيت د انساني جوهر نوم دی، شخصيت د انسان په وجود کې د معنويت هغه مرغلره ده، چې انسان ورباندې سرلوړی وي، انسان ورباندې عزتمن وي او انسان ورباندې ښاغلی او منلی وي.

شخصيت د انسان زينت دی، شخصيت د انسان هويت او پېژندنه ده، شخصيت د انسان درنښت او وقار دی، شخصيت د انسان کمال او جمال دی، شخصيت د انسان «آب» دی او شخصيت د انسان په وجود کې د معنويت اروا ده. شخصيت د انسان د افکارو، احساس او کړنې ټولګه ده، زموږ سم فکر زموږ شخصيت دی، زموږ روغ نيت زموږ شخصيت دی، زموږ مينه زموږ شخصيت دی، زموږ درک او احساس زموږ شخصيت دی او زموږ کړنې او اعمال زموږ شخصيت دی.

موږ شخصيتونه د خلکو د فکر، احساس او عمل له مخې سره بېلوو. موږ وايو فلانی تکړه دی، فعال دی، ښه ويناوال دی، مثبت او قاطع دی، تونـد

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تريخ دی، خبرلوڅ دی، خپلسری دی، ژمن او هوډمن دی. دا ټولې د يو کس د شخصيت ځانګړنې دي.

همدا راز وايو چې فلانی ژور فکر کوي، روڼ آندی او روښان فکره دی، تخليق کوونکی او پنځوونکی فکر لري، ډېر ښه خويونه لري، نوښتګر دی، ځواکمن ذهن لري، ويښ او بېدار دی، ځيرمن او دقيق دی، خيالي او سوچي سړی دی، فلسفي او سودايي دی. دا ټول د يو شخص د شخصيت ځانګړنې دي.

موږ اورو چې د ځينو کسانو په اړه ويل کېږي: فلانی بدخويه او بدخُلقه دی، توند او حساس دی، عصبي دی، ژر په قارېږي، اندېښمن دی، بخيل او حسد کوونکی دی، جذباتي دی، ډېر ژر خپه کېږي، نازک مزاجه دی. دا ټولې د يو شخص د شخصيت ځانګړنې دي.

د هر انسان د تعريف لپاره چې کوم صفتونه کارول کېږي دا د هغه د شخصيت تصوير دی، لکه چې وايو: فلانی لورانند دی، ډېر صميمي دی، مرستندوی دی، خوشحال طبعيته دی، ډاډمن او با اعتماده دی، سخي دی، توافق کوونکی دی، احتياط کاره دی، له خلکو سره همکار او ملګری دی، خواخوږی دی. دا ټول د يو شخص د شخصيت جواهر دي.

د يو کس په اړه داسې هم اورو چې فلانی ډېر پاک او سپېڅلی سړی دی، هغه په خپله خبره ولاړ او ثابت سړی دی، چست او چټک سړی دی، ډېر اغېزمن سړی دی، د کار او عمل خاوند دی، د زغم او حوصلې خاوند دی، ډېر منظم او اصولي دی. دا ټول د يو شخص د شخصيت اوصاف دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يا لکه چې اورو، فلانی دروغجن دی، بې اعتماده دی، لاپو دی، دوړن دی، بدګومانه دی، فاسق دی، بد کاره دی، بد ګفتاره دی، بدمعاش دی، بې لارې دی، بې منطقه دی، بې ډبه دی، بې شرمه دی، بد اخلاقه دی، بد سلوکه دی، بدمزاجه دی، بې ضميره دی، بې وجدانه دی، بې عزته دی، بې حيثيته دی، بې سوره دی. دا ټول هغه صفتونه دي، چې بېلابېلو اشخاصو ته کارول کېږي او د ځينو د شخصيت له اوصافو څخه ګڼل کېږي.

نو انسان هڅه کوي، چې په ټولنه کې ورته دروند نظر وشي او شخصيت يې د ښو صفتونو له اصله جوړ وي. د هر کس هيله او ارزو دا وي، چې د ښو صفاتو او ښو اخلاقو له لارې يې شخصيت په ټولنه کې د عزت مقام خپل کړي او حيثيت ته يې زيان ونه رسي.

انسان په فطري ډول غواړي خپل جوهر وساتي، د همدې موخې لپاره مدام په دې لاره کې هڅه کوي، چې له ناکارو او بې کارو چارو لاس په سر شي او د اخلاقو او ديانت لاره غوره کړي، ځکه چې د شخصيت ګوهر يې د ښو صفتونو په سمندر کې موندل کېږي. موږ او تاسې هر يو په دې هڅه کې يوو چې ښه شخصيت ولرو او په خلکو کې په ښه نامه ياد شو.

انسان په فطري ډول له خپل شخصيت سره مينه لري، انسان په فطري ډول دا خوښوي، چې د عزت او درنښت په نظر ورته وکتل شي، انسان دا خوښوي، چې په خلکو کې د عزت او سرلوړۍ ژوند تېر کړي او خلک يې په اړه ښه قضاوت ولري. ځکه نو وايو چې شخصيت ساتنه ټولنيز ارزښت دی او د يو مهم اصل په توګه ورته کتل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرګه

جرګه هم پښتني ارزښت دی، هم افغاني. جرګه په ولس او خلکو کې منلی دود دی، افغانان خپلې ډېرې ستونزې او مسئلې د جرګې او مشورې له لارې حلوي. ډېرې دښمنۍ په جرګه حل شوي او ډېرې خوابدۍ د جرګې له برکته په خوشحالۍ بدلې شوې دي.

موږ افغانان د جرګې دود ته ډېر درناوی لرو، که یو څوک سهواً یا قصداً د چا پر وړاندې د کوم جرم مرتکب شي، مقابل لوري ته د پښېمانۍ لپاره جرګه او ننواتې لېږي. مشران، سپین ږیري، روحانیون او عالمان ورته کور ته لېږي او د خپلې سهوې بخښنه غواړي. که څوک د چا خور یا لور غواړي، نو جرګه ورته لېږي. که څوک له چا سره خپلولي کوي، نو جرګه ورته لېږي. که څوک له چا سره زړه بداوی لري او غواړي چې دغه حالت ته د پای ټکی کېږدي، نو جرګه ورته لېږي. که څوک د پولې-پټې په سر د پېښېدونکې شخړې مخه نیسي، یا د پېښې شوې ستونزې هواری غواړي، نو په خپلو کې سره جرګه کېږي. که څوک د ولس د حق غوښتلو لپاره له دولته غوښتنه لري، نو قومي مشران او با اعتباره شخصیتونه ورته جرګه لېږي. آن تر دې چې د افغانانو لویه جرګه د هېواد د برخلیک په اړه لویې فېصلې کوي او دا یو ستر منلی او ځواکمن دود دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جرګې دود په خلکو کې منلی دود دی، دا ټولنیز ارزښت له لرغونو زمانو په افغاني ټولنه کې شته او د یو اصل په توګه پالل کېږي. جرګه په افغاني ټولنه کې د یو قانون په توګه مطرح ده او خلک تر ډېره د قانون پر ځای په جرګه تکیه لري. جرګه سم دواره د مسئلې ټولنیز-اخلاقي حل رامنځته کوي، د پېښې سره سم محور اشخاص سره راټولېږي او د ستونزې د دواړو اړخونو تر منځ روغه کوي. دا دود ځکه منلی دی، چې له دې سره د پېښې د قرباني لوري درناوی او عذر کېږي، ملامت لوری د خپلې ملامتیا بخښنه غواړي، خپله سهوه مني، خپل عذر وړاندې کوي او ناغه مني.

جرګه خپل اصول لري، چې «نرخ» ورته وايي، د هماغو منلو شویو اصولو له مخې مشران د مسئلې حساسیت ته ګوري او پر وړاندې یې فیصله کوي. د جرګې خیر دا دی چې له قانون نه مخکې پېښې ته رسېدنه کېږي، د جرګې دواړه لوري سره پخلاینې او یو بل ته د عفوې او بخښنې لپاره چمتو کېږي، بلـه دا چې جرګه په راتلونکې کې د دښمنۍ او شخړې مخنیوی کوي.

په قانون کې بیا دا ستونزه په اسانه نه حل کېږي، یو خو قانون په خپل وخت پېښې ته رسېدنه نه شي کولای، بلـه دا چې تحقیقات او څېړنې ډېر وخت نیسي، د رشوت، بډو اخیستلو او واسطې وېره هم پکې متصوره وي، چې یو لوری مجازات هم شي، د زیانمن لوري عذر نه وي شوی، زیانمن لوری نه وي پخلا شوی، هغوی وخت ته ګوري او د غچ اخیستنې په فکر کې وي. ځکه نو ولس جرګې ته ترجیح ورکوي او جرګه خوښوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرګه ټولنيز ارزښت دی، جرګه درنښت دی، جرګه ملي دود دی، جرګه د ټولنيزو ستونزو او مشکلاتو د حل لپاره ولسي قانون دی. که څه هم ښايي د جرګو ټولې پرېکړې پر عدل او انصاف ولاړې نه وي، ښايي عقيدوي او قانوني اصل ته پکې پاملرنه نه وي شوي، ښايي د ځينو اشخاصو حقوق پکې پامال شوي او له پامه غورځېدلي وي، خو بيا هم جرګه په افغاني ټولنه کې يو ځواکمن ملي، ټولنيز او کلتوري ارزښت دی او خلک ورته په اهميت او درناوي قايل دي.

افغانان خپلې ورې- غټې پېښې په جرګو هواروي، خپلو مشکلاتو ته د جرګو له لارې حل لټوي، په جرګو باور لري او جرګه د يو ټولنيز ارزښت په توګه په دې ټولنه کې منل شوې ده. په دې سربېره نور پښتني دودونه هم شته لکه: مرکه، چې د يو چا د خور لور د غوښتلو لپاره يوه ډله خلک لېږل کېږي. لکه: ننواتې، چې د عذر لپاره خلک زيانمن لوري ته لېږل کېږي. په دې سربېره نور پښتني دودونه هم شته، چې پښتانه ورته ژمن دي او د پښتونولۍ د اصل په توګه ورته درنښت لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

باور ساتنه

اعتبار ساتل لويه شتمني او ستر ټولنيز ارزښت دی، ويسا ، باور او اعتبار هغه ارزښت دی، چې د يو شخص معنوي جوهر ګڼل کېږي، که تاسې په خپلو دوستانو کې خپل اعتبار وساته، لويه شتمني مو خپله کړه، که تاسې يو با اعتباره دوست وموند، په مزل به ورسره ښه ښکاره شئ. د اعتبار ساتلو لپاره صداقت او رښتينولي اصل دی. که چا خپل ځان په رښتيا ويلو عادت کړ او د صداقت جوهر يې په خپل ځان کې وپاله په خپل شخصيت کې به د باور او اعتماد ستره نړۍ وپنځوي.

موږ پر ځان د باور يا پر خپلو وړتياوو د باور خبره کړې وه، دلته غواړو د ځان په اړه د نورو په باور خبره وکړو. پر ځان باور هغه څه دي چې ته يې د خپل ځان په اړه لرې، يا ته د خپل ځان په اړه فکر کوې. د ځان په اړه د نورو باور په دې مانا دی، چې ستا په اړه نور څه فکر کوي او ته د نورو له آنده څه او څوک يې؟

د اعتبار د ساتلو او پر ځان د نورو د باور لپاره مدام د اخلاص لاره غوره کړئ، له انسانانو سره مينه وکړئ، د خلکو د خير پلويان شئ، د خلکو په خوشحالۍ خوشحاله او په خپګان يې خپه شئ، له خلکو سره رښتينې محبت ولرئ، خپله وعده هېڅکله مه ماتوئ، که چا درته امانت وسپاره کله يې هم خيانت نه کړئ، د خپلو دوستانو رازونه وساتئ، د نورو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خطاوو او سهوو سترګې پټې کړئ، د چا د شخصيت د وژلو او سپکاوي فکر مه کوئ، چا ته هم د فريب او تېر ايستلو دام مه ږدئ، مدام بايد ستاسې سلوک د نورو په وړاندې په درناوي ولاړ وي، تاسې بايد نورو ته وښاياست چې د نورو انساني کرامت ته درناوی لرئ، له هغوی سره مينه لرئ، د هغوی خواخوږي ياست. هله به تاسې په خلکو کې خپل اعتماد او باور ساتلی وي او هله به تاسې په ټولنه کې د غوره شخصيت ځای او مقام خپل کړی وي.

تاسې بايد په خپل شخصيت کې د اعتماد ساتلو لپاره ځانګړې نړۍ ولرئ، هغه کړنه تر سره نه کړئ چې ستاسې باور او اعتماد ته زيان رسوي او تاسې د خلکو په منځ کې بې باوره کوي. پښتانه وايي : «د درواغو مزل لنډ وي». که مو په درواغو د چا د باور او اعتماد رايه خپله کړه، پوه شئ چې دا مزل مو تر يوه وخته دی او دوام نه شي کولای.

له تاسې سره خپلې تجربې شريکوم، يوه ورځ يو دوست راته تليفون وکړ ويې ويل چې د کور مخې ته يې خلک د اوبو له ستونزې سره مخامخ دي، د څښاک اوبه نه شته، خلکو ته ډېر کړېږي چې په کوڅه کې يوه ژوره څاه وباسي، څه نا څه پيسې يې ټولې کړې دي، خو يو څو زره پکې کمېږي، ما ويل که ته په دې ثواب کې برخه واخلې ښه به وي. په سبا مې د خدای د رضا لپاره پيسې وروسپارلې او ضمير مې په دې خوشاله و چې د خير کار مې کړی دی، څو مياشتې وروسته داسې پېښه شوه، چې د خپل دوست کور ته لاړم، شاوخوا ټول قصرونه او ماڼۍ آبادې وې، داسې معلومېدله چې د دې ځای هر کس په خپل کور کې د ژوندانه ټول سهولتونه لري او دې ته اړتيا نه شته

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې خپل بچيان کوځې ته په اوبو پسې وباسي. د خپل دوست کور ته ځېرمه په هېڅ ځای کې د اوبو ځاه نه وه، له ماشومانو مې پوښتنه وکړه هغوی وويل: دلته د اوبو بمبه نشته. پوه شوم چې دوست مې راته رښتيا نه وو ويلي او په خپل کور کې د ژورې ځاه لپاره يې رانه پيسې اخيستې وې. اوس زما هغه دوست له ما سره هغه پخوانی تصوير نه لري او باور ورباندې نه شم کولای.

يو دوست مې کيسه کوله، ويل يې چې يو ملګري يې ورته زنګ وواهه، ويې ويل: وروره! چېرته يې؟ زما ځو روپو ته اړتيا ده؟ وايي چې ما ترې پوښتنه وکړه چې خير خو به وي؟ راته يې وويل چې مېرمن مې په روغتون کې بستر ده، همدا اوس دې وربېره پيدا شوه، ډاکټر ورته دوا درمل ليکلي او زما په لاس کې ټنګه هم نه شته، ما ويل چې که ځو زره دې راته راکړې وای، چې درمل ورباندې واخلم. وايي چې پيسې مې ورکړې، خو وروسته خبر شوم چې نوموړي ښاغلي په دې ورځ له خپلو لسو دولسو دوستانو په همدې نوم پيسې ټولې کړې وې، نه يې مېرمن بستر وه او نه يې لور پيدا شوې وه.

هغه کيسه کوله چې له دې خبرې دوه درې کاله تېر شول، خو هغه نه په مخه راځي او نه مې تليفون ته ځواب وايي. ځېنې خلک رښتيني نه وي، د خلکو د تېر ايستلو لپاره خپله سليقه او قيافه جوړوي ته به وايې چې له سترو اخلاقو او دیانتـه جوړ انسان دی، خو کله چې ورسره په کومه معامله او راکړه ورکړه کې مخامخ شې بيا سړی پوهېږي چې چلند يې څه ډول دی. نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کار ده د نورو باور ساتلو لپاره په ځان کې معنويت ته کار وکړو او دا ټولنيز ارزښت خپل کړو.

اعتماد تکيه کولو، په يو چا متکي کېدلو او يو چا ته له ګومان پرته د چارو سپارلو ته وايي. پر ځان اعتماد، پر بل اعتماد، پر ټولنه اعتماد او پر سستم اعتماد د اعتماد او باور بشپړوونکي دي. که موږ وغواړو د باور او اعتماد معراج ته پورته شو، نو دغه مزل له «ځانه» پيلوو. اعتماد معنوي جوهر دی، چې لومړی بايد د خپل شخصيت په کرونده کې وکرل شي، وپالل شي او د غوړېدا لپاره يې کار وشي.

د اعتماد او باور لپاره د هر انسان په تشخص کې لويه نړۍ پټه ده، هر کله چې د اعتماد لمر د انسان دغه نړۍ روښانه کړي، د بې باورۍ تياري په خپله کډه کوي او د باور سهار د پيلېدا سندره وايي.

پر ځان اعتماد د ټولو باورونو سرچينه ده، دا صفت په ځان کې پنځول اسانه او ارزانه دی، پر ځان اعتماد پر خپل وجدان اعتماد دی، پر خپلې ورتيا اعتماد، پر خپل عزت النفس اعتماد، پر خپلو کړنو اعتماد، پر خپل تصميم اعتماد، پر خپل فکري ځواک اعتماد، پر خپلې عاطفې اعتماد او پر خپل سلوک باور او اعتماد دی. دا هغه لارې دي چې موږ ته پر ځان د اعتماد ور پرانيزي او موږ پر خپل شخصيت او ورتيا باوري کوي. زموږ ډېرې بې اعتمادۍ له دې سرچينه اخلي، چې موږ دا جوهر په ځان کې نه دی موندلی او نه مو دی پاللی. که موږ پر ځان د باور او وېسا ترانه زده کړه، که موږ د اعتماد په فلسفه پوه شو، که موږ په خپل وجود کې دغه مرغلره وموندله، هله پر نورو اعتماد او باور کولای شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انسان په پټه نړۍ کې د معنويت دغه ګلان د عزت النفس په زمزمو خړوبه کېږي او بيا پر ځان د باور ميوه او ثمر نيسي. موږ چې څومره د خپل ضمير هېنداره پاکه وساتو، په هماغه کچه به مو پر خپل نفس باور او اعتماد پياوړی وي. موږ که د خلکو رښتيني درناوی وکړو، پخپله به د نورو د درناوي وړ وګرځو او پر ځان د باور او اعتماد اصل به مو غښتلی شي.

موږ که د اجتماعي نزاکتونو او سليقې هنر په خپل ځان کې وپاله، نو د وجدان په کور کې به مو د عزت النفس ماڼۍ رغولي وي. موږ که په ځان کې اخلاقي، ذوقي او روحي جواهر وپېژندل او په ارزښت يې پوه شو، بويه چې پر ځان د اعتماد ماڼۍ مالکان يو. پر ځان اعتماد موږ پر خپلې وړتيا باوري کوي او د ټولنې له نورو وګړو سره مو د باور پر مراندو ملګرتيا ته رابولي. ډېری بې باوری له دې پېدا کېږي، چې موږ اصلاً پر ځان باور نه لرو او دغه اصل مو په خپل ضمير کې نه دی پاللی.

زموږ د باورونو مور پر خپل نفس اعتماد دی، د هر انسان په وجود کې د معنويت لويه شتمني پټه ده، د هر انسان په وجود کې د فکر، استعداد، مينې، خلوص، عاطفې، قضاوت او لورينې د مانيز جوهر ستره پانګه پرته ده. موږ بايد دغه ارښتونه او ځواکمنتيا وپېژنو او ورباندې باور ولرو.

يو عالم وايي: «پر خپل ځواک باور لرل نيم برياليتوب دی» اړينه ده چې بايد خپل ځواک وپېژنو او د خپل برياليتوب په رازونو پوه شو. د امريکا شپاړسم ولسمشر ابرهم لنکن وايي: «په ټولو اعتماد لرل خطرناک دي، په هيچا اعتماد نه لرل ډېر خطرناک»

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې پوهېږو چې هر سړی د باور وړ نه دی، خو بې باوري هم باید دومره نه وي، چې هر سړی بې باوره وګڼو او د اعتماد مخ ترې وګرځوو. باور د انسانانو تر منځ اړيکې پالي، روابط غښتلي کوي، د صميميت او ملګرتيا ویاړ بخښي او باور کوونکي ته روحي سکون ډالۍ کوي. باور او اعتماد دی، چې د پلار و زوی، مشر و کشر، مېړه و ښځې، دوست و ملګري تر منځ د خلوص او محبت فضا جوړوي او ژوند ته د خوشاليو روح بخښي.

موږ ولې بې باوره يو؟ ولې يو پر بل اعتماد نه لرو او ولې د خپلو کړنو او پرمختګ له پايلو ناهيلي يو؟ دا تر ډېره رواني ستونزه ده، زموږ منفي قضاوت او پر خپلو وړتياوو عقيده نه لرل زموږ روحي مشکل دی، منفي قضاوتونه د ډېرو انسانانو د شخصيتونو برخې ګرځېدلي، لامل يې دا دی چې موږ په خپلو ځانونو کې د توانمندۍ روحيه نه ده پاللې او مدام مو د خپلې ناکامۍ احساس ته په ذهن کې ځای ورکړی، حال دا چې دا پېريان پاڅول غواړي او د ذهن په کور کې د اعتماد فضاء رامنځته کول.

تاسې به دا ډول شکايتونه ډېر اورئ چې وايي: يوم البدتر دی، اخلاق تباه شول، په زړو کلونو کې به هم پرمختګ و نه ګورې، افغانستان نه جوړېږي، خدای که دا جګړه پای ته ورسېږي، مسلماني ورکه شوه او ...دې خلکو ته دا ويل په کار دي، چې ورونو مسلماني هم شته، موږ ورځ تر بلې د بهترۍ پر لور روان يو، خدای به جګړه پای ته ورسوي، افغانستان جوړ دی، پرمختګ روان دی، اخلاق نه دي تباه شوي. دا زموږ منفي تصورات دي، چې موږ د خپلې بدګومانۍ په توپان کې ساتي او نه مو پرېږدي، چې د اعتماد او باور له قافلې سره ملګري شو. دا افکار زموږ د پرمختګ مخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيسي، دا افکار زموږ وړتياوې او صلاحيتونه وژني او موږ د بري له مزله پاتې کوي. د نړۍ ټول پرمختګونه له فکره الهام اخلي او د انسان هوساينه، سوکالي او نېکمرغي د روغ فکر محصول ده. موږ بايد منفي فکر له ځانه لرې او د مثبت فکر کښت ته د ذهن کرونده وتره کړو، دا يوه رواني مبارزه ده او ولس بايد د بې اعتمادۍ له ناروغۍ وژغورل شي.

اعتماد د پرمختګ کيلي ده، اعتماد د ټولنيز سکون راز دی، اعتماد د ژوندانه د هوساينې تعريف دی او اعتماد د بشرپالنې او بشردوستۍ حکمت او فلسفه ده. موږ بايد دغه کتاب پرانيزو او په مفاهېمو يې ځانونه پوه کړو. موږ بايد د بې اعتمادۍ له زندانه راووځو او د اعتماد شعار زمزمه کړو. موږ بايد د بې باورۍ کپسونه مات کړو او د باور په وزرو ترې والوزو. د بې اعتمادۍ دنيا وړه او د اعتماد نړۍ ډېره پراخه ده. موږ بايد د اعتماد په ستره نړۍ کې پروازونه وکړو او خپل ولس او ټولنې ته د باور او اعتماد له نړۍ ستر پيغام راوړو.

د امريکا ستر ليکوال بريان ترايسي په خپله يوه وينا کې وايي: «ما د سترو، برياليو او اغېزمنو ښځو او نارينه وو په اړه څېړنه وکړه، د هغوی بيوګرافۍ مې ولوستلې، د هغوی جرئت، سلوک او رويه مې مطالعه کړه او د فلسفې، اقتصاد، مذهب، ارواپوهنې او ميتافزيک په رڼا کې مې د هغوی اغېزمنتوب تر څېړنې لاندې ونيو، په پايله کې مې لس ټکي د (key Qualities) يا د کوايفو د کيلي په توګه ومومندل. دغه ليکوال لسو ارزښتونو ته اشاره کوي او وايي چې څرګندوالی، کفايت، ثبات، مثبت فکري ځواک، خلاقيت، پاملرنه، پر وعده درېدل، جرئت او اعتماد د دغو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اشخاصو د بريالیتوبونو د راز ټکي وو، چې ما په خپلو څېړنو کې ومونډل)) نوموړی د هر ارزښت د تفصيلي څېړنې په پایله کې وايي:((اعتماد هغه څه نه دي، چې موږ يې بايد زده کړو، که موږ د بریالیتوب له دغو لسو رازونو نهه خپل کړل، لسم يې اعتماد دی، چې پخپله به زموږ د شخصيت يوه برخه شي او بيا به موږ د يو مثبت او اغېزمن شخص په توګه په ټولنه کې مطرح يو))

هو! که موږ د ټولنيزو ارزښتونو لپاره کار وکړو، د اعتماد ملکه به پخپله زموږ پر شخصيت وزرې وغوړوي او د بې اعتمادۍ له تيارو به نجات راکړي. راځئ! په ګډه د بې باورۍ له دېوانو د اعتماد نړۍ ته پناه يوسو او د روحي سکون او ډاډ په کور کې د هوساينې له غږ سره خپل غږ ملګری کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوره انساني سلوک

غوره انساني سلوک ټولنيز ارزښت دی. غوره سلوک د انسان اخلاقي جوهر دی، د اخلاقو چينه له همدې ځايه بهانده ده، که زموږ سلوک ښه او لوړ وي شخصيت مو په هماغه اندازه عالي او ستر دی، که زموږ سلوک نېک او ښکلی وي، په هماغه کچه به مو د زړونو کورونو ته لارې موندلې وي. سلوک د انسان جوهر دی، سلوک د انسان معنويت دی او سلوک د انسان د انساني صفاتو مور ده. که مو غوښتي وي چې د هر کس د زړه پر سيکه د محبت مهر ولګوو دا کار د سلوک له لارې شونی دی، که غواړو چې په دوستانو کې مو د اعتماد او باور ځای او مقام موندلی وي، دا کار د سلوک او رويش له لارې شونی دی، که له نورو سره زموږ سلوک بد وي او موږ له نورو د ښو تمه لرو، دا باد په توره وهل دي، خيال دی او خوب دی.

راځئ! د خپل ذوق په نړۍ کې وګورو، وبه وينو چې انسان په فطري لحاظ هغه څوک خوښوي، چې ښه سلوک ولري، هغه څوک خوښوي چې مينه، لورينه، خلوص او ملګرتيا يې له ښه سلوکه الهام اخلي، هغه څوک خوښوي، چې سلوک يې د اخلاقي جوهر بېلګه وي، چې داسې ده، نو پر نورو د ځان ګرانولو او پر نورو د خپل شخصيت د منلو لپاره يوازينۍ نسخه غوره سلوک دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر انسان د بدسلوکه او نېک سلوکه انسان تر منځ په توپير کولو د خپلې دوستۍ لارې جلا کوي او انسانان په اتومات ډول په دوه کتنه ګوريو وېشل کېږي، چې يوه د ښو خويونو او نېک سلوک ډله او بله ډله هغه خلک چې بدسلوکه او بد رفتاره دي. يو انګرېز شاعر وايي:

‘‘ First we make our habits, then the habits make us’’

ياني موږ لومړی خپل خويونه جوړوو، بيا همدا خويونه دي، چې موږ جوړوي. که د دې خبرې فلسفې ته ځير شو، ډېره ژوره ده، د دې مانا داده، چې زموږ خويونه زموږ په واک کې دي، څرنګه چې وغواړو د خپل خوی او سلوک نيلی ځغلولای شو، خو کله چې خويونه جوړ شول، لوی شول او زموږ د شخصيت کرونده يې ونيوله، بيا نو همدا خويونه دي، چې زموږ شخصيت جوړوي، بيا نو موږ هغه څوک يو، چې کوم خوی او عادت لرو، کومه رويه او سلوک لرو. بيا له دې نړۍ نه شو وتلای، بيا خلک موږ د خپل سلوک په هېنداره کې ګوري او ارزښت ته مو د سلوک او عادت، خوی او رويش په وزن قايل وي.

د دې لپاره چې څنګه ښه سلوک په ځان کې وپنځوو او څنګه د خپل شخصيت فصل د غوره سلوک په زمزمو خړوبه کړو اسانه او ارزانه لارې شته، که موږ خپله دا درک کړې وي، چې دغه يا هغه سلوک غوره دی او په ما کې نه شته. يا که مو دا تشخيص کړې وي، چې هغه يا دغه سلوک بد دی او په ما کې شته، نو لږه خواري غواړي، دا عادت خپلول يا دا عادت لرې کول تمرين غواړي، عمل غواړي او هوډ ته اړتيا لري. که تاسې په صادقانه توګه په خپل شخصيت کې د يوې موسکا ښاپېرۍ وپالۍ او دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مېلمنه درنه خپه نه شي، تاسې ته به د ښه سلوک، ښه خوی او غوره عادت د انعام تاج درپه سر کړي.

له هر انسان سره په ورين تندي مخامخ شئ، په خوږه ژبه او پستو خبرو له هغه يا هغې سره خپل نظر شريک کړئ او د موسکا په ډالۍ ورته د زړه د مينې کتاب پرانيزئ، باور ولرئ چې تاسې به په اسانه زړونو ته لار ومومئ او هر زړه به په ډېره مينه تاسې ته د خپل کور دروازې پرانيزي. دا غوره سلوک او د برياليتوب ښه نسخه ده.

څه فکر کوئ د يو کس يوه بده خبره، بد سلوک او ناوړه چلند په مقابل کس اغېز نه لري؟ هرو مرو يې لري، زه باور لرم چې ستاسې په ذهن کې به داسې منفورې څېرې وي، چې تاسې ته په يوې بدې خبرې، رټلو يا ښکنځلو يې ستاسې مينه په کرکه بدله کړې او تاسې يې اوس د يوې شېبې لپاره هم ملګرتيا او دوستۍ ته چمتو نه ياست. همداسې ښه خبره او ښه سلوک هم پر مقابل لوري اغېز اوتاثير لري. ښه سلوک په مقابل لوري کې نرمښت، اطاعت او خلوص پنځوي او تاته د مزل هغه لاره لنډوي، چې غواړې د خپل سلوک له برکته په خلکو کې محبوب او عزتمن شئ. غوره سلوک د غوره شخصيت صفت دی، غوره سلوک د سترو اخلاقو جوهر دی، د چا چې سلوک غوره نه وي هېڅکله د غوره اخلاقي شخصيت مقام نه شي خپلولای او ټولنه يې له دې امتيازه بې برخې کوي، ټولنه يې د حساب له سريو باسي او د انزوا نړۍ ته يې سپاري.

په ځان کې د ښه سلوک خواږه پيدا کول اسانه دي، که په کور کې ياست د يو مهربانه پلار، مهربان ورور او مهرباني مور يا خور په توګه سلوک غوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړئ، خپلو اولادونو او د کور غړو ته دا ثابته کړئ، چې تاسې له نن وروسته يو مينه ناک او لوراند شخصيت ياست. بيا وګورئ چې د کور د غړو رويه او سلوک څنګه په اوتومات ډول ستاسې پر وړاندې بدلېږي او څنګه مو د قدر او عزت ګراف لوړېږي.

که په دفتر کې ياست د خپل دفتر له کارکوونکو او مراجعينو سره د ښه سلوک له لارې مخ ته ولاړ شئ، هر مراجعه کوونکي ته په مينه او ښايسته لهجه معلومات ورکړئ، هغه کاملاً ستاسې د ادارې د اصولو په اړه نا بلده او نا اشنا دی، هغه ته سمه لارښوونه وکړئ، د يو پياله چای ست ورته وکړئ، که ساړه وو لږه شېبه يې يوې تودې بخارۍ ته کېنېنوئ، که ګرمي وه يو ګيلاس يخې اوبه ورکړئ، لږه شېبه يې پکې ته کېنېنوئ، چې خوله يې وچه شي او په اروا کې يې د راحت احساس غزونې وکړي، بيا وګورئ چې تاسې څنګه په اسانه کولای شئ د هغه د زړه ميوند فتحه کړئ، د هغه په زړه کې ځان ته کور جوړ کړئ او د هغه اعتماد او باور خپل کړئ!

زه خپله يوه تجربه له تاسې سره شريکوم، ۱۳۷۹ لمريز کال و، زه د ننګرهار ورځپاڼې مرستيال وم دوه تنه معزز اشخاص زما دفتر ته راننوتل، د هغوی مې درناوی وکړ او يوه يوه پياله چای مې د هغوی مخې ته کېښود، يو ښاغلي راته وويل: تاسې ښځينه مضامين نشروئ؟ ورته مې وويل: ولې نه، ښځه خو نيمه نړۍ ده، ښځه خو نيم انساني ژوند دی... هرومرو يې نشروو.

دا وخت يې يو شعر له جيبه وويست او ما ته يې راکړ، ما له ځانه سره شعر ولوست او په خو خوږو الفاظو مې د شاعرې خور د شعري استعداد او وړتيا قدرداني وکړه. د لږې شېبې خو خبرو زما او د هغه کس تر منځ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوستۍ داسې تارونه وځغلول، چې ما يې ساری نه و ليدلی. يوه مياشت وروسته ما هماغه شاعره خور يو خپلوان ته وغوښتله، زما د لرې مودې دې اعتماد زما او زما د نوي دوست تر منځ دومره ځواکمن پول جوړ کړی و، چې خبره مې ځمکې ته ونه غورځول شوه، اوس هغوی سره د يوې خوږې کورنۍ خاوندان دي او زه په دې خوشاله يم، د داسې دوستانو خاوند شوم، چې هره شېبه ورباندې وياړم.

ښه سلوک لويه پانګه ده، موږ هر يو بايد په دې هڅه کې شو، چې د سلوک اسانې لارې خپلې کړو او په پوره اخلاص له خلکو سره راشه درشه وپالو. دا لويه شتمني ده او شونې ده هر څوک له دې سمندره خپل جام ډک کړي. دا خزانه په ورکړه نه تشېږي او هېڅ غوښتونکی بېنوا نه پرېږدي، يوازې لږه ځيرنه او پاملرنه غواړي.

ښه سلوک د معنوي ژوندانه ډيوه او څراغ دی او دا څراغ مړ کېدو ته مه پرېږدئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انساني کرامت

انساني کرامت ته درناوی ټولنيز ارزښت دی، موږ بايد د يو بل درناوی وکړو او انساني کرامت ته يې قايل شو، انسان ډېره لويه هستي ده او انسانيت هغه جوهر دی چې خدای ج يوازې پر انسان لورولی او نور مخلوقات دا صفت او جوهر نه لري. الله ج فرمايي: «لقد کرمنا بنی ادم» ياني ما انسان د عزت خاوند پيدا کړی دی.

دا زموږ اخلاقي مسووليت دی، چې د انسان د عزت په اړه فکر وکړو او هر انسان ته لاس په نامه ودرېږو، د بل درناوی په حقيقت کې د ځان درناوی دی، بل ته احترام کول د خپل ځان قدر کول دي، که موږ د نورو درناوی وکړو او د نورو انساني کرامت ته په ارزښت قايل شو، نور به زموږ درناوی وکړي او همدا د يوې مهذبې ټولنې ارزښت او قانون دی.

موږ چې کله د تهذيب خبره کوو، نو درناوی او له انسان سره مينه يې په سر کې راځي، موږ بايد خپل زړه ته له انسان سره د مينې کيسې ورزده کړو او په دې باغ کې له انسان سره د مينې ګلان وکرو.

انسان ته الله ج هله د سترتوب مقام په برخه کړ چې د ملايکو مسجود شو، پرښتو د حضرت ادم عليه السلام کالبود ته سجده وکړه او د انسان داکرام او اعزام بېرغ له همدغه ځايه په رپېدو شو، انسان همدلته سرلوړی شو، انسان همدلته د انساني کرامت او سترتوب څښتن شو، انسان همدلته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

انساني جوهر خزانه ومونده او انسان همدلته د نړۍ سردار شو. ابليس چې انسان ته له سجدې او درناوي ډډه وکړه ورټل شو او د ملايکو له مقامه پرېوت.

موږ ځکه وايو چې انسان د درناوي وړ دی او د انسان بايد درناوی وشي، قدر يې وشي او اکرام يې وشي. په ځمکه کې انسان خليفه او ځای ناستی ګرځول يو بل اعزاز او اکرام دی چې پر انسان شوی دی، الله ج فرمايي: «إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً» يانې زه په ځمکه کې خليفه او ځای ناستی ګرځوم. دا د انسان لپاره ډېر ستر مقام او لوی عزت دی، چې د کايناتو خالق ورپه برخه کړی دی، دا لويه معنوي شتمني ده چې الله ج انسان ته په برخه کړې ده، دا لوی نعمت دی چې انسان ترې برخمن شوی دی، دا لوی اعتماد او باور دی، چې ستر خالق پر انسان کړی دی، دا لوی مسووليت دی چې انسان ته ورکړل شوی دی او بلاخره دا د مانا لويه دنيا ده چې انسان ته سپارل شوې ده.

د انسان بل لوی اعزاز او عزت د هغه علم او پوهه ده، علم او پوهه د الله ج له صفتونو څخه ده چې پر انسان يې لورولې ده، علم د الله ج د معرفت څراغ دی چې انسان ته ورکړل شوی دی، علم نور او رڼا ده چې انسان ته ورکړل شوې ده، علم پوهه او بصيرت دی چې د انسان په برخه شوی دی، علم جوهر او زينت دی چې انسان ته ډالۍ شوی دی، علم شتمني ده چې انسان ته په واک کې ورکړل شوې ده، علم امتياز دی چې شمله يې انسان ته په سر شوې ده، علم د مرغلرو روان سمندر دی چې انسان ته بخښل شوی دی، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه وايو چې انسان انساني کرامت لري او بايد درناوی يې وشي، بايد قدر يې وشي او عزت يې وشي.

د انسان د حيات مرغلره د الله ﷻ له روحه رغېدلې ده، ستر خالق فرمايي: ((و نفخ فيه من روحه)) ياني د انسان په وجود کې زما روح پو شوی دی. بل ځای فرمايي: ((فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِي فَقَعُواْ لَهُ سَاجِدِينَ)) ياني کله مو چې د انسان صورت برابر کړ او خپل روح مې پکې واچاوه، نو ملايکې ورته سجده کوونکي وګرځېدل.

اوس ګورو چې د انسان د معنويت معراج څومره لوړ دی، د انسان د کرامت اسمان څومره پورته دی، د انسان د انساني عظمت ماڼۍ څومره ستره ده، د انسان د تفوق امتياز څومره بې ساري دی؟ ځکه وايو چې انسان د کرامت خاوند دی، انسان عزتمن دی او بايد د انسان درناوی وشي، انسان ته په درنه سترګه وکتل شي او له انسان سره د يو ممتاز مخلوق په توګه چلند وشي، انسان ته ازار ونه رسول شي، له انسان سره بد سلوک ونه شي، انسان توهين نه شي، انسان ونه رټل شي، له انسانه په ناحقه ژوند وانه خېستل شي، په بد نيت د انسان د کور دروازه ونه ټکول شي او انسان ته د بشرپالنې او بشردوستۍ په روحيه د خپلې مينې او محبت غېږ پرانيستل شي.

هر انسان بايد خپل مقام وپېژني، د خپل شرافت او انساني کرامت په هينداره کې خپل مخ وګوري او د انسانيت په مانا او مفهوم ځان پوره پوه کړي، د حيوانيت له ورشو راوګرځي او د شرف دنيا خپله کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انسان ته یو بل صفت هم ستر خالق ورپه برخه کړی دی، هغه د انسان اختيار او اراده ده، دا جوهر هم د انسان په انساني کرامت کې د ستر مقام نوم دی، الله ج ورته د خپلو صلاحيتونو له جوهره د ارادې او اختيار صفت ورکړی دی، انسان يې خود مختاره پيدا کړ او د تصميم نيونې له صلاحيته يې برخمن کړ، تر څو سمه او ناسمه لاره سره بېله کړي، تور له سپينه او شپه له ورځې د خپل عقل او فهم له مخې سره بېل کړي، د ښو ا وبدو په اړه خپله تصميم ونيسي او د واک په ورشو کې په خپل زين کړي آس سفر وکړي او هغه ارزښتونه سره جلا کړي چې الله ج ورباندې خوشالېږي او د رضايت سبب يې ګرځي. دا د انسان د انساني کرامت او جوهر بله ستره بېلګه ده چې الله ج انسان ته ورنصيب کړې ده.

انسان چې څومره قيمتي دی د هغه ژوند هم قيمتي دی، الله ج فرمايي:
((مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا))

ياني که يو چا يو نفس پرته له دې چې پور يې ورباندې وي په قتل ورساوه او په ځمکه کې يې فساد خپور کړ، نو داسې ده لکه ټول انسانان يې چې وژلي وي او که چا چاته ژوند وباخښه، لکه ټولو انسانانو ته يې چې ژوند بخښلی وي))

له دې ځايه موږ پوهېږو چې د انسان مقام څومره لوړ او د انسان انساني کرامت څومره ستر او د درناوي وړ دی ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ج انسان ته ډېر څه په واک کې ورکړي او ډېر څه يې ورباندې لورولي دي، ستر خالق فرمايي: ((وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ)) يانې اى انسانه! لمر او سپوږمۍ مې تاته تابع کړي دي. بل ځاى فرمايي: ((أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ)) يانې اى انسانه ايا ته نه ګورې هغه څه مې درته تابع ګرځولي دي چې په اسمانونو کې دي او هغه څه چې په ځمکه کې دي.

بل ځاى فرمايي: ((وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ)) يانې اى انسانه ما ټوله هغه څه درته تابع او په واک کې درکړي چې په اسمانونو کې دي او په ځمکه کې.

دې ته ورته نور مبارک ايتونه هم شته چې پر انسان د لورينو او انسان ته د واک او صلاحيت د ورکړې له اصله حاکي دي.

له همدې ځايه ده چې انسان د ستر اعزاز او اکرام خاوند دى. نو په کار ده چې د بشرپالنې او انسان پالنې په روحيه د انسان درناوى وکړو او په خپلو کې سره د مينې په کيسه راټول شو.

همدا انسان دوستي، بشردوستي او انساني کرامت ته د درناوي سمه لاره ده او د همدې لارې قافله د انسانيت مقام او معراج ته رسېدلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادب

ادب ټولنيز ارزښت دى، ادبپوهان د ادب د تعريف په اړه وايي: ((هره هغه ممتازه وينا ، كه شفاهي وي او كه تحريري، چې هنري ارزښت ولري ادب ګڼل کېږي.)) د ادب لغوي مانا روزنه، ښه کړه وړه او غوره سلوک دی. دا هم ويل کېږي، چې ادب له ((هذب)) څخه اخيستل شوى او هذب دې ته وايي چې يو څوک د يوې ونې يا يو بوټي خورې ورې ناسمې څانګې پرې کړي او بوټي ته ښکلا په برخه کړي. موږ دلته ادب د ادبپوهانو له نظره نه څېړو، بلكې د ټولنيزې ارواپوهنې له مخې ورباندې بحث او خبرې کوو. په دې خبرې کوو، چې په ټولنه کې په عامه توګه ادب څه ته ويل کېږي او ارزښت يې په څه کې دى. موږ په دې خبره نه کوو چې ادب ژبنى فصاحت دى، بلاغت دى، لفظي او معنوي ښکلا ده، هغه پوهه ده چې انسان د وينا پر مهال له خطا او سهوې ژغوري او...

موږ دلته په دې خبرې کوي چې ټولنه څه ته ادب وايي او ولې ټولنيز ارزښت لري. په ټولنه کې چې څوک د بل درناوى کوي، خلک يې ادبناک ګڼي او نوم يې په درنښت يادېږي. څوک چې حياناک وي، خلک وايي: فلانى ډېر ادبناک دى. څوک چې لږې خبرې کوي، خلک وايي: ډېر با ادبه دى. هر هغه څوک چې د مشرانو درناوى کوي، خلک يې مؤدبه ګڼي. ادب په ټولنه کې د يو ارزښت په توګه مطرح دى، ادب د شخصيت روح دى، ادب د شخصيت جوهر دى، هر هغه څوک چې د عالي او ستر شخصيت لرونکى

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي ارومرو بـه ادب لـري او تـر ډېره بـه يـې شخصـيت د ادب لـه ځراغـه رڼا اخلي.

ډېر ځله ادب د غوره شخصيت لپاره د اوصافو لويـه برخـه جوړوي. پـه ادب کې درناوی، حيا، منښت، صبر، زغم او تفکر ځای لـري، چـې دا ټـول د يـو انسان د غوره شخصيت ښېلګې دي. د مور و پلار لـومړی هڅـه دا وي، چـې خپـل اولاد تـه ادب ورزده کـړي او پـه دې يـې پـوه کـړي، چـې د مشـرانو بـه درناوی کوي، د مشرانو خبرې ته به غوږ ږدي او غوره سلوک به زده کوي.

اديب يوازې هغه څوک نه دی، چې د ادب له څانګې فـارغ وي او د ادبيـاتو په اړه مطالعه لري. يا ادبي ليکنې کولای شـي، شـعر ليکـي، لنـډې کيسـې ليکي او ناولونه ليکي. اديب هغه څوک دی، چې په سلوک او عمل کې يې د ادب مالګه ګډه وي، چې ادب په کې وي، چې خبرې او کړنې يې ممتـازې وي، چې حرکات او سکنات يې د هنريت له ښکلا حـاکي وي. داسـې خلـک شته چې د ادب له څانګې فارغ دي، خو په خپل شخصيت کې د ادب جوهر نه لري، سپکې او سپورې به وايي، پوچې او عبثې ويناوې به کـوي، داسـې ګفتار به له خولې وباسي، چې انسـان يـې پـه اورېـدلو شرمېږي. خـو داسـې خلک شته، چې ادبيات يـې نـه دي لوسـتي، پـه مسـلکي لحـاظ پـه ادب نـه پوهېږي، خو د کړنې او سلوک کرونده يې د ادب له چينې خړوبه کېږي. وينا يې خوږه، ژبه يې پستـه، تندی يې ورين، کړنه يې له حيا ډکه او الفـاظ يـې کره او منلي وي. داسـې خلـک خپلـه خبـره ژوي بيـا بـه يـې کـوي، پـه خبـره فکر کوي بيا يې له خولې باسي، کـه ټوکـه هـم کـوي، نـو د ادب پـه چوکـاټ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې، که طنز او مزاح هم وړاندې کوي، په داسې الفاظو چې سپکې او سپورې پکې نه وي.

په حقیقت کې دا سړی ادیب دی او په حقیقت کې د ده کړنه او وینا هنریت لري. خلک همدې انسان ته مؤدبه وايي، خلک همدی له نورو ممتاز ګڼي او د ادب پټکی همده ته پر سر ږدي.

چوپتیا او خاموشي ادب ګڼل کېږي، په معقول انداز کې خپله خبره کول ادب ګڼل کېږي، تېرېدنه (ګزشت) ادب ګڼل کېږي، له بې حیاء حرکاتو ځان ژغورل ادب ګڼل کېږي، له بې باکو بحثونو او بې مانا بنداړونو ځان ګوښه کول ادب ګڼل کېږي، له نامحرمو خپل نظر ساتل ادب ګڼل کېږي، له ښکنځلو او رټلو ډډه کول ادب ګڼل کېږي، د ګستاخ انسان پر وړاندې صبر کول ادب ګڼل کېږي، د يوې نا مناسبې پوښتنې په ځواب کې چوپه خوله پاتې کېدل ادب ګڼل کېږي.

دا او دې ته ورته ارزښتونه ادب دی او ټولنه ورته په درنښت قایله ده. د ژوندانه په ځغل کې هر انسان په دې هڅه کې دی، چې د ادب مقام خپل کړي، خلک يې د مهذب او مؤادب انسان په توګه وپېژني، وينا يې پر نورو د هنریت له خوږو اغېز وکړي او سلوک یې د ادب په نړۍ کې منلی مقام خپل کړي. ځکه نو ادب هر چا ته مهم دی او هر څوک غواړي چې خپل شخصیت د ادب په ګاڼه پسول کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدنيت

مدنيت يا مدني ژوند ټولنيز ارزښت دی، په مدنيت کې پرمختګ وي او هوساينه وي. په مدنيت کې نوښت، توليد، بسياتوب او بريا وې د ژوند د ښکلا نوم وي. هر انسان غواړي مدني ژوند ولري او د مدنيت له مزاياوو برخمن وي. موږ د مدنيت، تمدن او مدني ژوندانه په اړه له خلکو ډېر اورو، خو تر ډېره عام خلک په دې نه پوهېږي، چې تمدن څه ته وايي، مدنيت څه شی دی او مدني څوک دی؟ دلته غواړو په دغو ارزښتونو لږې خبرې وکړو. تمدن په لغت کې له مدينه څخه اخيستل شوی او مدينه ښار ته ويل کېږي، نو د تمدن مانا ښاري ژوند، يا ښاريتوب دی. په اصطلاح کې تمدن يا مدنيت له هغو هڅو او زيار څخه عبارت دی، چې ټولنه يې د بشر د مادي او معنوي ژوندانه په لاره کې ګالي.

د ټولنې معنوي يا مانيز ژوند عبارت له اصيل کلتور، اخلاقو او عقيدې څخه دی او مادي ژوند يې عمراني چارې او مادي نړۍ ده. په لنډه توګه د مدنيت تعريف داسې کولای شو. هغه ارزښتونه چې ټولنه يې د بشري ټولنې په روحي، اخلاقي، تنظيمي، تطبيقي او مادي برخه کې وړاندې کوي له تمدن، مدنيت يا مدنيتوب څخه عبارت دی. يا په بله وينا، هر کله چې په يوه ټولنه کې د ژوندانه ټولې اسانتياوې برابرې وي، متمدنه ټولنه ورته وايي او د ژوندانه دې بهير ته مدنيت وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چې موږ په اسلامي ټولنه کې ژوند کوو او مسلمانان یو، نو زموږ د مدنیت درې ډګره دي، چې روحاني ډګر، ټولنیز و سیاسي ډګر او مادي ډګر دی. په روحاني ډګر کې زموږ او ستاسې مسوولیت دا دی، چې په ټولنه کې فکر، اخلاقو، دیانت، ادابو او ښوونې روزنې ته کار وکړو او خپله ټولنه د معنویت په ګاڼه پسول کړو. په ټولنیز و سیاسي ډګر کې مو مسوولیت دا دی، چې د عدالت، ملي وحدت، اتفاق او د قانون پلې کېدا ته کار وکړو او د جنایت او خیانت د مخنیوي لپاره خپل غږ پورته کړو. په مادي ډګر کې مو مسوولیت دا دی، چې د ټولنې په مادي پرمختګ کې برخه واخلو. د ترقۍ، پرمختګ او فزیکي و مادي بیا رغاونې اصل ته کار وکړو .

نه غواړو بحث علمي او اکاډمیک کړو، د اړتیا تر حده مو په مدنیت، تمدن، مدنیتوب او دا چې مدني څوک دی خبرې وکړې او د خپل مدني سفر موخې او تګلوری مو روښانه کړ. د مدني انسانانو په توګه زموږ او ستاسې د سفر او هدف لوری معلوم دی، موږ او تاسې مسوولیت لرو، چې د ټولنې د خیر لپاره مدنیتوب له دعوې سره سم قدم واخلو، دلته موږ ته د ټولنې هوساینه او پرمختګ مهم دی، موږ ته د خپل قوم او ولس سوکالي مهمه ده او موږ ته مدني ارزښتونه مهم دي.

که د مدني حرکتونو نړیوال تاریخ ته وګورو انساني نړۍ ورسره بدله شوې ده، انساني ټولنو ته آرام او هوسا ژوند په برخه شوی دی. راشئ د اسلامي تمدن تاریخ وګورئ، په غېر اسلامي ټولنو کې مهاتما ګاندي وګورئ، چې د عدم تشدد په فکري فلسفه یې یو مدني حرکت پیل او په پای کې یې خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولس ته خپلواکي واخيستله. راشئ مارتين لودر کينګ او روسا پارکس(يوه تور پوستې مېرمن وه) وګورئ، چې افريقايي الاصله امريکايي تور پوستي ملت ته يې د خپل مدني حرکت او سوله ايزو مارشونو له برکته حقوق تر لاسه او په امريکا کې يې د نژادي تبعيض ديوالونه ونړول. راشئ نلسن منديلا وګورئ، چې د خپل ملت لپاره يې د مدني حرکت نه خپله مبارزه پيل کړه او ولس يې سوکاله کړ. په نړۍ کې داسې ډېرې بېلګې لرو، چې مدني حرکتونو ولس ته د امن، هوساينې او سوکالۍ پيغام لرلی دی. دا په دې پورې تړلې ده، چې زموږ ارمان څومره پاک او سپېڅلی دی، دا په دې پورې تړلې ده، چې زموږ ارمان څومره لوی او ستر دی. دا په دې پورې تړلې ده، چې موږ څومره مدني ارزښتونو ته ژمن او وفادار يو.

موږ که د خپل ولس ارزښتونو ته کار وکړ، په حقيقت کې مو خپلو کورونو ته سوکالي راوستله. که موږ د مدنيتوب په نوم يوه ډيوه بله کړه، په حقيقت کې مو خپل کور ته رڼا راوستله. که موږ د بشر په هوساينې فکر وکړ، په حقيقت کې مو د خپلو خلکو او خپلې کورنۍ د نيکمرغۍ لپاره فکر کړی دی. نو راځئ د يو شريک ارمان لپاره کار وکړو، د يو داسې مزل لارويان شو، چې هيله او ارزو مو سره شريکه وي. په لويو مسايلو فکر وکړو او لوي مسايل مطرح کړو. د انسانيت لپاره فکر وکړو، د خپلو مسلمانانو د ژوند لپاره فکر وکړو، دملت جوړونې لپاره فکر وکړو. لوی فکرونه انسان ته سترتوب بخښي او واړه فکرونه کوچنيان او واړه انسانان هم کولای شي.

که موږ ځانونه جوړ کړل، نو ټولنه جوړولای شو. که موږ ځانونه منظم کړل، د ټولنې انتظام ته کار کولای شو. زموږ ارمان شريک دی او هدف مو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سـپېڅلی دی. مـدني حرکـت او مـدنيتوب انسـاني غوښـتنه ده، د ولـس خدمت دی، د ولس لپاره منډې وهل دي او د انسـاني همـدردۍ او عـاطفې له مخې يو پاک ارمان ته کار کول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اورېدل

اورېدل او د بل خبرې ته غوږ نيول ټولنيز ارزښت دی، دا د غوره او لويو انسانانو صفت دی، چې د بل خبره په غور اوري او ورباندې سوچ کوي. په ټولنه کې ښه ويناوال هغه څوک دي، چې ښه اورېدونکی وي، تر څو چې موږ ښه اورېدونکي نه شو، ښه ويونکي رانه نه جوړېږي، مشران وايي چې اول واوره بيا خبره کوه، ځينې دا هم وايي چې دوه غوږونه او يوه خوله د دې لپاره دي چې دوه خبرې واورې او يوه وکړې. په هر حال په اورېدلو کې ډېر خير وي، کله که موږ غوښتي وي چې خبرې مو بايد د منطق جوهر ولري، نو بايد لومړی واورو او د حافظې ماشين ته يې وسپارو، بيا که د خبرې کولو اړتيا وه ورباندې خبرې وکړو. په اورېدو کې حکمت وي، يو ماشوم که څه وانه وري نو څه نه شي ويلای، ډېری کاڼه څه نه اوري ځکه څه نه وايي. د هغوی ګونګتوب د کوڼتوب له امله وي.

يو دوه ويشت کلن ګونګي هغه وخت کلمه مبارکه د خپل بل دوست د تکرار نه وروسته ماته ګوډه وويله کله يې چې په غوږ کې د اورېدو ماشين کېښود، هغه په لومړي ځل غږونه واورېدل او بيا يې د همدغو غږونو دتمثيل هڅه وکړه، ځکه نو اورېدل مهم دي. موږ بايد هڅه وکړو چې اورېدونکي شو، که واورو، نو بيا وينا کولای شو، که واورو، نو بيا حق او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناحق، تور او سپین سره جلا کولای شو، که واورو، نو بیا د پړ او ناپړ، ملامت او سلامت تر منځ توپیر کولای شو. زموږ ډېرې ستونزې له دې ځایه دي چې د کار خبرې لږې اورو او په خپلو ویناوو مین یو، موږ چې تر څو دا عادت له ځانه نه وي لرې کړی او د اورېدو مینه او ذوق مو په خپل شخصیت کې نه وي پاللی، ښه ویونکي نه شو جوړېدای او نه رانه ښه قضاوت کوونکي جوړېدای شي.

که غوښتي مو وي چې خبرې مو په تول تللې وي او معلومات مو کره وي، نو باید اول د اورېدلو د پیر مُریدان شو، له اورېدلو پرته زموږ تجربې خامې وي، منطق مو کمزوری وي، معلومات مو اومه وي، نو په دغه نا رسېدلي فصل باید له وخت دمخه لو ګډ نه کړو او پرېږدو چې زموږ د اورېدو فصل پوخ شي. که تاسې د یو څه په اړه نه وي اورېدلي او خپل نظر وړاندې کوئ، اشتباه کوئ، ښايي یو څوک ستاسې په اشتباهاتو تېروځي، خو داسې څوک به وي چې ستاسې په کمزوریو پوه شي اوتاسې ورته په معنوي لحاظ ډېر کمزوری او بې مترې معلوم شئ.

یوه ورځ د یو شخصي پوهنتون د حقوقو پوهنځي یو استاد د خپلو نوي تنو محصلینو پر وړاندې وویل چې نلسن منډېلا یوه ښځه وه، چې په افریقا کې راپورته شوه او مبارزه یې پیل کړه. زه هم په دې محصلینو کې ناست وم، سخت خپه شوم، د استاد په معنوي حیثیت مې زړه ډېر بد شو، ښايي یو شمېر محصلین چې په دې اړه یې معلومات لرل دې اشتباه ته به ځیر شوي وو. په سبا یې ما له انټرنېټ څخه د نلسن منډېلا بشپړه بیوګرافي رااخیستله او یو شمېر مجلې مې ورسره یو ځای کړې، په یو پاکټ کې مې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه استاد ته ورکړې. هغه زما دا ډالۍ په منني سره ومنله او زه په دې ډاډه شوم چې ښاغلی استاد به له دې وروسته په دې پوه شوی وي چې نلسن منډېلا ښځه نه، بلکې نر و.

دا مې په دې پورې وويل چې موږ بايد لومړی خپل معلومات د اوريدلو له لارې غني کړو، د لوستنې له لارې خپل ذهن ته ډېر څه وسپارو، د حکمت هڅه او کوښښ همدا دی، چې موږ دې خپل ذهن ته څه وسپارو او ځان دې پر دې ډاډه کړو چې د معلوماتو له نړۍ يو څه لرو، دا حکمت نه دی چې د خپل فکر ناچلې نسخې خلکو ته وړاندې کړو او کمزوي دلايل پر خلکو ومنو.

د ۱۳۷۷ لمريز کال خبره ده، د يوې عايدادي اداري مشر په خپل دفتر کې ناست و، يو شمېر سوداګر هم ورسره وو، يو مامور راغی او سلام يې واچاوه، مشر ترې پوښتنه وکړه: هلکه فلانيه دا درې څلور ورځې چېرته وې؟ هغه ورته وويل: جناب رئيس صاحب په ښي پښتورګي کې مې کانې و، سخت ترې په عذاب وم، ځکه وظيفې ته نه راتلم. د اداري مشر برېچ وهل، له خندا شين شو، زښت زيات يې وخندل، ناست خلک حيران وو چې رئيس په څه خبره وخندل. رئيس چې د خپلې خندا له چارې اوزګار شو، نو خپل مامور ته يې وويل: خدای دې تا ووهې له خندا دې مړ کړم، په انسان کې خو يو پښتورګی وي، ښي او کيڼ پکې تا راوايست!

دا وخت ناستو خلکو غر وهل او د ښاغلي مشر په حماقت ټول له خندا شنه شول، رئيس هم بيا له خندا سره غاړه غړۍ شو، مامور هک پک ولاړ و، دا وخت د رئيس يو تن مخلص ملګری وروړاندې شو او په غوږ کې يې ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويل چې رئيس صاحب دا خلک په تا پوري خاندي، د انسان يو پښتورګی نه وي بلکې دوه وي. هماغه و چې رئيس له يوې نړۍ خجالت سره چوپ شو او په خپلې خندا سخت پښېمانه و. مورږ وليدل چې د دې ښاغلي معلومات کمزوري وو او تر دا دمه په دې نه پوهېده چې د انسان دوه پښتورګي وي.

زمونږ په کلي کې پخوا د اوبو ژرندې وې، يو مازيګر يو سپين ږيری سړی د ژرندې نه څو قدمه وړاندې پر يوه چوتره لمانځه ته ولاړ دی، يو معلم صاحب راغی او تر خوا يې د لمانځه په نيت ودرېد، معلم صاحب لا په لمانځه دی چې سپين ږيري لمونځ وکړ او په دعا يې پيل وکړ، په دعا کې يې څو ځله په لوړ اواز وويل: «خدايه اسلام ته برى ورکې او کفر غالبه کې»

معلم صاحب چې سلام وګرځاوه ورنه يې وپوښتل: کاکا ته دا دعا بيا وکه! هغه بيا خپله دعا هماغه شان تکرار کړه، معلم صاحب ورته وويل: «توبه وباسه ګنهکار شوې، ته څه په اپلتو سر يې، ته د غالب په مانا پوهېږې؟»

سپين ږيري وويل: «ولې معلم صاحب غالب ناکام ته نه وايي ؟» معلم صاحب تونډ شو ورته يې وويل: «غالب کامياب ته وايي غوږونه دې خلاص کړه، چې بيا داسې دعا ونه کړې» سپين ږيري په حيرانتيا وويل: توبه توبه! ما دې خدای خوار کړي، زه خو دا شپېته کاله همدا دعا کوم چې کفر غالبه کې، ما خو ويل چې غالب به ناکام ته وايي. دا وخت يې غوږونه ونيول او خدای(ج) ته په زاريو شو.

دا طنزونه نه وو، ربښتيني کيسې وې او د دې لپاره مې وکړې، چې لومړی بايد واورو او ځان د اورېدو په مفهوم پوه کړو، اورېدل د ويلو لپاره پول

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی، اوربېدل د ويلو لپاره کرونده ده، د وينا ګلان لومړی ځل د اوربېدو په ګلبڼ کې ټوکېږي او وده کوي، که موږ ښه اورېدونکي شو ښه ويناوال رانه جوړېدی شي، که ښه ويناوال نه شو عيب نه دی، خو که ښه اوربېدونکي شو حکمت او سرلوړي ده.

چوپتيا خاموش سمندر دی، هغوی چې چوپ وي ډېر څه اوري او هغوی چې ډېر څه اوري ډېر څه لري، د نړۍ مشهور ليکوال منتيسکو وايي: ((انسان د سيند په څېر دی، څومره چې ژور وي خورا آرام او خورا عاجزي کوونکی وي))

(c) ketabton.com: The Digital Library

فن او هنر

له فن څخه مانا او مقصد د ځینو عملي او نظري مسایلو په اړه تدبیر او د کړنې څرنګوالی دی. فن پېشه ده، فن کسب دی او فن مسلک دی. فنکار هغه څوک دی، چې فن یې زده وي. خلک د فن خاوند ته درناوی لري، فن د ټولنیز ژوندانه د حرکت آرابه ده، فنون د ژوندانه ثروت او شتمني ده، فنون د اجتماعي ژوندانه د پرمختګ وسیلې دي. خټګري، درزیتوب، ترکاڼي، موچیتوب، مستري توب، برېښناپالي(برقیتوب)، رنګمالي، ټټاري، سیم تاوي، زرګري او داسې نور فنون دي. فن له هنر سره ګډه پوله او مشترکه وجه لري.

هنر د پوهې، کمال، شعور او هوښیارتیا په مانا هم راغلی دی، رحمان بابا وايي:

بې هنر دی چه څوک دین په دنیا پلوري

هنرمند سړی دا هسې سودا نه کا

هنر د یو شي، یو کار او کړنې ښایست او ښکلا ته وايي. هنر هر هغه کار او عمل ته وايي، چې د ښکلا لپاره ځانګړی شوی وي، د انسان د فکر او فزیکي عمل هر هغه حاصل، چې ښکلا ولري هنر بلل کېږي. د انسان د هاند او هڅو تولید، چې ښکلا ولري هنر دی. ساز و موسیقي، تیاتر، لیکوالي، نقاشي، آواز خواني، نعت خواني، ترنم کول، ویناوالي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبيات دا ټول هنرونه دي. موږ دلته په ټولو هنرونو بحث نه کوو، يوازې پر هغو غږېږو، چې زموږ په ټولنه کې ټولنيز ارزښت لري. نڅا په هنرونو کې شمېرل کېږي، خو زموږ په مذهبي او کلتوري ټولنه کې عيب ګڼل کېږي او د انساني شرف او آبرو د توېدلو تعبير لري. مجسمه جوړول په نورو ټولنو کې هنر ګڼل کېږي، خو زموږ په مسلمانه ټولنه کې ورته د بوتپالنې په سترګه کتل کېږي او د خپلې ټولنې ارزښت يې نه شو ګڼلای.

رحمان بابا بل ځای وايي:

دنيادار که مستغني په سيم و زر دی

هنرمند و څخه ګنج د خپل هنر دی

هنر پوهانو هنرونه په اوه ډوله ياد کړي دي لکه: ۱- موسيقي ۲-لاسي هنرونه لکه مجسمه جوړول او شيشه ګري ۳- ترسيمي هنرونه لکه نقاشي، رسامي او خطاطي ۴- ادبيات لکه شعر، لنډه کيسه، نثر ۵- معماري او نقاشي ۶- موزون حرکات ۷- فلم، سنيما او تياتر. د دې هنرونو تر منځ مشترکه وجه، ښکلا، تخيل او عاطفه ده، چې په ټولو هنرونو کې ځای لري.

موږ دلته نه غواړو په هنر بحث وکړو، بلکې موخه مو دا ده، چې هنر زموږ د ټولنې ارزښت دی، هر څوک له يادو هنرونو څخه ځېنې هنرونه خوښوي او ورسره لېوالتيا لري، هر کس غواړي، چې له يادو هنرونو يې ځېنې هنرونه زده وي، هر څوک د يادو هنرونو خاوندانو ته په ارزښت قايل وي. هر څوک غواړي له يادو فنونو او هنرونو څخه ځېنې هنرونه خپل کړي او د خپل ژوند د ذوقي مشال په توګه ترې ګټه پورته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هنـر ډېـر ژور بحـث دی، تـر دې دمـه لا هنـر پوهـان د دې فلسـفې پـه اړه د پوهېدا پايلې ته نه دي رسېدلي، چې هنر ولې هنر دی او ښکلا ولـې ښـکلا ګڼلای شو؟ يا دا چې ښکلا څه شی دی او د انسان په کړنو کې دغه جوهر له کومه ځايه سرچينه اخلي؟ ولې موږ يو شـي تـه ښـکلی وايـو؟ د ښـکلا لپـاره تعريف څـه دی؟ کـوم شـي تـه ښـکلا ووايـو او ښـکلا ولـې پـر انسـان اغېـز او تاثير لري؟ زموږ د بحث موضوع دا نه ده، خو په لنډه توګه ويلای شو، چې فن و هنر ټولنيز ارزښت دی، فن و هنر ته خلک په درنښـت قـايلـه دي، فـن و هنر په ټولنه کې مينه وال لـري او د هـر کـس لېوالتيـا دا وي، چـې پـه ټولنـه کې د فن او هنر له ارزښت سره ترلې ژوند ولـري. د هـر چـا ارزو دا وي، چـې خبرې يې هنري ښـکلا ولـري، ليکنـه يـې هنـري ښـايسـت ولـري، فکـر يـې د هنـري ذوق ښـکارندويي وکـړي، پـه کـار او عمـل کـې يـې د هنريـت جـوهر وځلېږي، فن او هنر يې زده وي، له دې لارې خلکو ته کار و خدمت وکړي او د يو فنکار او هنرمند انسان په توګه په ټولنه کې وپېژندل شي.

انسان چې کله د ښايست په اهميت پوه شو، نـو د ښايسـت پـه لټـه کـې شـو، همدې هڅې او پلټنې هنرونه وزېږول او انسـاني نړۍ ته يې ښکلا وبخښـله، دا فنون او هنرونه پـه هـر څـه او هـر ځـای کـې ليـدلای او مونـدلای شـو، د دې ښکلاګانو او ښايستونو ننداره په هر ځای کې کولای شو. دا نـړۍ ډېـره ارتـه او پراخه ده. د ښـکلا دا سـمندر ډېـر سـتر او ژور دی او دا مرغلرې ډېـرې او بې حسابه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بريالیتوب

بريالیتوب ټولنيز ارزښت دی، هر څوک غواړي چې بريالیتوب يې په برخه شي، هر څوک غواړي چې د بريالیو انسانانو په کتار کې ودرېږي. موږ ډېر ځله د ناکامۍ له وېرې د بري کار ته نه وړاندې کېږو او له دې ډارېږو چې ناکامي به مو په برخه شي، همدا وېره زموږ ځواکمنتیا زیانمنوي او زموږ په شخصیت کې د هڅې او هاند جوهر وژني. داسې لیدل شوي چې یو زده کوونکی ښوونځي ته د امتحان له ډاره نه ځي او له امتحانه په دې ډارېږي چې ښايي ناکام به شي، یو بې زړه شتمن د دې لپاره خپله پانګه په کار نه اچوي، چې ښايي له تاوان سره به مخ شي او ګټلې پیسې به يې له ګوتو ووځي، زما یو پنځه ځلوېښت کلن ملګری تر اوسه بايسکل نه شي چلولای او وايي چې د غورځېدو له وېرې يې کله هم د بايسکل د زده کړې ارمان نه دی پوره شوی، یو دوه وویشت کلن ځوان د وينـاوالۍ سخت لېوال و، خو لـه دې ډارېده چې کـه د خلکو پر وړاندې ودرېږي، ښايي داسې اپلتې يې له خولې ووځي چې د ملنډو به شي او بیا به چا ته نه شي کتلای، له همدې وېرې يې خپل ارمان ته په شخصیت کې قبر جوړ کړی و او له ډاره يې په غونډو او محافلو کې برخه نه اخیسته، ډېر زده کوونکي د ناکامۍ له وېرې له استاده پوښتنه نه شي کولای او وېره لري چې که له استاد وپوښتي، نو په زړه کې به ورسره کینه وساتي او بیا به يې په امتحان کې ناکام کړي. زما یو شتمن دوست تر دې دمه د خپل بې زړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

توب او ناکامۍ له وېرې موټر چلوونکی نه شو او وايي چې ډار لري ښايي څوک ورنه په ښار کې ووهل شي او په لويه بلا واوړي. کليوال وايي: د بې زړه لامبوزن مرګ له سينده وي. دا هم وايي چې بې زړه عسکر په ډز نه مري، بلکې له ډزه مري، د وېرې او ناکاميو دا تصور زموږ مزل اوږدوي او د برياليتوب له سفره مو مخنيوی کوي.

راځئ! د خپل منطق په قاموس کې د ناکامۍ د ډار او وېرې پر کلماتو کرښه راکاږو او پر ځای يې د برياليتوب د ډاډ او اطمنان توري وليکو. زموږ ناکامي او برياليتوب زموږ له انګېرنو سرچينه اخلي او زموږ ناخوداګاه ضمير زموږ د خوداګاه ضمير پر تصوراتو فيصله کوي. که موږ د برياليتوب کيسه زمزمه کړو، که موږ د ناکامۍ د ډار له سمندره د خپل فکر کشتۍ وباسو، که موږ د بري په حکمت او فلسفه باور ولرو، زموږ ناخوداګاه ضمير او شعور زموږ په پټه نړۍ کې د برياليتوب توغ رپوي او د ناکامۍ غږ د تل لپاره خاموشه کېږي.

د نړۍ نامتو عالم او د برېښنا کاشف اډيسيون وايي: ((زه به دا ونه وايم چې زر ځلې مې ماتې خوړلې ده، بلکې وبه وايم ما کشف کړه، چې د ماتې خوړلو زر لارې موجودې دي))

په خپلو هڅو کې پاتې راتلو ته يو تعريف ولرئ، هغه په دې مانا چې هېڅکله يې په دې مه تعريفوئ چې تاسې ماتې خوړلې ده، بلکې په دې يې تعريف کړئ، چې تاسې درک کړه چې د برياليتوب لاره له يو شمېر کړاوونو ډکه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پوځي برخه کې د ((مورال)) کليمه ډېره يادېږي، مورال همدې ته وايي، چې د عسکرو له ذهنه د ناکامۍ وېره ووځي او د خپل برياليتوب پر اصل ګروهمن شي، لس هغه عسکر چې مورال يې لوړ وي د سلو بې مورالـه وسله والو پر وړاندې جنګېدلای او د برې لاره غوڅولای شي، په يوه وړه کشتۍ کې شل سپاره لوړ مورالي سمندري عسکر په لسو کشتيو کې دوه سوه مورال بايللي عسکر څغلولای او په پوځي ډګر کې يې له پښو غورځولای شي. دا ځکه چې يوه ډله پر خپل برياليتوب باور لري او بله پر خپلې ناکامۍ، يوه ډله ځانونه ځواکمن احساسوي او بله ډله ځانونه بې ځواکه، يوه ډله د خپل برې د غرړ په تمه دي او بله ډله د خپل مرګ بد پيغام ته منتظر.

له همدغه ځايه ده چې موږ يو چا ته شجاع، زړور، همتناک او بل ته بزدله، بې زړه او ډارن وايو. يو ته بريالی انسان وايو او بل ته د برياليتوب له قافلې پاتې او بې مترې انسان، يو ته ښاغلی وايو او بل ته نامنلی، يو ته باتور وايو او بل ته ترسوک او وېرندوکی. دا ارزښتونه بايد پخپله انسان په خپل شخصيت کې وپالي او دا درک کړي چې ده ته هيڅوک د جعلي شجاعت او مېړانې القاب نه شي ورکولای او د برې مزل د بل په اوږو نه شي کېدای.

پر خپلو استعدادونو باور او اعتماد موږ د ناکاميو له ډاره ژغورلای شي، پر نفس وېسا زموږ پر وړاندې د برې کتاب پرانيزي او موږ ته د همت او سرلوړۍ سبق رازده کوي، د ناکامۍ وېره کوم عادت او خصلت نه دی چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انسـان لـه شخصـيت سـره تړلـی وي، دا لاره پـه اسـانه ښېلېـدلای شـي، دا يوازې يو عزم او هوډ غواړي او بس.

که موږ ژمنه وکړو چې نور نو د ژوندانه د مزل په لاره کې د خپلې ناکامۍ لـه دېوانو نـه ډارېږو، نـور نـو د وېـرې هغـه ورېځـې چـې زمـوږ پـر ارواوو يـې سيوری کړی يوې خوا ته پرېږدو او د هيلو د شنه اسمان لاندې د خپل برې پر لور مزل پيلوو، نور د خپل پيل کړي مزل ښېړۍ د وېرې له توپانه ژغورو او په پوره ډاډ او اطمنان يې د برې ساحل ته باسو. زه بـاور لـرم چـې همـدا ژمنتيـا زموږ شخصيت بدلولای او پر سمو لارو مو روانولای شي.

بيا به زموږ قدمونه ثابت وي، بيا به زموږ لارې بې خطره وي، بيـا بـه زمـوږ ډار په اطمنان او د ناکامۍ احساس د برې په احساس بدل شوی وي، بيا بـه خوشالي، سکون او راحت زموږ د فکري نړۍ زينت وي، بيا به موږ پـه پـوره درک د ژوندانـه د بـرې لپـاره تعريـف لـرو، بيـا بـه د ناکـامۍ د وېـرې او ډار لېوان زموږ د استقامت او برې رمه نه شي داړلای. بيا به زموږ ژوند مـوږ تـه د هوساينې کيسه کوي، د برياليتوب کيسه او د نېکمرغۍ کيسـه، بيـا بـه موږ په فکري کشمکش کې نه يو، بيا به موږ د خپل مزل سم لوری مونـدلی وي، بيا به پر نفس د يوې نړۍ باور او اعتمـاد سـره مـخ تـه ځو او د انسـانې نړۍ د خير او برې لپاره به فکر کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان پېژندنه

ځان پېژندنه ټولنيز ارزښت دی، د هر چا هیله دا وي چې ځان وپېژني، د ځان معنويت درک کړي او د ځان په اړه فلسفي پوښتنو ته ځواب ومومي. ځان پېژندنه یا نفس پېژندنه د عرفان د لارې لومړی قدم دی، که ځان و نه پېژندل شي، د رب پېژندنه ممکنه نه ده، ځان پېژندنه انسان ته د عرفان دروازې پرانیزي، د انساني وجود د معنويت او له خالق سره د وصال کیسه ورته کوي، موږ که ځان ونه پېژنو د هغه سفر لارویان یو چې نه پوهېږو چېرته ځو او د کومې موخې لپاره روان یو.

هر انسان په خپل ځان کې له درې ډوله نفسونو سره مخامخ دی ((اماره)) ، ((لوامه)) او ((مطمئینه)) نفس.

لومړی نفس په بدو حکم کوي، دویم د جرم مرتکب انسان په خپلو بدو پښېمانه کوي او درېیم نفس د ډاډ او اطمنان په فضاء کې قدم ږدي او انسان د انساني ارزښتونو کړنو ته رهبري کوي. نور نفسونه هم شته چې د دې حاکمو نفسونو تر سیوري لاندې قدم اخلي، لکه ملهمه نفس، مسؤله نفس او ناطقه نفس. د نړۍ ستر اروا پوهان د روانشاسۍ په څېړنو کې د همدې نفسونو په سمندر کې ورک دي او د ((ولې)) او ((څنګه)) د ځواب په لټه کې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مـوږ دا نـه وايـو چـې هـر عـادي انسـان دې ارواپـوه وي، يـا دې پـه دې اړه تحقيقات او څېړنـې وکړي، بلکـې د ځان پېژنـدنې او نفـس پېژنـدنې لپـاره اړينه ده چې د خپل وجود معنويت وپېژني، د خپل ځان په پانګه پوه شي، په دې پـوه شـي چـې پر انسـان سـتر خـالق پـه مـانيزه برخـه کـې څـومره ارزښـت لورولی دی. ځان پېژندنه له ځان ښودنې او ځان خوښـونې سره تـوپير لـري، ځان پېژندنه په دې مانا نه ده چې زه فلانی د فلاني زوی او دفلاني ځـای يـم او دا هم ځان پېژندنه نه ده چې يـو څـوک دې هـر څـه د ځـان لپـاره وغـواړي، ځکه چې ځان ورباندې ګران دی او ځان يې ښـه پېژنـدلی دی، ځـان پېژندنـه ځان غوښتنه هم نه ده، چې يـو چـا دې پـه هـر ځـای کـې د امتيـاز شـملې تـه ستر ګې ګنډلې وي.

ځان پېژندنه په دې مانا ده چې يـو څـوک د خپـل شخصـيت پـه سـمندر کـې ښکته شي او وګوري چې څومره مرغلرې مونـدلای شـي، د خپـل شخصـيت پــه اړه فکـر وکـړي، پــه ځـان کـې د معنويـت چينــه ومـومي او د معنــوي ارزښتونو په زمزمو ځـان مـوړ کـړي. فکـر، وجـدان، ذوق، عـاطفـه، عقيـده، ايمان او مينه د انسان په وجود کې پټه شتمني ده، که غـواړئ چـې د انسـان پېژندنې په حکمت او فلسفه پوه شئ، نو د ځـان پېژنـدنې قـاموس او کتـاب پرانيزئ، دا رڼا به تاسې ته د سفر تياري روښانه او مزل به مو اسانه کړي.

که موږ ځان وپېژاند انساني نړۍ مو پېژندلې ده، که موږ په خپل ځان کې د معنويت هستي وموندلـه، پـوه شـئ چـې د هـر انسـان د معنويـت جـوهر راتـه معلوم شو، که موږ د خپل شخصيت په سمندر کې د مينې مرغلره موندله، هله پوهېدای شو چې د بل انسان په زړه کې څه دي، که موږ د خپـل بـدن پـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

روحي ځوریدا پوه شو، د بل درد او ځوریدنه احساسولای شو، که موږ په دې پوه شو چې ځان ته څه خوښوو، نو د بل په اړتیاوو پوهیدلای شو، که موږ خپله احتیاجي درک کړه، د بل په محتاجۍ پوهیدلای شو، که موږ خپل ارمان وپیژاند، د بل ارمان مو پیژندلای دی، که موږ خپله خوشالي وپیژندله، د بل په خوشالۍ پوهیدلای شو. دا ټول ارزښتونه له دې الهام اخلي چې موږ اول ځان وپیژنو، موږ اول د ځان په اړه مطالعه وکړو، نو هله به مو بل پیژندلای او د نورو احساسات او غوښتنې به مو درک کړي وي.

ځان پیژندنه د ټولو پیژندنو مور ده، دا قاموس موږ ته د هرې پیژندنې په اړه لارښوونه کوي او موږ ته د پیژندنې دروازې پرانیزي، د ځان پیژندنې دروازه باید موږ پخپله پرانیزو، په اړه یې باید خپله فکر وکړو او په شعوري انداز باید دغه تصمیم عملي کړو، بیا نور قدمونه پخپله زموږ د لارې او سفر ملګري دي.

زموږ دا عمل موږ ته د رازونو ډیرې کیسې مخې ته ږدي او په ډیرو رمزونو مو پوهوي، خو که موږ ځان نه وي پیژندلای بیا دا مزل بې ګټې دی، بیا زموږ دا دعوه پر ځای نه ده چې موږ نړۍ پیژندلې، موږ انسان پیژندلی او موږ په پیژندنه کې مهارت لرو. راځئ! ځان وپیژنو، چې نور وپیژنو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواني

ځـواني ټـولنيز ارزښـت دی. هـر انسـان د ژوندانـه د سـفر لاروی دی، انسـان چې ځـومره د عمـر د مـزل ځمکـه لـه پښـو باسـي، پـه هماغـه کچـه د زړښـت نـړۍ تـه پنـاه وړي، زړښـت يـو تـريخ حقيقـت دی، لـه زړښـته تېښـته ناشونې ده. که انسان د ځوانيمرګۍ له توپانه وژغورل شي، نو بدن يې هرو مرو د زړښت لـه اروا سره مخـامخ کېږي او زړښت ورتـه د خپلې بې وسـۍ کيسه کوي.

ساينس پوهان په دې هڅه کې دي، چې زړښـت تـه يـوه نسـخه ومـومي او د ځوانۍ ګلبڼ له دې خزانه وساتي، خو لا هم په دې لاره کې د بـري غـږ نـه دی اورېدل شوی. يو شی چې شونی دی هغه د خپل زړه او ذهن ځوان ساتل دي او دا کار د هر انسان له وسه پوره دی، دا کار اسانه دی او دا لاره بې خطره او ډاډمنه ده. د زړه ځوان ساتلو هنر دادی چې زړه خوشاله او د اند پښـنو او اروايي ستومانيو و ساتل شي، په خپله برخـه قناعـت وشـي او ځـان لـه نـورو کم او حقير ونه ګڼل شي. هغـه وړتيـاوې چې يـو شـخص يـې لـري د ژوندانـه لپاره ښـه پانګـه وګڼـل شـي او د معنويت امتيـاز ورکـړل شـي. تاسې تـه بـل ځوک خوشالۍ نه شي درکولای، بلکې پخپله به هڅه کـوئ چې خوشـالي د خپـل زړه د کـور مېلمنـه کـړئ او د خوښـيو لـه رنګـين پسـرلي د زړه نـړۍ تـه رنګ واخلئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه چې وايي: ''هيڅوک ځوان نه شي پاتې کېدای، مګر د هغه زړه او ذهن'' [1]

ځواني په پښتو کې په دوه ماناګانو کارول کېږي، يوه يې د ژوند د يوې ځانګړې مرحلې نوم دی، چې له زلميتوبه سرچينه اخلي او تر پوخ عمره دوام کوي، بلـه دا چې ځواني د سخاوت، مېړانې او خرابات په نوم هم کارول کېږي، هغه څوک چې سخي وي، پر دوستانو او ملګرو مهربانه وي، وايي چې فلانی خان ځواني لري.

د زړه او ذهن د ځوان ساتلو مانا داده چې انسان ماتې او شکست ته تسليم نه شي، انسان پر ځان باور ولري او ځان د خپلو وړتياوو او صلاحيتونو مالک وګڼي. که موږ په زړه کې د ميني کرلی فصل وساته، که موږ په زړه کې د الفت اباده نړۍ ښېرازه وساتله او که موږ د زړه د ارمانونو ترانه زمزمه کړه، مانا داده چې موږ خپل زړه ځوان ساتلی او زړښت ته نه يو تسليم شوي. زموږ ناخوداګاه ضمير زموږ له انګېزنو الهام اخلي او په بدن کې پټه نړۍ مو زموږ پر تعبير او اټکل فېصلې کوي، که موږ مدام د خپل زړه او ذهن د ځوانۍ له رازه کيسه وکړو او د خپل ذوق کرونده د اصلاح په جوهر وپالو د زړه د ځوانۍ اصل خپلولای شو. د دې مانا داده چې موږ بايد خپل ځواک او متره له لاسه ورنکړو او د ناهيلۍ پر تغر کښېننو. زړه د خلوص او لورينې کور دی او د مينې دا پانوس بايد د ژوندانه تر وروستيو شېبو بل او روښانه وساتو.

---

[1] له ((وزر)) نومي کتاب څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زړه ځوان ساتل په دې مانا نه دي، چې موږ د خپل زلمیتوب طغیاني خواص او خویونه په ځانونو کې وپالو او د دغو خویو تر سیوري لاندې ژوند وکړو، بلکې مانا یې داده چې د زړښت د ګوابښ پر وړاندې خپل زړه او ذهن ځوان وساتو او د ناهیلۍ له افته خپل افکار او ژمنتیا وژغورو. دا په حقیقت کې د خپل انساني هویت د پټې نړۍ(ضمیر) وړتیا او استعداد مبارزې ته هڅول دي. موږ باید پرېنږدو چې د زړښت په نوم د بېوسۍ احساس زموږ د اوږو پېټی شي او له امله یې د ټولنیزو اړیکو له پانګې بې برخې شو.

زړه او ذهن په خپلو کې نږدې اړیکې لري او د انسان د معنویت د خزانې مرغلرې دي، زړه د ذهن په پانوس روښانه او د ذهن په مشوره قدم اخلي. د ذهن ځوان ساتل یا دغه چینه تانده ساتل د زړه د کروندې ښېرازتیا ده، موږ باید هڅه وکړو چې دغه سترې خزانې خوندي وساتو او له زړه د هوډمنۍ او له ذهنه د نویو افکارو د پنځونې له ماشینونو کار واخلو.

که موږ دغه دوه سترې پانګې ونه پېژندلې او دا ماشینونه مو ودرول، نو وېره شته چې پرزې به یې زنګ وکړي او د مترې او ځواک له برمه به پرېوزي، دا په پرله پسې ډول هڅه او پاملرنه غواړي او دا باغ مالي او ملیار ته اړمن دی. پوښتنه داده چې ذهن څنګه ځوان او د زړه ونه څنګه د زړښت له خزانه وساتو؟

د ذهن پر ګلاب نوې مضمون ولیکئ، ذهن ته نوي معلومات ورکړئ، نوې کیسه ورته زمزمه کړئ او نوې کیسه ترې وغواړئ. ستاسې ذهن به تاسې ته نوی تولید ولري، تاسې ته به نوې کیسې وکړي او تاسې به له پټو رازونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر کړي. که مو جامې زړې پر تن وي باک نه شته، خو چې فکر مو نوی وي، د خپل فکر په دوکان کې نوې سودا پلور ته وړاندې کړئ، ځکه چې زړه سودا پېرودونکي نه لري او په بازار کې يې مينه وال کم وي.

د ذهن ځوان ساتلو لپاره ځان له مطالعې سره روږدی کړئ، هره ورځ ذهن ته نوي معلومات وسپارئ او له نويو موضوعګانو يې خبر کړئ، دا د ذهن تمرين دی او د ذهن ځوان ساتلو همدا لارې- چارې دي. که دا هڅه مو عملي کړه، ستاسې ذهن به د وخت سره سم تازه معلومات ولري، ستاسې خبرې به خلکو ته نوې او خوندورې وي او ستاسې وينا به زړونو ته لاره پيدا کړي، له دې سره به تاسې خپل ذهن ته نوي معلومات سپارلي او زېرمه کړي به مو وي، له بله پلوه به ستاسې زړه ستاسې له علمي شخصيت د ډاډ کيسه کوي او دا دواړه وياړنې به تاسې ته د اعتبار شمله درپه سر کړي چې هم به په خلکو کې ښاغلي او منلي شئ او هم به مو پر خپلو معنوي صلاحيتونو باور او اعتماد پيدا شوی وي.

زړه او ذهن د مينې او خلوص پر زمزمو ومينځئ او د کرکې، انديښنو او غم ځالې يې ورانې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږې خبرې کول

اقتصاد پوهان وايي: «په بازار کې چې د کوم شي عرضه زياته شي تقاضاء يې کمېږي». د خبرو په بازار کې هم دا اصل د تطبيق وړ دی، څوک چې ډېرې خبرې کوي، لږ مينه وال لري. هغوی چې اوږدې وېناوې کوي، لږ اورېدونکي لري. بايد هڅه وشي د خبرو له خزانې د اړتيا په اندازه بازار ته وړاندې شي، ستاسې خبرې مرغلرې دي، ستاسې خبرې باارزښته دي، پام مو وي چې دا مرغلرې له ضرورت پرته وړاندې نه کړئ، پام مو وي چې دا بهاداره شتمني درنه ارزانه ونه پلورل شي، ډېرې خبرې ډېرې ناسمې او سهوې لري، اورېدونکي ستومانه کوي، بيا نو ستاسې پر وړاندې د هغوی په زړه کې د مينې پر ځای کرکه کرل کېږي، بيا تاسې د خپلو دوستانو او اورېدونکو په زړونو کې هغه مينه او محبت نه لرئ، چې پخوا مو درلود.

لږې خبرې کول ټولنيز ارزښت دی، تر ډېرو خبرو خاموشي غوره ګڼل کېږي، هغوی چې لږې خبرې کوي، لږې سهوې لري. که تاسې لږې، ښې او خوږې خبرې وکړئ هر کس مو خريدار او پېرېدونکی دی، هر کس به له تاسې سره مينه کوي او د خبرو د اورېدو لېوال به مو وي. خبرې کول هنر دی، خو لږې خبرې کول حکمت او عقلانيت. وينا چې د ښکلا، حکمت او عقل جوهر ونه لري، هنر نه بلل کېږي او زړونو ته لاره نه شي پيدا کولای.

يو عالم وايي: د احمق زړه د هغه په ژبه کې وي او د عاقل ژبه د هغه په زړه کې» د دې دا مانا ده چې د زړه هره خبره په خوله ايستل او بې پردې کول

(c) ketabton.com: The Digital Library

حماقت دی، بايد زموږ زړونه د رازونو پټه نړۍ وي، موږ بايد په دې نزاکت پوه يو چې کومې خبرې وکړو او په څه ډول يې نورو ته وړاندې کړو، د هوښيارانو ژبه د هغوی په زړونو کې وي، مانا دا چې ډېرې خبرې بايد د ژبې له ژرندې وژغول شي او د زړه د تعاقل او تدبير په ماڼۍ کې مېلمنې شي. د دې دا مانا نه ده چې موږ دې ګونګه روژه ونيسو او د اړتيا پر مهال دې هيڅ هم ونه وايو، بلکې د دې مانا دا ده چې موږ بايد له اړتيا پرته ځان په عبثو خبرو بوخت نه کړو او نه خپل زړه او ذهن په بې هوده کيسو او نکلونو ستومانه کړو. ذهن د ستر خالق له لوري بې ساري لورينه ده، ذهن زموږ د علميت، پوهې او شخصيت جوړونې د جوهر فابريکه ده، موږ ته په کار دي چې دې فابريکې ته کره توکي وسپارو او د کره توليد تمه ترې ولرو، عبثې خبرې اورېدل زموږ د ذهن توليد بيکاره کوي او زموږ نړۍ ليد (جهان بينۍ) ته زيان رسوي. موږ يقيناً هغومره ياستو، څومره چې زموږ پوهه ده او د پوهې د منطق کتاب زموږ ذهن او توليد يې زموږ خبرې دي. موږ پوه او ناپوه سره د خبرو د منطق له جوهره پېژنو، د لږ پوه او ډېر پوه تر منځ همدغه توپير ته ګورو، نو موږ که په منطق برابرې خبرې وکړې او په منطق برابرې خبرې مو واورېدې، مانا دا چې د پوهې فلسفي لارويان يو او که د عبثياتو لاره مو ونيوله او دې اصل ته مو پام ونه کړ چې موږ ذهن ته څه وسپارل او ثمره يې څه ده؟ نو پوهه او هوښياري به مو د چرسيانو له منطق پرته په بل څه تعبير او تفسير نه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس نو موږ له دې سره سره چې د ټولنيز نزاکت د ښار له واټه د تېرېدو په تکل کې يو، دوه اصله هرومرو په پام کې نيسو، يو دا چې زموږ ذهن ته د مفاهيمو سپارلو اصل او دويم د ذهن له ماشينه د توليد او پنځونې منځپانګه.

موږ بايد په داسې محافلو کې ناسته ولاړه ولرو چې ذهن مو د خلکو له خبرو او ويناوو د معنويت جواهر واخلي، کله چې زموږ افکار د شاتو مچيو په څېر دغه ګلان راټول کړي، په توليد لاس پورې کوي، بيا نو له ذهنه خواږه توليدېږي او د تخليق په مجمر کې نورو ته وړاندې کېږي، په دې مفهوم چې موږ بايد داسې محيط وټاکو چې ښې، کره او منلې خبرې واورو، تر څو زموږ د ذهن کرونده ښه توليد او تخليق ولري.

په کوم محفل کې چې ټولنيز نزاکتونه نه مراعت کېږي، چټيات او عبثې خبرې کېږي، فحشاء او پوچې ويناوې کېږي، هڅه وکړئ خپل ذهن له دې افته وساتئ، ښايي تاسې له هغوی اجازه واخلئ چې درته کوم کار پيدا شو، ښايي تاسې دا بهتره وګڼئ چې يو بڼ او پارک ته ورشئ، څو شېبې له ګلانو او ګلبوټو سره تېرې کړئ او د حقيقت د پټو رازونو په لټه کې شئ، ښايي تاسې يو داسې محيط ته پناه يوسئ چې کتاب ولولئ او يا له کمپيوټره ګټه واخلئ. هڅه مه کوئ په دې توپاني سيلاب کې د لامبو وهلو او د خپل فکر د کشتۍ ژغورلو قهرمانان شئ. دا محيط خورا زيانمن دی او د دې مجلس د زيانونو څپې ستاسې ذهن، شخصيت، وړتيا او پوهه ځپي او د شخصيت ښکلې ماڼۍ مو بدرنګه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقليدوس وايي: «هغه سړی چې ډېرې خبرې کوي، تخم کري او هغه چې چوپ وي رېبي يې»

تاسې که بله لاره ونه لرئ نو د هغوی د کرلي تخم لوګر (رېبونکي) شئ او په خپله خاموشۍ د هغوی د کاذب منطق پر وړاندې د چوپتيا مبارزه غوره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حيا و شرم

حيا او شرم زموږ ټولنيز ارزښت دی، با وقاره، درانه او عـزتمن خلک هغه دي، چې حيا لري. د هغو خلکو درناوی ډېر کېږي چې حيا لري، دا چې حيا څه شی دی او شرم څه ته وايي غواړم ورباندې لنډې خبرې وکړم. حيـا انسـاني صفت دی، حيـا اخلاقـي صفت دی، حيـا پـه انسـان کـې د انسـاني کرامت نخښه ده، حيا د اخلاقو سرچينه ده، حيا د درنښت جوهر دی، حيـا د عـزت الـنفس د ښـار دروازه ده، حيـا د وجـدان او ضـمير روح دی، حيـا سپېڅلتيا ده، حيا د عفت او عزت ساتنه ده، حيا نورو ته درناوی دی، حيا د انساني لوړو صفاتو مقام او منزلت دی، حيا له شرافت سره مينه ده، حيـا له انسانيت او اخلاقي نړۍ سره خلوص دی، حيـا پـر نفـس بـاور او اعتمـاد دی، حيا پر نفس واکمني او سلطه ده.

د اسلام مبارک دين حيا ته زښت زيات ارزښت ورکړی، اسـلام د مسـلمان د شخصيت ماڼۍ د حيا او اخلاقو په زينت ښکلې کوي او د ادابـو او انسـاني سلوک ښکلاوې له همدې اصله الهام اخلي. حيا ناک انسان د خلکو په نظر درونـد او عـزتمن وي، حياناک انسان د خلکو د باور او اعتمـاد وړ وي. حيـا د تقوا او فضيلت اصل دی او حيا د حياناک انسان لپاره ځانګړی امتياز او مقام دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ په ټولنه کې شرم و حيا د عفت، ناموس او عزت په مانا هم کارول کېږي، پښتانه چې زوی ته واده وکړي خلک وايي: حيا يې د کوره کړه. د حيا زښت زيات مقامات دي، لکه له خدايه حيا، له پيغمبره حيا، له ملايکو حيا، له خلکو حيا، له خپله ځانه حيا، له خپله ضميره حيا، له مشرانو حيا او داسې نور. دلته حيا د خپلې آبرو، پت او عصمت په مانا کارول کېږي.

کله چې انسان حيا کوي نو يو ډول مثبته رواني روحيه ورباندې حاکمه وي، هغه د خپل عزت او حيثيت د ساتلو په فکر کې وي، هغه کار نه کوي چې له دې د شرافت جامه وباسي او د يو بې شرفه او بې حيثيته انسان په توګه يې پر خلکو وپېژني. هغوی چې حيا نه لري، بدبختانه دې اصل ته ځير نه دي، فکر کوي خپل حيثيت يې په ټولنه کې ساتلی او د باور وړ انسان دی، خو خلک بيا د ده په بې حيايۍ له ده کرکه لري او په خپل زړه او خپلو بحثونو کې دی غندي او په اړه يې د خلکو قضاوت منفي وي. په کار ده انسان د حيا په خپلولو سره خپل حيثيت او عزت وساتي، دا درک کړي چې حيا ټولنيز ارزښت دی، حيا زما د وقار او عزت نخښه ده او بايد خپل درنښت او سترتوب وساتم او زيان ورته ونه رسوم.

حميد بابا وايي:

په حيا کې سړی وږی تږی ښه دی
نه په شهد و شکر موړ په بد رسوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ټولي د حيا ببلګې دي، هغه څه چې تا د ناسمو چارو له لارې ګرځوي، درته د اخلاقو، ديانت، شرافت او سترتوب کتاب مخې ته ږدي، حيا ده. هغه څه چې ستا په وجدان کې د معنويت نړۍ ته رڼا ورکوي حيا ده. هغه روحيه چې تا د نفساني خواهشاتو له توپانه ژغوري او د حيوانيت له تيارو دې د انسانيت معنوي نړۍ رڼاګانو ته رابولي حيا ده.

د حيا ضد صفت بې حيايي، بې شرمي، بد اخلاقي او حيواني صفات دي. څومره چې انسان په حيا قدرمن دی، په هماغه کچه په بې حيايۍ کې سپک او ذليله دی. حيا په انسان کې اخلاق روزي، اخلاق انسان د درنښت او عظمت معراج ته پورته کوي او د سپېڅلتيا انوار وربخښي. حيا انسان له ګناه ژغوري، د خطاوو له تقصيره يې خبروي، د انساني کرامت د صفاتو کيسه ورته کوي، په زړه کې يې د مينې سندره زمزمه کوي او له الله ﷻ د وېرې په مانا يې پوهوي.

حميد بابا بل ځای داسې وايي:

همنشين د بې حيا وي بې حيا

سپينه ږيره ژرنده ګړی د آسيا

بې حيايي د ساري ناروغۍ په څېر ده، خلک ترې کرکه لري او له بې حيا سره نه کښېني، د بې حيا په دوستۍ خوله پټوي او نه غواړي څوک ووايي چې فلانی هم له هغه بې حيا سره ملګرتيا لري، خو د حياناک او شرمناک انسان په دوستۍ هر سړی وياړي او ورسره ملګرتيا ته لېواله وي. د حميد

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا له پورتني بيته څرګندېږي چې له بې حيا سره يوازې بې حيا خلک ناسته-پاڅه لري، ځکه چې د ژرندګړي ږيره مدام په اوړو سپينه وي، که له بې حيا سره څوک راشه ـ درشه او ناسته – ولاړه لري، نو هرومرو به يې په همدغه رنګ رنګ وي.

حياناک انسان [ښځه وي که نارينه] يو بل ته د کتلو پر مهال خپل نظر په واک کې ساتي، د وينا پر مهال د بل حېثيت او وقار ته زيان نه رسوي، هڅه کوي چې الفاظ يې منلي او سپېڅلي وي، هڅه کوي چې قضاوت يې په داسې الفاظو وړاندې کړی وي، چې د ويناوال له حيا او عزته استازيتوب وکړي، که په لاره روان وي، نو د حيا روحيه ورسره د يوې روحاني اروا په توګه مله او ملګرې وي، که پوښاک اغوندي، نو د حيا اصل په پام کې نيسي، هغه قيافه خوښوي چې د ده پر وړاندې د بې حيايۍ تعبير و نه لري او نور يې په اړه ناسم تعبير تر لاسه نه کړي.

حيا د پيغمبرانو، اولياوو او سترو انسانانو صفت دی، حيا د دين جامه ده، حيا د شخصيت تر ټولو غوره رکن دی او حيا د انسان ښکلا او ښايست دی. حيا د پاکلمنو انسانانو صفت دی، حيا ده چې د انسان اخلاق روزي او شخصيت يې په ټولنه کې درنوي. حيا انسان دې ته هڅوي چې ښې چارې تر سره او له بدو ډډه وکړي. حيا انسان ته دا سبق ورکوي، چې د نورو درناوی وشي. حيا د انسان پر مخ د ګناه دروازې تړي او د بريالیتوب ور ورته پرانيزي. حيا د انسان عقل له افاتو ژغوري او د ايمان چينه يې رڼه او تانده ساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ مخکې وويل چې شرم و حيا د مترادفو کلمو په توګه کارول کېږي، خو هر شرم حيا نه وي، هغه په دې مانا چې ځينې خلک د کم جرئتۍ نه داسې ښکاري چې ګواکې شرم لري او حيا يې ډېره ده، د بېلګې په توګه يو زده کوونکى يا زده کړيال(محصل) د خپل استاد په مخ کې د خبرو کولو جرئت نه لري او په ټولګي کې چوپه خوله ناست وي، يا يو مامور د خپل رئيس پر وړاندې خبرې نه شي کولاى او تر اغېز لاندې راغلى وي، يا يو کس دا ښه نه ګڼي او شرمېږي چې د مشرانو درناوى وکړي، يا يو کس د خپلو دوستانو په محافلو کې له دې وېرې ګډون نه کوي چې ښايي خلک به يې په لباس يا خبرو پورې وخاندي. دا ډول شرمونه منفي پايلې لري او هيڅکله په حيا نه شي تعبيرېداى. د خبرو کولو له صلاحيت او جرئت سره سره حيا کول، حيا ده. دا حيا ده چې ته يو کس د هغه د بدو خبرو په ځواب کې هماغه شان رټلاى شې، خو دا کار د خپلې حيا له مخې نه کوې. دا حيا ده چې ته د مشرانو درناوى وکړې او ځان د هغوى پر وړاندې د ټيټې مرتبې له کسانو وشمېرې.

په هر حال حيا د يوې مهذبې او اخلاقي ټولنې ارزښت دى او حياناک خلک د ټولنې د معنويت له هستيو ګڼل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

القاب

زموږ په ټولنه کې د القابو کارېدنه د ټولنيز ارزښت په توګه شتون لري، القاب هغه توصيفي ضماير دي چې د درنښت او عزت لپاره نورو ته کارول کېږي، يا په بله وينا لقب يو چا ته د خلکو له خوا د هغه د ستاينې لپاره ورکول کېږي او موخه ترې درناوی او احترام وي، خو کله نا کله معکوس تعبير هم لرلای شي او د غندنې لپاره هم ځينې القاب کارول کېږي.

په پښتني ټولنه کې چې څوک يو مشر ته غږ کوي، نو د ((لالا))، ((کاکا))، ((ماما)) او ((مشره)) القاب ورته کاروي. په دې القابو کې له ورايه د درناوي روحيه ښکاري او مقابل لوری هم فکر کوي چې دا القاب يې ورته د احترام لپاره وکارول. د القابو دغه کارونه اوس د لوړ تهذيب يوه برخه ده.

همدا راز په ټولنه کې د مشر او سپين ږيري لپاره چې وينا وال يې له نوم سره اشنا نه وي د حاجي صاحب لقب ډېر کارول کېږي، که يو څوک حاجي هم نه وي د حاجي په لقب نه خپه کېږي او په دې پوهېږي چې مقابل کس ورته دغه لقب د درناوي لپاره کارولی دی. يو شمېر کسان چې کوم معنوي او علمي لقب نه لري، پخپله دې ته خلک هڅوي چې ورته حاجي صاحب وويل شي، د حاجي لقب په ټولنه کې ټولمنلی او اکثره خلک يې د درنښت لپاره کاروي. پخوا به د مجاهدينو په جبهاتو کې د ګروپ او ډلې مشر ته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

«استاذ» لقب کارېده او دا به د درناوي او عزت نخښه ګڼل کېدله، بيا چې مجاهدين واکمن شول ټولو قومندانانو صاحبانو حجونه وکړل او د «استاذ» لقب په حاجي صاحب بدل شو، چې همدا اوس د احترام او درناوي لپاره دغه لقب زښت زيات استعمالېږي.

پاچا صاحب، ميا صاحب، اخندزاده صاحب، صاحبزاده صاحب او مير صاحب هغه القاب دي چې د نسب او قوميت په اعتبار کارول کېږي، همدا راز د پيره، پيرجانه او باداره القاب هم د يو ټولنيز ارزښت په توګه په ټولنه کې شته.

د ملګريه او وروره القاب کارول هم د ډېر صميميت نخښه ده، چې په ټولنه کې کارول کېږي، دا کارېدنې د وخت په سياسي ډلو او د ځينو جهادي تنظيمونو په خلکو کې مروجې وې، د بېلګې په توګه خلقيانو به يو بل ته د «ملګري» په نوم غږ کاوه، پرچميانو به بيا «رفيق» وايه. د مجاهدينو د اخوان المسلمين مفکورې پلوو تنظيمونو په مشرانو او ملاتړو کې د «ورور» لقب ډېر کارېده لکه: ورور حکمتيار. دا هغه القاب وو چې د درنښت او احترام لپاره کارېدل او اوس هم دغه القاب د ټولنيزو ارزښتونو په توګه په ټولنه کې شته.

ماشومانو ته هم د عاطفي القابو کارېدنه مروجه ده، لکه يو ماشوم ته د ګلابه، ګله، ګلاليه، پهلوانه او نره په القابو غږ کول له يوه پلوه ماشوم ته د جرئت د ورکړې اصل دی او تر تر ځنګ يې د خپل خلوص او مينې اظهار کول هم دي. د القابو دغه کارېدنه د ټولنيز ارزښت په توګه شتون لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کشر ته د ((ګران)) او ((روکي)) القاب کارول هم عام دي، په دې القابو کې عاطفه، مينه، خلوص او لورينه هغه جواهر دي چې کشرانو ته کارول کېږي، خو لکه مخکې چې د معکوس تعبير خبره وشوه، که چېرته دغه القاب يو کشر کس له ځانه مشر ته ورکړي او يا يې په دې القابو راوبولي، توهين او سپکاوی ګڼل کېږي. هېڅ وخت بايد له ځانه مشر ته د ګران او روکي القاب ونه کارول شي، چې د نورو پر روحياتو بده اغېزه کوي او د مينې پر ځای د کرکې لامل ګرځي. يا يو چا ته د ((ګوډه))، ((بېړا))، ((ړونده))، ((ګنجيه)) او داسې نورو القابو کارونه د کرکې او نفرت لامل ګرځي او هغه کس چې په دې نومونو نومول کېږي په ټولنه کې د کمترۍ احساس کوي.

موږ نور القاب هم لرو چې د ټولنيز ارزښت په توګه په ليکنو، رسمي پيغامونو او ويناوو کې کارول کېږي، لکه: محترم، قدرمن، عزتمن، درونړ، منلی، عزتمآب، جلالتمآب، فضيلتمآب، لوراند، باتور، شجاع او داسې نور چې په مناسبو وختونو کې کارول کېږي.

له لقب سره د ((صاحب)) کلمې استعمال هم مروج دی، کشرانو ته د جان، قند او شېرين، جانې مامېش(مامايش) جانې کاکېش(کاکايش) القاب هم زموږ په ښاري ټولنه کې د يو ارزښت په توګه کارول کېږي. د سترګو تور او د زړه ټکور القاب هم د والدينو له خوا اولادونو او يا د هغو کسانو له خوا نورو ته کارول کېږي چې ډېر ورباندې ګران وي.

دغه القاب په خپلو خپلو ځايونو کې استعمالېږي، که يو ځوان سړي ته د بل ځوان کس له خوا بابا وويل شي دلته د مقابل لوري د درنښت او عزت

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر ځای د هغه په توهين او سپکاوي تعبيريږي، يا که يوې ځوانې ښځې ته نيا يا ترور وويل شي، ښايي د هغې غوسه وپاروي د ځان توهين يې وګڼي، يا يو چا ته د هغه د سهوې او خطا پر مهال «لالا» ويل معکوس تعبير لري او مقابل لوری يې د ځان لپاره سپکاوی ګڼي.

په لنډه توګه ويلای شو چې زموږ په ټولنه کې د القابو سمه کارونه د ټولنيز ارزښت په توګه منل شوې او د خلکو اکثريت يې د درناوي لپاره نورو ته کاروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نورو نظرياتو ته درناوی کول

دا يو ټولنيز ارزښت دی چې بايد د نورو نظرياتو ته درناوی وشي، په ډېرو بحثونو کې ليدل کېږي چې هر کس په خپل استدلال ټينګار کوي او د نه پخلا کېدونکي شخص په توګه د بل د نظرياتو اورېدلو ته تيار نه وي، هر څوک هڅه کوي د خپل نظر او منطق لپاره دلايل برابر کړي او پر نورو يې ومني، دا ستونزه په ټولنه کې ډېره زياته ده، دې دريځ او موقف ډېر خلک له ټولنې منزوي کړي او په خلکو کې يې د دوی مينې ته زيان رسولی. په رواني لحاظ دا هغه ستونزه ده چې انسان د بل د ښو نظرياتو په اړه يوې داسې جبهې نيونې ته اړباسي چې بيا يې هره وينا او کړنه له منفي نظرياتو سرچينه اخلي. حال دا چې هر څوک بايد د مقابل لوري دلايل واوري، په منطق يې فکر وکړي او رښتينولي يې ومني او که د مقابل لوري دلايل او نظريات ناسم وو، بايد د قناعت له لارې ورسره سلوک وکړي.

که موږ حقايق وايو او له حقيقته خبرې کوو، تر هغه زموږ وينا حقايق نه شي ثابتېدای چې په مجلس کې ناست اشخاص نه وي قانع شوي او ستا د نظرياتو رښتينولۍ ته يې غاړه نه وي ايښې. که توازن داسې و چې تاسې په حقه واست او مجلس ستاسې د نظرياتو پر خلاف و، بيا چوپتيا غوره ده او د نظرياتو د ډګر د ګټلو هڅه مه کوئ، خو که مخلص او حق منونکي اشخاص هم وو، بيا د نورو نظريات واورئ او په خپلو نظرياتو فکر وکړئ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښايي ستاسې نظريات کمزوري او معلومات مو کره نه وي، په هغه صورت کې خپله پړه ومنئ او د نورو مثبتو نظرياتو ته غاړه کېږدئ.

د نورو نظريات که کمزوي هم وي د درناوي وړ سلوک ورسره وکړئ، تاسې بايد په ډېر حکمت او ژبني مهارت مقابل شخص ته قناعت ورکړئ او د خپل دليل په اړه يې قانع کړئ، که ستاسې دليل کمزوری و، خپله غلطي ومنئ او له مقابل لوري مننه وکړئ چې ستاسې په نظرياتو کې يې سمونه رامنځته کړه. ډېر مشران فکر کوي چې د کشرانو پر وړاندې د دوی هر نظر سم او نور يې بايد ومني، حال دا چې ښايي ډېر مشران په دې اړه سم نظر او سم قضاوت ونه لري، دا په عمر پورې تړلې نه ده چې هرومرو دې د مشرانو دلايل سم وي. په ځينو مجالسو کې مشران د ناسم منطق له مخې پر خپلو افکارو او نظرياتو ټينګار کوي او خپلې خبرې ورته د کاڼي کرښې ښکاري، دوی هڅه کوي کشران د نظر له حقه محروم کړي او اجازه ورنکړي چې خپل نظريات وړاندې کړي. دا که له يوه پلوه د يو شمېر مشرانو د نظر تحميلول دي، له بله پلوه موږ د سم قضاوت او کره منطق په اړه دروازې وتړلې او کشران مو د نظرياتو له حقه بې برخې کړل.

د سياست او حکومتدارۍ په چوکاټ کې هم يو شمېر کسان فکر کوي د دوی نظريات بايد نور خلک په پټو سترګو ومني، ځکه چې دوی د صلاحيت په کرسۍ ناست دي او هر خبره يې د فرمان حيثيت لري. دا سياسيون ډېر ځله په خپلو نظرياتو کې تېروځي او له اشتباهاتو سره مخ کېږي، خو بيا هم ورته خپله پړه او ملامتيا نه ښکاري. دا هيڅکله پر ځای نه ده چې څوک د منصب پر لويو چوکيو ناست دي، نو خبره به يې هم لويه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او سمه وي. د ډېرو لويو فکرونو خلک پر ډېرو وړو چوکيو ناست دي، يا هيڅ رسمي دنده نه لري، داسې هم شته چې د ډېرو وړو فکرونو په خلکو ډېرې لويې چوکۍ بندې دي او تر نورو يې نظريات خام او کوچني دي، نو په کار ده چې واکمن د ښواکو نظرونه واوري، مشران د کشرانو نظرياتو ته درناوی وکړي او د نظرياتو د اورېدلو په اړه د زغم فرهنګ رامنځته شي.

په ډېرې کورنيو کې د مېرمنو نظرياتو ته غوږ نه نيول کېږي او ښځې د نظر وړاندې کولو له حقه محرومې دي، دا سلوک د يو تبعيض په ډول ريښې ځغلوي او بيا يـاده کـورنۍ د روحـي ستونزو، محروميتونو او نـاهيليو ميدان ګرځي. اړينه ده نارينه هم د ښځو نظريات واوري، د مسايلو په اړه له هغوی سره مشوره وکړي، د هغوی دريځونه وڅېړي او بيا د ټولنې، کورنۍ د افکارو د منځپانګې په توګه د هرې مسئلې په اړه دريځ غوره کړي. ډېر ځله داسې کېږي چې تر نارينه وو د ښځو نظريات په عاطفو، معقوليت او زغم ولاړ وي او د عصبانيت او جذباتي کېدا پر ځای د تعقـل ښکارندويي کوي. نو څنګه کېدای شي چې په مسايلو کې دې د کور د ښځينه غړو نظريات له پامه وغورځول شي. او هغوی دې د نظر وړاندې کولو لـه حقـه محرومې شي؟!

د نظرياتو پـه اړه د ځان واکـۍ او مشرواکۍ روحيـه سمه نه ده، مشران د درناوي وړ دي، خو کشران هم د نظرياتو حق لري، د کشرانو نظرياتو تـه بايد اهميت ورکړل شي، مثبت يې واخيستل شي او د منفي نظرياتو سمونه يې وشي. انسانان دې تـه اړ دي چې پـه ټولنيزو مسايلو کې سره مشوره وکړي، د افکارو او نظرياتو تبادله وکړي، په محاسنو او نيمګړتياوو خبرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي او د سم انتخاب په لاره کې سره نظرونه شریک او یو د بل د نظر درناوی وکړي.

د نظرياتو په ميدان کې هېڅوک مدام ګټونکی نه وي او نه هيڅوک مدام بايلونکی، هوښيار هغه دی چې په سړه سينه د نورو نظريات واوري او د منطق په تله پوره نظريات وړاندې کړي، دا حالت له يوه پلوه د ويناوال له معقوليته حکايت کوي او له بله پلوه مقابل لوري په دې ډاډه کوي چې د نظر د ورکړې حق ترې چا نه دی اخيستی.

نو راځئ! د نورو د نظرياتو درناوی وکړو او خپل نظر پر نورو تحميل نه کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعا و آزار

دعا و آزار زموږ ټولنيز ارزښت دی، هر سړی غواړي چې د خلکو په دعاوو کې ياد شي او له آزاره يې ځان وساتي. دعا کول يو چا ته عقيدوي اصل هم دی، د مور و پلار دعا اولادونو ته، د استادانو دعا شاګردانو ته، د پيرانو دعا مريدانو ته او د دوستانو دعا دوستانو ته معنوي ټولنيز ارزښت دی. خلک وايي: فلانيه که دې دا خدمت وکړ، دعا به درته کوو. که دې دا جومات جوړ کړ، خلک به دې په دعاوو کې يادوي. که دې د بېوزلو زړونه وساتل، د مسکينانو په دعاوو کې به دې برخه وي. همدا لامل دی چې هر سړی غواړي خلک ورته دعا وکړي. کوم کس چې په سفر ځي، وايي: دعا راته کوئ. کوم ناروغ چې حالت يې ښه نه وي، وايي: دعا راته کوئ. د کوم چا چې کومه ستونزه مخې ته وي، وايي: دعا راته کوئ. په دعا کې خير دی، په دعا کې سکون دی، په دعا کې ډاډ او اطمينان دی، په دعا کې اروايي راحت او آرام دی.

عبدالرحمان بابا وايي:

بادشاهي د ګـــــــدايانو په دعا شي

زه رحمان ځکه بادشاه يم چې ګدا شوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعا له روحانيته الهام اخلي، دعا په ګروهي اصل پوري تړلې ده، څومره چې د ګروهې مراندې ځواکمنې وي، د دعا جوهر ښه درک کېدای شي، يو کس هله له نورو د دعا تمه لري، چې د خلکو پر وړاندې يې د مينې، همدردۍ، دوستۍ، عاطفې او شفقت نه کار اخيستی وي، موږ هر يو د خپل نېک عمل په وړاندې له خلکو د دعا غوښتونکي يو، يا په بله وينا موږ هر يو لومړی نېکه کړنه او عمل کوو، بيا د نورو د دعا هيله لرو، چې دا په خپله انسان ته دوه جوهره بخښي، يو دا چې په نېک کار کولو سره عامل د خوښۍ او هوساينې احساس کوي، وجدان يې په دې ډاډه کوي چې تا له انسانانو سره مرسته وکړه، تا د خير کار وکړ، تا د بشردوستۍ لاره ونيوله، دويم دا چې انسان ته د دې شرف بخښي، چې ته نو اوس د دعا وړ او لايق يې، ته نو اوس هغه مقام ته رسېدلی يې چې خلک به درته دعا کوي، تا نو اوس د خلکو زړونه فتحه کړي دي او د خلکو ژبې تاته په دعا ښوري. ته نو اوس هغه څوک يې چې د انسانانو د خير لپاره قدم اخلې او خلکو هوساينه او سوکالي ستا هيله او ارمان دی. ته نو اوس د خلکو لپاره ستړی يې او ټوله هڅه دې د دې لپاره ده چې خلکو ته خير ورسوې او خلکو ته خوشحالي ورکړې.

هر څوک چې د دعا کرونده برابروي، مخکې له دې چې نور ورته د دعا ګلان پکې وکري، ده پخپله په خپلو کړنو کې د اخلاقو، ديانت، ايماندارۍ او شرافت فلسفه او حکمت عملي کړی دی، ده پخپله د دعا د ښار دروازې ځان ته پرانيستي دي، ده په خپله له نورو سره د احسان او نېکۍ رويه اختيار کړې ده، ده پخپله له انسانيت سره د مينې ترانه زمزمه کړې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا سې هيڅکله نه دي شوي، چې يو کس دې خلک آزاروي او خلک دې ورته دعا کوي، يو دې خلکو ته زيان رسوي او نور دې ورته دمغفرت او بخښنې لاسونه لپه کوي. يو دې د خلکو زړونه ماتوي او بيا دې په زړونو کې د کور جوړولو تمه هم لري. چې مينه وېشي مينه به اخلې او که کرکه وېشې، نو د مينې تمه بې ځايه ده.

صوفي شاعر عبدالرحمن بابا وايي:

ادم زاد په مانا واړه يو صورت دی

هر چه بل آزاروي خپله آزار شي

دا چې دعا ته د يو ټولنيز ارزښت په سترګه کتل کېږي، آزار ته هم خلک په دغه شان اهميت قايل دي. خلک هڅه کوي د چا زړه آزار نه کړي، د چا د ښېراوو ښکار نه شي، چا ته تکليف ونه رسوي، چا ته ستونزې او مشکلات پيدا نه کړي، دا وېره پخپله هغه لاره انسان ته په ګوته کوي چې بايد ورباندې لاړ نه شي او ترې ډډه وکړي. دا وېره پاکه او صفا لاره له اغزنې لارې جلا کوي او انسان په دې پوهوي چې د کعبې او ترکستان لارې کومې دي. انسان په دې پوهوي چې دعا او آزار بېل فصلونه دي او بېل ثمر لري.

عبدالرحمن بابا وايي:

په آزار د چا راضي مه شه رحمانه

که خلاصی په قيامت غواړې له آزاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورې چې څومره لـه خلکو د دعـا تمـه لرو، همـاغومره يـې لـه آزاره ځانونـه ساتو، دا دواړه ارزښـتونه سره تړلـي دي، دا دواړه خـواږه او ترخـه سره ګـډه پوله لري، دا دواړه د خير او شر پـه اړه مـورې تـه حکايت کـوي. يـو د ثـواب او اجر پيغام لري، بـل د عتـاب او عـذاب، يـوه کړنـه بشردوسـتي ده، بـل بشر آزارول. يـوه کړنـه لـه انسـانيت سره مينـه ده، بلـه کرکـه. يـوه لـه خلکـو سره مرستـه ده، بله زيان رسول، يو لـه خلکـو سره ښـه سلوک دی، بـل بـد. پـه يـو عمل انسان الله ﷻ تـه نږدې کېږي. پـه بل لرې کېږي.

انسـان بايـد ځـان تـه د دعـا فصـل وکـري او د آزار لـه توپانـه ځـان وژغـوري. انسان بايد د بشرپالنې او بشر آزارونې په تعريف ځان پوه کړي، روښانه لاره لـه تيـارو بېلـه کـړي، د خيـر او شـر پـه مانـا ځـان مـلا کـړي او بيـا د انسـاني ژوندانه د سفر قافله روانه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه-درشه

راشـه درشـه د ټـولنيزو اړيکـو د سـرچينې پـه توګـه د افغانـانو ټـولنيز ارزښت دی، پښتـانه ورتـه ((کـور و کلی)) هـم وايـي. پـه افغـاني ټولنـه کې د راشه- درشه ډېر ډولونه دي، چې دغه کولتور يې ژوندی ساتلی. يو له دغـو څخـه د نـاروغ پوښـتنه ده چـې حتمـي ګڼـل کېـږي، د نـاروغ پوښـتنې تـه د دوسـتانو او خپلوانـو تـګ هغـه اصـل دی چـې يـوه کـورنۍ لـه بلـې سـره د همدردۍ او خواخوږۍ په عاطفي اصل تړي، دوستـان د نـاروغ دوسـت کـور تـه ورځـي او د نـاروغۍ پوښـتنه يـې کـوي، دا اسـلامي ارزښـت هـم دی او افغـاني فرهنـګ هـم. پـه واده او ښـاديو کـې ګډون هـم د راشـه درشـه د يـوې ځواکمنې ريښې او اصل په توګه ټولنيز ارزښت ګڼل کېږي، افغانان د خپلو دوستانو او خپلوانو سره د واده په مراسمو کې راشه درشه لري، که د ښادۍ والانږدې خپلوان وي بيا ورکره د ښځو تګ راتګ هم وي، د خپلوانو ښځې د واده په شپه د واده والاکور ته بلل کېږي او ورسره پـه خوښـۍ کـې ځانونـه شريکوي، دې اصل افغاني ټولنـه د راشـه درشـه لـه مخـې سره تړلـي او يـوه کورنۍ يې له بلې سره د دوستۍ په مراندو وصل کړې ده.

د راشه- درشه مسئله د يو غښتلي ټولنيز ارزښت په توګه پـه افغـاني ټولنـه کې په بېلابېلو معيارونو سره مطرح ده، هغـه پـه دې مانـا چـې پـه دې ټولنـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې هر څوک تر ډېره له هغه چا سره راشه درشه لري، چې ورسره په کچه او سویه برابر وي، تاسې به ډېر کم وګورئ چې یو شتمن خپلوان دې د غریب په خوشالۍ کې برخه اخیستې وي، یا دې یې د ناروغ پوښتنې ته ورغلی وي، یا دې یې د اختر مبارکي او خوشحالي ورسره شریکه کړې وي، خو د غوږ لستوڼي خاوندان په دې برخه کې ډېر دوستان لري، که یې له چا سره و نه هم پالي، حجره او دېره یې له بې شمېره خلکو ډکه وي، دا ډول اړیکې یوازې په ((راشه)) ولاړې وي او د ((درشه)) پکې درک نه لګي.

شتمن له شتمنو سره ښه راشه درشه لري، مړي ژوندي ته ورځي، که د کوم یو ماشوم ناروغه شي بل شتمن ورته په اوونۍ کې درې ځلې پوښتنې ته ورځي، سهار و ماښام یې په موبایل پوښتنه کوي، چې ښاغلی حاجي صاحب هغه ماشوم اوس څنګه دی؟ دوی یو بل ته مېلمستیا ګانې کوي، که د کورنۍ کوم کس یې له حجه راشي، کور ته یې پسونه وروړي او د راشه درشه اصل سره ښه په مینه ساتي.

شتمن د شتمنو دوستانو په ښادیو کې څو ورځې وړاندې په مشورو او مصلحتونو کې شریک وي، د واده سرشته ورته نورو دوستانو نیولې وي، په نیمو شپو یو د بل په حجرو کې ناست وي، ټوکې ټکالې کوي، قطعې کوي، سطرنج کوي، د ټنګ ټکور پروګرامونه جوړوي، د تفریح او مېلو لپاره پروګرامونه طرحه کوي او په پوره خلوص او ملګرتیا د راشه درشه اصل ژوندی ساتي. په غم کې هم شتمن داسې درواخله، د غمځپلې کورنۍ نه دوی ډېر پرېشانه او ستومانه ښکاري او د خپل شتمن دوست غم خپل ګڼي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوه غېږ کې پرته وي بل ته خاندي

څه لـــولې او بې حيا ده دا دنيا

په افغاني ټولنه کې اکثره غريب او بېوسه خلک له خپلو بېوسو خپلوانو او دوستانو سره ښه راشه درشه لري، خپله خوشالي له هغو سره شريکوي او په خپګان کې هم سره شريک وي، دوی يو له بله سره ښه کور و کلی لري او راشه درشه سره ښه پالي. د غريبو او متوسطو خلکو تر منځ د راشه درشه لپاره ځانګړي وختونه وي، لکه په اخترونو کې راشه- درشه زياته وي، خپلوان او دوستان يو د بل کور ته ورځي او د اختر مبارکي ورته وايي، خو د شتمن او غريب په اړه پورتنی ياد شوی اصل پکې په پام کې نيول کېږي. په جنازه او خيرات کې هم راشه درشه يوه مهمه مسئله ده، چې خلک يې سره د روابطو په اصل راټول کړي دي.

تر ډېره په خپلوانو کې راشه درشه د ښځو له خوا توده وي، دوی نوي زېږېدلي ماشوم ته د مبارکۍ لپاره ورځي، د ناروغ پوښتنه کوي، د سنتۍ، کوژدې او نورو خوښيو مراسم سره پالي او يو بل ته پيسې ورورې، دا پيسې داسې وي لکه څوک چې چا ته پور ورکوي، بله ورځ چې په مقابل کور کې خوښي پيدا شي او يا د ناروغ د پوښتنې اړتيا پيدا شي، نو هغه خپلوان يې ورته ورځي، په ورکړل شويو پيسو لس شل اضافه کوي او ورته يې مخې ته ږدي. همدا راز هغه جلۍ چې ودېږي د واده نه مخکې ورته د خپلوانو له خوا مېلمستيا (ډوډۍ) کېږي، که په نږدې خپلوانو کې هلک واده وکړ، له خپلې کورودانې او د کور له غړو سره ورته مېلمستيا کېږي او دغه اصل د يو غوره فرهنګ په توګه د راشه درشه پالل کېږي. د ښځو تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ راشه درشه تر ډېره ښه دود دی او د کورنيو اړيکو د پاللو لپاره غوره ټولنيز ارزښت ګڼل کېږي. له دې سره په خپلوانو کې مينه، محبت او خلاص زياتېږي، يو د بل له احواله خبرېږي، يو له بل سره د زړه خبرې شريکوي او تر ډېره ښځو ته تفريحي ارزښت هم لري.

حاجي صاحب چې له حجه راشي، يا څوک له عمرې راستون شي، دوستان ورته د مبارکۍ او ستړي مشي لپاره ورځي او په دې سره د راشه درشه اصل ته ژمنتيا ښکاره کوي. زموږ په ټولنه کې لکه مخکې چې وويل شول هر انډول له خپل انډول سره ښه راشه درشه لري، که د يو فرهنګي کور ته لاړ شئ، نو فرهنګيان به وګورئ، د ملا صاحب په کور کې به ملاصاحبان وګورئ، د شېخ صاحب په کور کې به شېخان ووينئ، د طريقت د لارې صوفيان بيا له صوفيانو سره راشه درشه لري، د پوهنتون استادان هم داسې درواخله، د موسيقۍ هنرمندان له خپلو هنرمندانو سره راشه درشه لري او غښتلې اړيکې يې د خپل فن له همکارانو سره وي.

کبوتر با کبوتر باز با باز

کند همجنس با همجنس پرواز

که په لنډه توګه ووايو راشه – درشه د افغاني ټولنې يو ارزښت دی او د راشه درشه له برکته افغانان په خپلو کې د ټينګو اړيکو مراندې لري او د مېلمه پالنې او دوست پالنې اصل له همدې چينو خړوبه کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زغم و نرمښت

صبر، زغم او نرمښت ټولنيز ارزښت دی، هغوی چې صبر او زغم لري، د نورو په پرتله په ټولنه کې ښاغلي او منلي دي، هغوی چې صبر او زغم لري، چارې يې د تعقل او سنجش له مخې روانې وي، هغوی چې نرمښت لري، په اسانه زړونو ته لار مومي او په اسانه د خلکو مينه او اخلاص راجلبولای شي.

زغم او نرمښت لويه شتمني ده، زغم د سترو او لويو شخصيتونو له خواصو څخه دی، حوصله او زغم انسان ته سترتوب بخښي. زغم انسان ته معنوي قوت بخښي، د انسان اراده د ناخوالو پر وړاندې ځواکمنه کوي. تاسې به د هوډ او عزم ښتنان وګورئ چې زغم لري، صبر لري او حوصله لري، تاسې به د معنويت د ډګر اتلان وګورئ، چې په روحياتو کې يې د مورال غرونه هسک وي، استقامت او پر خپل عزم کلک درېدل يې د شخصيت له ښو صفتونو څخه وي، تاسې به عفوه کوونکي ووينئ چې د زغم جوهر يې په سينه کې په ډاګه څرګند وي، تاسې به پوهان او عالمان ووينئ چې زغم او صبر، نرمښت او حوصله يې د معنوي شخصيت جوهر وي. د بې صبرۍ په اړه

عبدالرحمن بابا وايي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

((صابرانو صبر پرېښود حريصان شول
نه څه عدل شته په چا کې نه انصاف))

مورږ چې کله د زغم خبره کوو، زغم او صبر په خپله فلسفه کې د نرمښت صفت لري، نرمښت د زغم او صبر دويم نوم دی، هغوی چې نرمښت لري خبرې يې اغېزمنې وي، هغوی چې په نرمه لهجه خلک پوهولای او د خلکو پر زړونو حکومت کولای شي، ديکتاتوران او زورمندان يې نه شي کولای، هغوی چې نرم زړونه لري د زړونو تر لاسه کولو له هنره برخمن دي، هغوی چې نرم زړونه لري، د خدای مينه د هغوی زړونو ته رښا راوړي، هغوی چې نرم زړونه لري، د عاطفې او مينې چينه په همدې زړونو کې پيدا کېږي.

رحمان بابا وايي:

((په لږ عمر کښې ډېر غم له کومه راغی – خو له خپلې بې صبرۍ په سړي ډېر شي))

نو زغم او نرمښت انساني صفات دي، زغم او نرمښت عالي صفات دي، زغم او نرمښت د شرف، عزت، درناوي او درنښت نخښې دي. هغوی چې نرمښت لري او له زغمه کار اخلي په ټولنه کې محبوبيت لري او په خلکو ګران دي، هغوی چې له زغمه کار اخلي له ښه شهرته برخمن دي او خلک يې درناوی کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوی چې په نرمه لهجه خبرې کوي، خلک یې په وینا باور کوي او دا الفاظ له زړه نه راوتلي ګڼي. د دې پر خلاف توندي، تېزي او بې صبري خلک نه خوښوي او د دې صفاتو خاوند ته خلک په کرکه ګوري. تونډ سړی مدام په جذباتو او احساساتو ولاړې خبرې کوي، د هغه په خبرو کې تعقل، سنجش او هوښياري ډېر کم ځای لري، د هغه د خبرو سرچينه له بې عقلۍ، بې علمۍ او کرکې الهام اخلي او وينا يې پر خلکو ښه نه لګي. هوښيار او پوه خلک له هغوی د دوستۍ لار بېلوي او هڅه کوي چې په مجالسو کې يې برخه وانه خلي.

صبر عقيدوي ارزښت هم دی، الله ج فرمايي: «ان الله مع الصابرين» ژباړه: بې له شکه چې الله د صبر کوونکو ملګری دی. د مصيبت پر مهال صبر، د کوم جاهل له خوا د رټنې پر مهال صبر، د تکاليفو او مشکلاتو پر مهال صبر، د لوږې او تندې پر مهال صبر، د ناروغتيا او بيمارۍ پر مهال صبر او په هر حال صبر او استقامت انسان ته جرئت او زړورتيا بخښي او انسان د سترتوب معراج ته پورته کوي.

نرمښت د صبر د سيکې بل مخ دی، هغوی چې صبر او زغم لري نرمښت هم لري، تونډ او بدمغزه انسان کله هم د زغم خاوند نه وي، کله هم په عقل ولاړه فيصله نه کوي، کله هم په ټولنه کې د باور او اعتماد خاوند نه وي. خلک وايي ورک يې کړه، بد مغزه دی، چرسي دی، بې عقله دی، ژر غوسه کېږي، پر خپلو مغزو کنټرول نه لري او...

حال دا چې د زغم او نرمښت خاوند ته درناوی کېږي، عزت يې کېږي او خلک ورته په درنه سترګه ګوري. خلک وايي، فلانی شريف انسان دی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

صبرناک دی، ډېر نرم سړی دی، هوښيار دی، صبر او حوصله لري، با عزته او با وقاره شخصيت دی، خدای ج لويه درونه ورکړې ده، لويه سينه لري، د غره هومره حوصله لري او...

نرمښت او زغم له بشر سره مينه کول دي، په نرمښت او زغم کې د بشردوستۍ لويه فلسفه پرته ده، د مينې او محبت لوی داستان پکې پروت دی، د سړيتوب او شخصيت لويه ودانۍ پکې آباده ده، د خلوص او صميميت لوی راز پکې پټ دی، د شفقت او عاطفې لوی سمندر پکې څپاند دی.

نو په لنډه توګه ويلای شو چې زغم او نرمښت د انساني ټولنې او په تېره زموږ د افغاني ټولنې ټولنيز ارزښتونه دي. هر سړی غواړي چې خلک يې په ښو صفتونو ياد کړي او په ټولنه کې د وياړ او افتخار مقام ولري. هر سړی غواړي چې نور انسانان ورته په درنه سترګه وګوري او عزت و درناوی يې وشي. د دې لپاره په کار ده، چې انسان په خپل شخصيت کې ارزښتونه وپالي، ارزښتونو ته کار وکړي او هغه صفات خپل کړي، چې د ده شمله ورباندې لوړېږي.

نو راځئ! صبر و زغم ولرو او د نرمښت د پير مريدان شو. عبدالرحمان بابا وايي:

«هم په دا يې د نغمې اثر پيدا شه
چې په تشه ګېډه صبر د رباب وي»

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبــه

ژبه د وينا د وسيلې په توګه ټولنيز ارزښت دی، ژبـه د افهـام او تفهـيم وسـيله ده، ژبـه د ګروهـې او کلتـور د انتقـال وسـيله ده، ژبـه د معنويـت د ساتنې اصل دی، ژبه د انسانانو تـر منـځ د روابطو پـول دی، ژبـه د انسـاني ټولنې روح دی، ژبه ده چې انسان ته مسوولیتونه تـر غـاړې کـوي، د حيـوان او انسان تر منځ د توپير کرښه کـاږي، ژبـه د حق غوښـتلو او حـق ويلـو آلـه ده، ژبـه د انسـان روزنـې لپـاره اړيـن شـرط دی، کـه ژبـه نـه وای، زده کـړه او تعليم بـه نه وای، ژبـه د انسانانو تر منځ اکتسابي قراردادي سستم دی، چې خلکو ورباندې د ټولنيز ارزښت په توګه امنـا کـړې او منلـې يـې ده. هغـه کـه اشـاروي ژبــه ده کــه د وينــا ، د علامــو ژبــه ده او کــه د څــراغ د مــړ کيــدو او بلېدو، موږ ته خپـل پيغـام رسـوي او موږ ته څه راښيي.

يو ښوونکی په فصيحه او بليغه ژبه زده کوونکی پوهوي، يو واعظ د وعظ او نصيت په ژبه مفاهيم انتقالوي، يوه ترافيکي نخښـه مـوږ تـه خپـل پيغـام وړاندې کوي، يو ترافيکي څراغ موږ ته دا وايي چې موټر دې روان شـي، يـا دې ودرېږي، يـو ګـونګی پـه اشـاره خپـل پيغـام بـل ګـونګي يـا خبرلـوخ تـه رسوي. دا ټولې ژبې دي. که هغه د وينا ژبه ده که د ليکلو، د شعر ژبه ده که د موسيقۍ، ننني ژبه ده که لرغونې انځوريزه، دا ټولې ژبې ارزښت دی او د ټولنې خلک ورته د يو ارزښت په نظر ګوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له يوه پلوه ژبه د وسيلې په توګه ټولنيز ارزښت دى، بل دا چې ژبه د معنويت په لحاظ په پښتني ارزښت کې د وعدې، ژمنې، عهد او لوز په توګه کارول کېږي. وايي فلانى سړى بې ژبې دى، مانا دا چې پر خپله وعده ولاړ نه دى، يا وايي چې فلانى سړى د يوې خبرې يا يوې ژبې څښتن دى، مانا دا چې څه يې وويل، ورباندې عمل کوي. ژبه په پښتني فرهنګ کې خورا لوى ارزښت دى او دا ارزښت له پخوا نه په دې ټولنه کې ريښې لري، يو پښتون چې خبره وکړي، بيا يې نه ماتوي، يو پښتون چې له چا سره وعده وکړي، بيا له خپلې وعدې نه اوړي، وايي چې ژبه مې کړې او له خپلې ژبې نه اوړم. هر هغه څوک چې له خپلې ژبې واوړي په پښتنو کې اعتبار له لاسه ورکوي او د «بې ژبې» انسان له پېغور سره مخامخ وي.

په کور کلي کې ډېرى خلک په دغه ارزښت کلک ولاړ دي، چې يو شى وپلوري او سبا پوه شي چې په دې کې يې تاوان دى، خپله ژبه پوره کوي او نه غواړي د خلکو پېغور ورترغاړې شي. ډېرى خلک په خپلو کې سره د کړو وعدو او ژمنو ليکونه يو بل ته نه ورکوي، وايي چې دا ژبه ده او بيا د پښتون ژبه. بيا هماغه شان په خپله وعده کلک ولاړ وي، دا ژمنتيا پښتو ګڼي او د خپلې وعدې د پوره کولو نه وروسته د شجاعت، وياړ او سرلوړۍ احساس کوي. ډېر ځله داسې شوي، چې يو څوک له خپلې ژبې ګرځي او يوه او بله پلمه بانه کوي، مقابل لورى ورته وايي: ته راته ووايه چې ژبه دې راسره نه ده کړې؟ دا وخت د هغه کس افغاني او پښتني غيرت اجازه نه ورکوي چې درواغ ووايي، ځان ورته په درواغو ويلو بې ايمانه او پيکه ښکاري او عزت النفس يې دا نه مني چې چا ته دې پړ شي، ځکه نو پر خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې وعده اعتراف کوي او خپله وعده پوره کوي. دغه ارزښت ((ژبې)) په خلکو کې د ژمنتیا اصل پیاوړی کړی، خلکو ته یې روحي سکون ورکړی او خلک یې د ژبې، یا کړې وعدې په ارزښت هوډمن کړي دي.

پښتنانه ژبه د یو داسې قانون په توګه مني چې تطبیق کوونکی یې پخپله د پښتون ضمیر او وجدان دی، دا داسې وعده نه ده، چې پولیس او اجرائیه ځواک یې پر چا ومني، بلکې پخپله ژبه کوونکی یا وعده کوونکی د خپل وجدان له مخې کړې وعدې او ژبې ته غاړه ږدي او نه یوازې دا چې خپله سهوه مني، بلکې د وعدې او ژبې په پوره کولو کې یې که هر څومره مادي تاوان هم وي، روحاً ډاډمن او آرام وي. دغه ډاډمنتیا او روحي سکون له دې امله وي، چې پښتونولي یې نه ده ماته کړې او د خپلې ژبې عفت یې ساتلی دی.

د ژبې عفت همدې ته وایي، چې انسان خپله ژبه او کړې وعده پوره کړي او خپل ځان خپلې پښتونولۍ ته پړ او ملامت نه کړي. د ژبې عفت دا هم دی چې ژبه سمه وکارول شي، سپکې، سپورې او هغه څه ورباندې ونه ویل شي، چې د ویونکي په اخلاقي کمزورۍ او بې باکۍ دلالت وکړي او شخصیت یې کمزوری معرفي شي.

موږ چې کله د پښتونولۍ خبره کوو، نو په ځانونو کې د یو ډول معنویت احساس کوو، دغه احساس پر ځان د یو ځواکمن باور او اعتماد سره تړلی دی، د معنویت دغه احساس د انسانیت جوهر دی، کله چې موږ ته خپل ضمیر ووایي چې له یو مظلوم نه دفاع وکړه، دا زموږ د پښتونولۍ معنویت دی. کله چې د حیا او شرف خبره راځي او موږ وربانديې ټینګار کوو، دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمـوږ پښـتونولي او ټـولنيز ارزښـت دی. کلـه چـې مـوږ ګـورو دوه کسـه پـه جنجال اخته دي او ملامت ته ملامت وايو، دا موږ تـه ګروهـه او پښـتونولي وايي. دغه پښتونولي او غيرت زموږ د ټولنيز ارزښت برخـه ده او همـدې تـه ټـولنيز ارزښـت وايـو. نـو ژبـه هـم د دغـه شـان اصـل پـه توګـه پـه ټولنـه کـې د معنوي جوهر په توګه مطرح ده او د ژبـې ارزښـت زمـوږ پـه ټولنـه کـې پـه دوه ډولـه دی، چـې يـو د وينـا د وسـيلې پـه توګـه او بـل د پښـتونولۍ د عهـد او ژمنې د معنويت په ډول ارزښت ګڼل کېږي. ژبه ساتل او پر ژبه درېدل يا ژبه پوره کول ټولنيز ارزښتونه دي، چې زموږ په پښتني ټولنه کې ځانګړی مقام لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښايست او ښکلا

ښايست او ښکلا ټولنيز ارزښت دی، هر انسان په دې لټه کې دی، چې خپله لمن د ښکلا له مرغلرو ډکه کړي، ښکلا په هر څه کې ده او هر څه په ښکلا کې دي. فلسفه په دې هڅه کې ده چې ښکلا وپېژني او د ښکلا حقيقت او ځانګړنې وټاکي او که شونې وي د ښکلا لپاره اصول او قواعد په ګوته کړي. په ښکلا پېژندنه کې انسان له ډېرو پوښتنو سره مخامخ کېږي. لکه موږ څه شي ته ښکلی وايو؟ ايا ښکلا بهرنی وجود لري که يوازې ذهني مسئله ده او که د ښکلا په نوم څه شی شتون نه لري؟ ايا ښکلا مطلقه ده يانې د تل لپاره يو شی ښکلی وي او که د وخت په تېرېدو خپل جوهر له لاسه ورکوي؟ ولې د ښکلي او نا ښکلي په اړه د خلکو نظرونه سره بېل دي؟ او ايا د انسان په وجود کې داسې ځواک شته، چې د ښکلا پېژندنې ځانګړنه لري؟

دا هغه پوښتنې دي، چې ښکلا پوهنه او فلسفه يې د ځوابولو صلاحيت لري، موږ دلته په دې بحث کوو، چې ښايست او ښکلا د يو مهم اصل په توګه ټولنيز ارزښت دی. موږ هر يو د ښکلا غوښتونکي يو، موږ هر يو د خپل ذوق په کرونده کې د ښکلا لپاره تعريف لرو او د ښکلا لپاره رنګونه. په پسرلي کې چې هره خوا ګلان وغوړېږي، خلک وايي طبعيت ښکلی دی، فضا ښکلې ده، هوا ښکلې ده. يا وايو چې دا وينا ښکلې ده، هغه ښايسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې وکړې، خداى دې ښکلي زوى درکړي. مور وايي: زوى ته مې د ښکلې جنۍ په لټه کې یم او...

آن تر دې چې ماشومان هم له ښکلا سره مینه لري، ښکلا پېژني او ارزولاى يې شي، ما شوم پلار ته وايي: پلار جانه ماته ښايسته نانځکه راوړه. مېرمن څښتن ته وايي: ښايسته جامې راته راوړه. مېلمانه وايي: د کور خلکو ښايسته مېلمستيا برابره کړې وه. په دې ترتيب مونږ هر يو پرته له دې چې د ښکلا او ښايست لپاره کوم تعريف ولرو، ښکلا ته په ارزښت قايل يو او ذوق مو دې ته هڅوي، چې د ښکلا سندره هېره نه کړو.

ښکلا پر انسان اغېزه کوي، داسې اغېزه، ته وا د خداى ج په مينه کې ورک عارف چې د پلوشو سمندر ته ورښکته شي او ټول افکار و ادراکات يې په تجلياتو کې محوه وي. همدا ډول هره ښکلا او هر ښايست خپل اغېز لري او دا اغېز کله داسې وي، چې د يو شي له ښکلا ډېر خلک متاثره شي، د ځينو شيانو له ښکلا بيا هر سړى نه متاثره کېږي او د هر شي د ښکلا جادو په هر چا اغېزه نه کوي. وايي مجنون ته چا وويل چې ليلا خو دومره ښايسته نه ده، څومره چې ته ورپسې لېونى يې. مجنون ورته وويل: کاش چې تا ليلا زما په سترګو ليدلاى شواى.

ښايي يو کس د مرغيو له آوازونو خوند واخلي او په دې غږونو کې ورته د ښکلا د لويې نړۍ راز پروت وي، خو ښايي نور بيا دې اوازونو ته په ښکلا قايل نه شي. دا يوه ورکه فلسفه ده چې تر دې دمه ورته ځواب نه دى موندل شوى. ګومان مه کوئ چې تورپوستان به ښکلا په سپين پوستو کې لټوي، هغوى د ښکلا لپاره خپل تعريف لري او له يوې ځانګړې زاويې ښکلا ته په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزښت قايل دي. دا په دې مانا چې ښکلا يوازې سپين والى نه دى. د ښکلا په اړه ذوقونه هم مختلف دي او قضاوتونه هم، خو پخپله ښکلا د يو اصل په توګه په انساني ژوندانه کې منلى ارزښت دى.

انسان په فطري لحاظ په هر څه کې د ښکلا پلوى دى، ښکلا ته ميلان لري او زړه يې له ښکلا سره په اسانه سودا کوي. مونږ که کور جوړوو، نو په ښکلا يې فکر کوو، مونږ که نقاشي کوو، نو په ښکلا يې فکر کوو، مونږ که د رسامۍ کومه تابلو جوړوو، نو په ښکلا يې فکر کوو، مونږ که باغچه جوړوو، نو د ښکلا په اړه يې فکر کوو، مونږ که جامې اغوندو، نو د ښکلا اصل ته يې پاملرنه لرو. لنډه دا چې انسان مدام د ښکلا په فکر کې دى او دا ارزښت د ټولو انساني ټولنو تر منځ شريک دى.

ښکلا کله په يو شي کې باندينى موجوديت لري او کله د يو شخص په ذهن کې ځاى لري. په هر صورت انسان ښکلا ته ترجيح ورکوي او د ښکلا په لټه کې دى. ښکلا کله محسوسه او د يو شي په فزيکي جوړښت کې وي، خو ډېر ځله ښکلا نا محسوسه او له معنويته ښکارندويي کوي. مونږ د يو غږ ښکلا په سترګو نه شو ليدلاى، خو احساسوو چې دا غږ ښکلى دى. په ادب کې هم لفظي او معنوي ښکلاوې د بحث وړ دي، په عرفان کې مينه او ښکلا ځانګړى مقام لري. صوفيان د استغراق پر مهال د ښکلا په يو ډول سمندر کې ډوب وي او ټول حواس يې د ښايست په پلوشو کې محوه او شيندلي وي.

ارواپوهان په شخصيت کې د ښکلا اصل ډېر اړين ګڼي، په ګروهي ارزښتونو کې د معنوي ښکلا اصل ته ډېر ارزښت ورکول کېږي. لنډه دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ښکلا یو حقیقت دی، ښکلا ټولنیز ارزښت دی او انسان مدام د ژوندانه په تیارو کې د ښکلا په څراغ پسې قدم اخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه دوستان

ښه دوستان لرل ټولنیز ارزښت دی، هر څوک غواړي چې ډېر دوستان ولري، د هر چا لېوالتیا داده چې دوستان یې د ښو صفاتو خاوندان وي، دا فطري مسئله ده، چې هر با احساسه انسان په دوستۍ کې په همدې جوهر پسې ګرځي او په دې اړه هر څوک د خپلې رایې ځانګړې نړۍ لري. موږ او تاسې هر یو دا هیله لرو، چې له خپلو دوستانو سره ښه راشه درشه ولرو او هر یو په پنځو کسانو کې حساب شو.

د دوستۍ فصل د زړه په کرونده کې وده کوي او د مینې، خلوص او عاطفې له چینې خړوبه کېږي. د دوست په پیدا کولو او د دوستۍ سلسلې په جوړولو کې دوه اصله په پام کې نیول په کار دي، لومړی دا چې څنګه ښه دوست پیدا کړو او بله دا چې څنګه په ځان کې د اخلاقو هغه جوهر وپنځوو چې له امله یې با احساسه خلک موږ په دوستۍ ومني.

دویم اصل تر لومړي ډېر مهم او اړین دی، که موږ د خپل شخصیت د علمي او اخلاقي تشخص ماڼۍ ودانه کړه، که موږ د ځان جوړونې اصل خپل کړ، که موږ د لوړېنې او عاطفې له قافلې سره قدم واخیست او که موږ د نورو د درناوي لپاره په ځان کې صفات پیدا کړل، نو بویه چې د دې مزل جوګه یو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کار د قاف له غرونو د ښاپېريو راوستل نه دي او نه د شېرينۍ لپاره د فرهاد غر سوري کول، دا لاره ډېره اسانه او ارزانه ده او دې مقام ته رسېدل لږه خواري او لږ زحمت غواړي. ښايي ستاسې څو خوږې خبرې د دې لامل شي، چې د ښو دوستانو د لرلو تاج در په سر کړي. ښايي ستاسې يوه وړه صادقانه مرسته تاسې ته د دوستۍ د ښار دروازه پرانيزي. ښايي ستاسې يوه وړه تحفه د بل په زړه کې د ملګرتيا ماڼۍ اباده کړي. ښايي تاسې يو کس ته د يو تازه ګلاب په ورکړې د هغه زړه خپل کړئ.

په ياد مې دي کله چې زه له نن نه اته ويشت کاله وړاندې په عمرالثاني لېسه کې په نهم ټولګي کې وم، د ماسپښين له خوا په ښوونځي کې د رياضي کورس جوړ شو، ما يکې داخله وکړه، له څو ورځې درس وروسته استاد په ناڅاپي ډول د ارزونې په نيت يو سوال زده کوونکو ته وړاندې کړ او ازموينه يې واخيسته، په سبا چې استاد صنف ته راغی موږ ټول د خپل ځواب په اړه انديښمن وو، استاد زموږ د هڅونې په اړه ډېرې خبرې وکړې او داسې يې انځوروله چې زموږ وړتيا او استعداد کمزوری دی، دا وخت يې وويل: يوازې د يو کس ځواب سم و، چې ما ورته يو قلم په تحفه کې راوړی. د هر يو زړه په درزا و، نه پوهېدو چې اوس به په چا غږ کېږي، شېبه پس استاد زه پورته کړم او په ټولګي کې يې راته يو «خودرنګ» قلم تحفه راکړ. اوس زما د هغه مهال د کمو استادانو نومونه په ياد دي، خو د هغه استاد (حفيظ الله خان) نوم مې نه هېرېږي، چې قلم يې راته تحفه کړی و.

ويلای شو چې تحفه د دوست موندنې اغېزمن هنر دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګومان مه کوئ چې تاسې به د دوستۍ لپاره کومه فرښته پيدا کړئ، انسان نيمګړی دی، که مو له چا سره د دوستۍ تار پيدا شو په نيمګړتياوو يې سترګې پټې کړئ او په شخصيت کې يې د تجربو، اخلاقي سپېڅلتيا، پوهې او عاطفي جوهر ولټوئ. که تاسې ته د يو دوست لس عيبونه درمعلوم شول، مانا داده چې هغه په سلو کې نوي ښه صفتونه هم لري. پر دوست صادقانه باور وکړئ، په يو ټاکلي چوکاټ کې ورسره دوستي وپالئ او د سفر دغه بېړۍ د افراط او تفريط له توپانه وژغورئ.

له دوست سره د دوستۍ پاللو بل هنر دادی چې په جنجالي او لاينحلو مسايلو ورسره بحث او خبرې مه کوئ، داسې موضوعات په شبېه کې ستاسې د کلونو دوستي زيانمولای او په سپين ميدان مو پرېښودلای شي. د دوستانو نظرياتو، تصاميمو او رايې ته درناوی ولرئ، که مو ورسره توافق نه درلود دا ښېله خبره ده، که يې د خپلو تصاميمو په اړه درنه مشوره وغوښته د فکر او تعقل په رڼا کې ورته خپله رايه وړاندې کړئ او هڅه مه کوئ چې هرو مرو دې ستاسې خبره ومني، پر دوستانو خپل نظريات تحميلول دوستۍ ته زيان رسوي او په زړونو کې د دوستۍ له کرلي ګله روح اخلي.

د خپلودوستانو رښتينی خدمت وکړئ، پر هغوی د خپل کړي خدمت احسان مه باروئ او د خدمت بدله ترې مه غواړئ، بيا تاسې وګورئ چې په لنډه موده کې د دوستانو په زړونو کې کوم مقام خپلوئ او تاسې ته د هغوی له خوا څومره عزت درکول کېږي. تاسې چې د دوستانو په محفل کې څومره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان کشر ثابتوئ هغومره مو لويي او سترتوب ثابتېږي، د کار پر مهال په لومړۍ ليکه کې شئ او د امتياز پر مهال نورو ته شملې وتړئ.
يو بل اصل هم د پام وړ دی او هغه دا چې پر خپلو دوستانو د هغوی له وسې زيات بار مه ږدئ، که تاسې د هغوی مرستې ته اړتيا لرئ، نو د هغوی امکاناتو ته وګورئ، هغوی په دې مه مجبوروه کوئ چې ستاسې لپاره کچکول تر غاړې او بل ته د سوال لاس ونيسي. يوه ناکامه تجربه دا هم ده چې د خپل دوست قرض مه ځنډوئ او په لازم فرصت کې يې ور ادا کړئ، په دې اړه بې پروايي د ډېرو ښو دوستانو تر منځ د پرېکون لامل شوي او تجربو ثابته کړې، چې د معنوياتو په منځ کې مادياتو مدام اوښتون او انقلاب ته لاره هواره کړې. تاسې هڅه وکړئ دوستي مو د معنوياتو لپاره او تر مادي هغو لوړه او با ارزښته وي.
تاسې چې کوم صفتونه له خپله دوسته غواړئ، وګورئ چې د شخصيت نړۍ مو دغه رنګيني لري او که نه، ځکه چې شړۍ ته څوک د ورېښمو پيوند نه اچوي.
نيوټن وايي: ((که ته په خپلو کارونو قضاوت وکړې، د نورو قضاوت ته به اړتيا ونه لرې))
د دوستانو موندل هنر دی، خو پالل يې حکمت. په دې هيله چې ځان د نورو د دوستۍ جوګه او خپل دوستان ښه وپالو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښاک

د هرې ټولنې خلک د هغوی له فرهنګ او کلتوره پېژندل کېږي، پوښاک یا لباس د ټولنې کلتوري ارزښت دی. موږ که یو کس په غربي لباس کې وګورو، پوهېږو چې د دې ټولنې سړی نه دی. همدا ډول که موږ په غرب کې په خپل لباس کې ولیدل شو، خلک فکر کوي چې له بل هېواده راغلي دي. که زموږ د ټولنې یو کس خپل کلي ته په دریشۍ کې لاړ شي، ښايي خلک ورته حیران شي او په اړه يې تعجب وکړي. په دې اړه یوه ټوکه رایاده شوه، وایي چې په کابل کې یو کس دریشي په ځان کوله، چې کله به جلال آباد ته خپل کور ته راته، نو جامې به يې په ځان کړې، د دفتر ملګرو يې ورته وویل: تاسې ولې په دریشۍ کې خپل کلي ته نه ځئ؟ هغه ورته له خندا په ډکه خوله ځواب ورکړ: «بیا راپسې د کلي سپي غاپي». نو لباس په کلتور کې د یو ارزښت او هویت په توګه مطرح دی، هندیان له ایرانیانو سره په لباس کې توپیر لري، عربان د نورې نړۍ له خلکو سره په لباس کې په توپیر کې دي، د هرې ټولنې خلک په خپل لباس کې د هوساینې او اروایي سکون احساس کوي او د بل فرهنګ جامه په تن کول ورته ستونزمنه تمامېږي.

څه ډول لباس واغوندو، په څه ډول لباس کې خلکو ته ښه ښکارو او ولې ورته ښه ښکارو؟ د دې پوښتنو د ځواب لپاره کلتور ښه هېنداره ده، هغه لباس چې ستا خلک او ولس يې اغوندي د یو ارزښت په توګه منل شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی، په دې لباس کې نه یوازې دا چې ستا په اړه ښه قضاوت کېږي، د درناوي او عزت وړ هم یې او که دې د ټولنې د لباس له ډول نه سرغړونه وکړه، نه یوازې دا چې خلک به دې په ټولنه کې پردی او اجنبي وګڼي، بلکې د ځان قدر او درنښت به په خپله کم کړې، خلکو ته به شکونه پیدا کړې او ولس به دې له ځانه بېل وګڼي.

لباس د انسان د شخصیت په معرفي کېدا کې لومړنی اصل دی، تر هغه د یو چا د پوهې په اړه نه پوهېږو، تر څو چې د هغه خبرې وانه ورو او د فصاحت، بلاغت او ژبني منطق په اړه یې ډاډ تر لاسه نه کړو، ځکه خو وایي چې ډېرو ته تر خبرو کولو چوپتیا غوره ده، خو لباس هغه څه دی چې ته مقابل لوري ته د خپل شخصیت تصویر وړاندې کوې او د ځان په اړه هغه قضاوت ته رابولې. که په کندهار کې یو مشر سړی داسې خولۍ په سر کړي چې شیشې پکې لګېدلې وي، یا یې پر غاړه داسې ګنډه وي چې هېنداري پکې کارول شوې وي، ښایي هلته دا د ارزښت نوم وي، خو که په ننګرهار کې بیا یو مشر او سپین ږیری سړی دا کار وکړي، ښایي خلک یې په اړه سم تعبیر ونه لري. په شمالي ولایاتو کې چپنه ډېره رواج ده، که په ننګرهار کې یو څوک چپنه واغوندي د ډېرو پام به ځان ته راواګرځوي او ډېر به یې په اړه بېلابېل قضاوتونه وکړي، ځکه نو لباس د هرې ټولنې د کلتوري ارزښت په توګه اړین او مهم دی.

غواړم له تاسې سره خپله خاطره شریکه کړم، زه په ۲۰۰۶ م کال کې د هند احمد اباد ښار ته په یو سیمینار کې د ګډون لپاره لاړم، له ما سره یو تن د هرات او بل د بامیانو و، هغوی په دریشۍ کې وو او زه په خپل ولسي لباس

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې وم، په دې سيمينار کې د افغانستان، پاکستان، بنګله دېش، نيپال، سرېلانکا او هندوستان هېوادونو استازو برخه درلوده، د سيمينار په اخره ورځ يې غوښتل چې د هر هېواد يو يو کس سره ودرېږي او ګډ تصوير واخلي، زه بېرون وتلی وم، غږونه کېدل چې افغان څه شو، زموږ هراتی او باميانوال ملګري ورغلل، چې ورسره تصوير وباسي، خو اجازه يې ورنکړه. هغوی ته يې وويل: زموږ پټان په کار دی، چې هغه له موږ سره تصوير واخلي، ځکه چې هغه په خپل ملي لباس کې دی او تاسې داسې نه ښکارئ لکه افغانان. شېبه پس چې زه راغلم، ټولو غږ کړ، هغه دی افغان راغی. زه ورسره ودرېدم او ګډ تصويرونه مو واخيستل. هراتي ملګری نذير راته وويل: «برادر! اين مردم ما را از افغانيت کشيدند ، ګفتن شما افغان نيستيد» ورته مې وويل: دا خو د لباس برکت دی، تاسې په خپل ملي لباس کې نه ياست راغلي، نو ځکه درباندې د افغانانو ګومان نه کوي.

نو لباس د يو چا د هويت پېژندنې لپاره ډېر مهم دی او موږ چې کله هم کوم هېواد ته په سفر ځو، په کار ده خپل افغاني وياړلی لباس مو پر تن وي، دا لباس موږ نړۍ ته ورپېژني او اړتيا دې ته نه وي، چې ته په هر ځای کې هر چا ته ځان معرفي کړې. لباس د ټولنيز ارزښت په توګه په ټوله نړۍ کې منل شوی او بايد د کلتوري ارزښت په توګه وساتل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه خوی

ښه خوی او عادت ټولنيز ارزښت دی، ځوک چې ښه خوی لري خلک ورسره مينه کوي او په درنه یادېږي، ځوک چې ښه خوی لري، د کامل انسان په توګه په ټولنه کې مطرح وي، قدر یې کېږي او هر سړی ورسره د دوستۍ او ملګرتيا تار ساتي. که غواړئ په خپلو دوستانو کې د مينې او محبت مقام ولرئ، نو لس خويونه په ځان کې پيدا کړئ، دا لس خويونه به تاسې ته د ډېرو ښو دوستانو د دوستۍ ویاړ درپه برخه کړي، دا لس خويونه به تاسي پر خپلو دوستانو ګران کړي او دا لس خويونه به تاسې ته په خپلو دوستانو کې د امتياز او عزت شمله درپه سر کړي.

لومړی: د لږو خبرو کولو خوی

له ډېرو خبرو پرهېز وکړئ، له اړتيا پرته خبرې مه کوئ، ستاسې خاموشي ستاسې د شخصيت جوهر دی، د اړتيا پر مهال دومره خبرې وکړئ، چې د خپلو دوستانو د اوږو بار نه شئ، په خبرو کې د لفظي او معنوي ښکلا خيال وساتئ، خبرې په ذهن کې کره کړئ بيا يې وړاندې کړئ، خبرې ستاسې د ذهن زېرمه ده، له اړتيا پرته وړباندې لاس مه پورې کوئ. ستاسې دا چوپتيا او لږې خبرې کول به د دوستانو د زړونو دروازې پرانيزي او دوستان به مو د زړه په ماڼيو کې د منلو مېلمنو په توګه وپالي. لږې خبرې په منطق برابرې وي، ډېرې خبرې ډېرې سهوې او خطاوې لري،

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرېږ خبرې وکړئ او ډېرې واورئ. دا هنر په خپل شخصيت کې د يو خوی په توګه وپالئ او بيا وګورئ، چې دا ونه تاسې ته د برې او سرلوړئ څومره مېوه او ثمر نيسي.

دويم: د دوستانو پالل

خپل دوستان صادقانه وپالئ، خپلې خوشالۍ له دوستانو سره شريکې کړئ ، دا خوی په ځان کې ژوندی کړئ، چې څنګه کولای شئ د دوستانو پر زړونو حکومت وکړئ، داسې دوستان وټاکئ چې پوه وي، تجربه کار وي، د عمل خلک وي، اخلاص ولري، مينه ناک وي، د دوستۍ جوهر او اهميت ته قايل وي. دا خلک وازمايئ او بيا ورسره د دوستۍ لاره خپله کړئ، بيا ورسره د دوستۍ سفر پيل کړئ. دوستان پالل هنر دی او دا هنر به تاسې ته د ښې ملګرتيا وياړ درپه برخه کړي. ستاسې يوه له مينې ډکه موسکا او ورين تندی دوستان پاللی او تاسې ته يې د ملګرتيا وياړ بخښلی شي.

درېيم: راز ساتل

هر انسان نيمګړتيا لري، لوی خلک د خلکو په نيمګړتياوو او عيبونو سترګې پټوي، که دوست مو درته د راز کومه خبره وکړه، يا د هغه د کميو کوم راز در معلوم شو، له ځانه سره يې وساتئ او کلي ورباندې مه خبروئ، دا د لويو اوسترو خلکو صفت دی، دا خوی د يو مهم جوهر په توګه په ځان کې وپالئ، که تاسې دا باور او اعتماد تر لاسه کړ، په ټولنه کې به د يو عزتمن شخص په توګه څرګند شئ، بيا به دوستان او کليوال پر تاسې باور

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي او د خپلو زړونو د رازونو کیسې به یوازې تاسې ته کوي، تاسې کولای شئ هغوی ته سمې مشورې ورکړئ او د خطاوو له مزله یې وژغورئ. تاسې کولای شئ د یو مخلص دوست په څېر د هغوی د فکري رنځونو او نا سمو خویونو درملنه وکړئ او د حاذق طبیب او اروا پوه په څېر یې روحي ستونزو ته درمل شئ. راز ساتل خپل ځان ته د اعتماد دنیا جوړول دي، راز وساتئ چې راز مو وساتل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم: د نورو درناوی

په فطري ډول هر انسان غواړي چې خلک يې درناوی وکړي او له وقاره ډک ژوند ولري، هر کس غواړي چې په خلکو کې د عزت او حيثيت خاوند شي او خلک يې شخصيت ته درناوی ولري، پام مو وي چې دا اخلاقي ارزښتونه دي او هيڅوک په دې مکلف نه دي، چې ستاسې درناوی وکړي، دا کرونده به تاسې پخپله وتره کوئ او په خپله به پکې ګلان کرئ، تاسې به د نورو درناوی او عزت کوئ، هله به ستاسې درناوی او عزت کېږي، تاسې به دا ثابتوئ چې د نورو خادمان ياست، هله به خلک ستاسې درناوي او خدمت ته وړاندې کېږي او ستاسې د شرافت تر سيوري لاندې به ستاسې درناوی کوي. درناوی په زور نه غوښتل کېږي، درناوی په مادي امکاناتو پورې هم نه دی تړلی، ځينې خلک ځان ته په يو څه قايل وي او نور په دې مکلف ګڼي چې درناوی يې وکړي، دا احمقانه لاره ده. ځينې خلک د ځان په اړه داسې تعريف لري چې ((زه يو څوک يم)) دا تعريف کاملاً ماشومانه دی. راځئ! دا تعريف زده کړو چې ((هر څوک، يو څوک دی)) که مو د نورو درناوی وکړ، درناوی به مو وشي او که له خلکو مو خپل درناوی وغوښت، د عزت او درنښت له پانګې به بې برخې شئ. وګورئ چې تاسې د نورو څومره درناوی کوئ او له نورو څومره خپل درناوی غواړئ؟

پنځم : پر وعده وفا

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا خوی د سترو خلکو له خويونو څخه دی، چې پر وعده کلک ولاړ وي. پر وعده وفا ښه صفت دی، دا جوهر په ځان کې ژوندی کړئ او پر خپلو کړو وعدو وفا وکړئ. که تاسې له خپل دوست سره په کړې وعده کې پاتې راغلئ، په لوی لاس به د هغه په زړه کې د خپلې مينې جوړه شوې ماڼۍ ړنګه کړئ او د هغه د زړه له باغه به د خپل شخصيت د محبت جنازه وباسئ. دا وعده که په هره کچه وي مهمه ده. که فرضاً تاسې له خپل يو دوست سره وعده کړې، چې سبا به لس بجې يو واده ته ځئ، سبا وګورئ که تاسې په هماغه وخت هلته حاضر واست، نو په دې برخه کې ستاسې شخصيت تر خپل ملګري عالي دی، که حاضر نه واست، تاسې په دې برخه کې نيمګړتيا لرئ. که تاسې خپل موبايل خاموشه کړئ او د وعدې ځای ته ورنشئ، پوه شئ چې نور د خپل دوست سره هغه مقام نه لرئ، چې پخوا مو درلود.

په وعده ماتولو کې ډېری هغه کسان خپل شخصيت بايلي، چې تر منځ يې مالي مسايل مطرح وي، لکه چې وايي: سبا درته ستا امانت سپارم، راتلونکې جمعه دې رانه پيسې وغواړه، يوه مياشت راته وګوره او... دا هغه څه دي چې که وفا ورباندې ونه شي ښايي مقابل لوری د تل لپاره ستا څېره هېره او د هغه په زړه کې د مينې کرلی فصل د کرکې ګلان ونيسي.

شپږم : د ناروغ پوښتنه کول

مور او تاسې د انسانانو په توګه اخلاقي مسووليت لرو، چې د ناروغ انسان پوښتنه وکړو، هغوی چې له تاسې سره پېژني د ناروغۍ پر بستر هره شېبه ستاسې د ورتګ شېبې شماري، پوښتنې ته يې ورشئ او په دې سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل اسلامي او اخلاقي مسووليت تر سره کړئ، ناروغ او بندي هره شېبه د ناهيلۍ په سفر روان وي، خپل دوستان يې سترګو ته کېږي او تمه لري، چې اوس به يې څوک پوښتنې ته ورشي، پوښتنې ته يې ورشئ ، د ډاډ خبرې ورته وکړئ او د ښې روغتيا دعاګانې ورباندې ولوروئ. ناروغ ته ورشئ، د ناروغ پوښتنه وکړئ، دا زموږ انساني، اخلاقي او اسلامي مکلفيت دی.

اووم: رښتيا ويل

هر انسان له دروغو کرکه لري او درواغجن ته په بد نظر ګوري، نو بيا ولې انسان پخپله درواغ ووايي او خپل اعتبار ته زيان ورسوي؟ تاسې چې څومره له درواغو کرکه لرئ، همدغه شان ستاسې له درواغو نور کرکه لري. ښايي يو څوک ستاسې په درواغو پوه نه شي او ستاسې درواغ رښتيا وګڼي، خو درواغ ويل ستاسې د شخصيت يوه برخه جوړېږي او بيا دا برخه له ځانه لرې کول ډېره ګرانه وي.

ځان په رښتيا ويلو عادت کړئ، دا غوره انساني صفت هم دی او اخلاقي جوهر هم، د شخصيت پانګه هم ده او د اعتماد او باور شتمني هم. رښتيا ويونکی د هر چا خوښېږي، رښتيا ويونکی ښه قضاوت کوونکی وي، رښتيا ويونکی په ټولنه کې په رښتينولۍ او صداقت مشهور وي او خلک يې د همدې صفت له امله درناوی کوي. زه داسې يو کس پېژنم چې خدای ډېر مادي امکانات ورکړي، خو په سلو کې نوي خبرې يې درواغ او ناسمې وي، هغه فکر کوي چې زه کولای شم خلک تېر باسم او په خپلې چالاکۍ پر هغه خپل شخصيت ومنم، خو له دې بې خبره دی چې دا مزل لنډ او له رسوايۍ سره مخامخ دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: د مطالعې ذوق

د مطالعې ذوق په خپل ځان کې د يو خوی په توګه وپالئ، له کتاب سره ستاسې اشنايي به تاسې ته ډېر څه دروبخښي، مدام هڅه وکړئ د خپل وخت اوزګارې شېبې په مطالعه تېرې کړئ، که تاسې په کوم ځای کې د چا انتظار کوئ، غوره ده چې د کتاب نړۍ ته مخه کړئ او خپله اروا د کتاب د معنويت په کنارو کې وګرځوئ. په مطالعه کولو ځان عادت کړئ، په شپه او ورځ کې هرو مرو څو ساعته مطالعه وکړئ او د خپلې ذهني نړۍ معلومات پياوړي کړئ. مطالعه په ټولنه کې ستاسې علمي موقف پياوړی کوي او پر خلکو مو د يو هوښيار او باور وړ شخصيت په توګه مني. دا سفر پيلول اسانه دی، همدا نن يو کتاب پلورنځي ته ورشئ او کتاب وپېرئ، يا همدا نن يو کتابتون ته ورشئ او د خپلې مطالعې لپاره ترې کتاب په پور واخلئ. له هر کتاب لوستنې وروسته خپل ځان وارزوئ، خپله به پوه شئ چې ستاسې په شخصيت او پوهه کې څومره بدلون راغلی او ستاسې د معلوماتو نړۍ څومره پراخه شوې ده.

نهم: د مثبت فکر کولو عادت

د نړۍ ټول پرمختګونه له فکره سرچينه اخلي، ستاسې فکر چې څومره پراخه وي معنوي شخصيت مو هماغومره ستر او لوړ دی. مثبت فکر کول په انسان کې معنويت ژوندی کوي او انسان ته سترتوب بخښي. موږ هماغه خلک لوی انسانان ګڼو، چې لوی مثبت فکرونه کوي. تاسې به کله هم د وړوکي او منفي فکر انسان لوی نه وي ګڼلای او د لوی فکر انسانان به مو د وړو په کتار کې نه وي درولي. انساني اخلاق، غوره صفات، ښه قضاوت، د وجدان سپېڅلتيا او ټول انساني جوهرونه د مثبت فکر په فابريکه کې توليدېږي. په عرفاني او تصوفي ژوندانه کې هم فکر لوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزښت ګڼل کېږي او صوفي چې مراقبه نه شي او د فکر نړۍ ته پناه يونسي، د وصال معراج ته نه شي پورته کېدلای. راځئ! مثبت فکر وکړو او د خپلې ټولنې او انساني ژوندانه د هوساينې لپاره د فکر له نسخې درمل جوړ کړو. ستاسې مثبت فکر ستاسې د شخصيت مثبت تصوير دی.

لسم: د اصلاح خوی

په ځان کې دا خوی وپالئ، چې اصلاح له ځانه پيل کړئ. تاسې که په ځان کې کومه نيمګړتيا ګورئ، فکر مه کوئ چې ستاسې شخصيت ته به يې زيان نه وي رسولی. فکر مه کوئ چې خلک به تاسې د نمګړتياوو سره سره ومني او شخصيت ته به مو درناوی ولري. ښايي ډېر ستاسې په خطاوو او نيمګړتياوو سترګې پټې کړي، خو دا د دې مانا نه لري، چې تاسې سپېځلي ياست او د شخصيت مرغلرې ته مو تاوان نه دی رسېدلی. هڅه وکړئ دا مزل د يو ښه خوی په توګه د ځان له اصلاح پيل کړئ، بيا د نورو د اصلاح په فکر کې شئ، ستاسې دا فصل به ډېره ثمره ولري او ستاسې دا ونه به ډېره مېوه ونيسي. مدام د ځان د اصلاح په فکر کې شئ او هڅه وکړئ هغه عادت او کړنه چې ستاسې شخصيت ته زيان رسوي له ځانه لرې کړئ. دا خوی په ځان کې وپالئ او د دې خوی د لارې لارويان شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسوولیت پېژندنه

مسوولیت پېژندنه ټولنیز ارزښت دی. ډېری کسان له مسوولیته تېښته کوي، مسوولیت نه مني او که چېرې په یوه موضوع کې پړ یا پاتې راشي، نو په اسانه خپل مسوولیت ته غاړه نه ږدي. ډېر ځله داسې وشي، چې موږ خپلې سهوې او خطاوې چې باید په اړه یې بخښنه وغواړو او مسوولیت یې ومنو له خلکو پټوو او ځان ته برائت ورکوو. ډېر ځله داسې کېږي، چې خپله پړه د نورو پر اوږو اچوو او د مسوولیت له حلقې سر باسو. دا ښه کړنه نه ده او موږ هر یو باید لومړی خپل مسوولیت درک کړو او د خپل مسوولیت په اړه که پاتې راځو باید پر خپلې سهوې او خطا اعتراف وکړو.

له مسوولیته تېښته زموږ ګناه نه شي معاف کولای، موږ ته برائت نه شي راکولای او موږ نه شي سپینولای، موږ باید په دې اړه د خپل تفکر لوری بدل کړو او له مسوولیته د تېښتې پر ځای مسوولیت ومنو. مسوولیت منل په دې مانا نه دي چې موږ دې مدام ځان پړ او ملامت ثابت کړو، مسوولیت منل د ارزښتونو سم درک او په اړه یې د ژمنتیا له مخې کړنه تر سره کول دي، زموږ ډېری سهوې له دې امله دي چې موږ خپل مسوولیتونه سم نه دي درک کړي او د ناکامیو پر مهال مو مدام د تېښتې له هنره کار اخیستی. که موږ پر خپل مخ له مسوولیته د فرار دروازې وتړلې بیا له مسوولیته د تېښتې د فکر پر ځای د مسوولیت د درک په اړه ښه قضاوت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولای شو، بيا مسووليت پېژنو او ځان به په دې قانع کولای شو چې څه بايد وکړو او خپلې چارې ښنګه پر مخ يوسو.

تاسې د محاکمو ديوانونه پرانيزئ، تاسې ښارنواليو ته ورشئ او د مجرمانو دوسيې وګورئ، تاسې د پوليسو په ماموريتونو کې د تورنو کسانو خبرې واورئ، درته به معلومه شي چې هر يو يې له مسووليته تېښته کوي او خپله پړه نه مني، يا خپله پړه پر نورو اچوي. دا تګلاره که څه هم د يو شخص جرم نه شي کمولای او نه ورسره په مرسته تعبيرېدای شي، بلکې لا ډېرې ستونزې ورته پيدا کوي او د حقايقو د پلټنې بهير له خنډونو سره مخامخ کوي. کله چې له مسووليته تېښته د انسان په وجود کې د خوی او عادت په توګه ځاله جوړه کړي، بيا نو د بغاوت، سرکشيو او قانون ماتونې داسې انسان ترې جوړ شي چې هېڅکله خپل مسووليت نه مني او د مسووليت نه د فرار په لاره کې ډول ډول منطق او دلايل وړاندې کوي.

د مسووليت نه منل ډېرې ستونزې لري، يو دا چې موږ په هر ځای کې کار کوو او د هرې ادارې کار کوونکي يوو، چارې به مو په سمه توګه نه ترسره کېږي او وارد مخه به له موږ سره دا پرېکړه وي، چې که څوک يې په اړه راڅخه پوښتي، نو موږ به له مسووليته د فرار درواغجنه پلمه د هغوی مخې ته ږدو او په دې وزرو به د مسووليت له کېسه الوزو. دا روحيه په موږ کې يو ډول جرئت روزي، چې بيا په شخصيت کې د منفي اثر په توګه زموږ په وجود کې ځای نيسي او مدام موږ د مسووليت له اصله فرار ته هڅوي. دويم دا چې که خپل مسووليت ونه پېژنو په خپله دنده کې يو بريالی

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارکوونکی نه یوو، یوازې د ادارې چوکۍ رابانده ده او د ادارې د پرمختګ په لاره کې لوی خنډ یوو.

دریږم دا چې که خپل مسوولیت نه منو او د خپلو ناکامیو په اړه د مسوولیت احساس نه کوو، نو حتمي ده چې خپله پړه به پر نورو اچوو او له دې سره به یو داسې کس ګرم او پړ ګڼو، چې اصلاً په دې برخه کې هیڅ مسوول او ملامت نه دی.

په رواني لحاظ دا خوی شخصیت ته د بدو پایلو په مانا دی، دا فکر په هغو خلکو کې غښتلی وي، چې قانون ماتوي او د خپلو ناسمو کړنو لپاره پلمې جوړوي، دا فکر انسان د اعتماد له نړۍ بې برخې کوي او د ښو صفاتو باور ترې اخلي.

نو په کار ده موږ خپل مسوولیت درک کړو او د خپل مسوولیت د منلو زغم ولرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مطالعه

مطالعه د ذهن د تمرين لپاره ښه وسيله ده، پوهه او معلومات دمطالعې جوهر دی، هغوی چې مطالعه لري خبرې يې په منطق برابرې وي، هغوی چې له کتاب سره تړلي دي په ډېر څه پوهېږي. له مطالعې سره د انسان په ذهن کې معنوي پانګه زياتېږي، د فکر ماشين په حرکت راځي او د تعقل حکمت د انسان په فکري نړۍ کې کور جوړوي.

که غواړئ چې د فصاحت او بلاغت خواږه مو نصيب شي، د مطالعې ملګرتيا مه پرېږدئ. که غواړئ خبرې مو وزن او درنښت ولري، د مطالعې کتاب ته د خپل ذهن په کتابتون کې ځای ورکړئ. که غواړئ د معلوماتو نړۍ مو ارته او پراخه شي د مطالعې سندره زده کړئ. ځکه چې مطالعه ټولنيز ارزښت دی او دا ارزښت خپلول زموږ دنده ده.

اناتول فرانس وايي: «پوهه هغه کيلي ده، چې ټولې دروازې وربانديې پرانيستل کېږي»

هغوی چې مطالعه لري، تر نورو ښه پوهېږي او ښه قضاوت کولای شي. مطالعه تاسې سرلوړي کوي او په ټولنه کې درته د محبوبيت تاج په سروي. په مجلس کې د هغه چا خبره ډېره اغېزمنه وي، چې مطالعه لري. هغه کس پر خلکو ډېر ګران وي، چې خبرې يې د مطالعې له منطقه الهام اخلي. د هغه چا په خبره ډېر باور کېږي، چې دلايل يې پر مطالعه ولاړ وي. له

(c) ketabton.com: The Digital Library

مطالعې پرته پر یوې موضوع بحث کول او خپل نظر وړاندې کول د لېوني له نظر سره توپیر نه لري او د عقل خاوندان وړاندې باور نه کوي.

مطالعه کول د شخصیت جوړونې په اړه ډېره مهمه او اړینه ده، که غواړئ په ټولنه کې معنوي شخصیت ولرئ، مطالعه وکړئ. که غواړئ شخصیت مو د عزت او درناوي وړ وګرځي، په مسلسله توګه ځان له کتاب او مطالعې سره وتړئ. که غواړئ چې د عزت شمله درپه سر شي، د مطالعې د پیر مریدان شئ. له مطالعې سره به ستاسې وخت ارزښتمن شي، له ذهنه به مو د عبثو سوچونو دېوان کډه وکړي، روح او اروا به مو د تسکین او ډاډ نړۍ ته پناه یوسي او په شخصیت کې به مو یو ډول مانیز قوت وده وکړي.

هغوی چې مطالعه لري ویښ او بېدار وي، هغوی چې مطالعه لري، تر نورو غاړه هسکه وړي، هغوی چې مطالعه لري تر نورو پر خپل نفس ډېر باور لري. مطالعه تاسې پر ځان باوري کوي او د یو ډول اخلاقي جرئت، بسیاینې او قناعت خواږه در په برخه کوي.

مطالعه د فکر فانوس دی، مطالعه د تفکر ډیوه ده، د استعداد او وړتیا مېوه د مطالعې له ونې تر لاسه کېږي، د الفاظو او مانا مرغلرې د مطالعې په سمندر کې موندل کېږي او انسان ته د اعزاز او اکرام خرقه د مطالعې په کور کې په تن کېږي.

مطالعه د انسان له ذهنه د منفي فکر تیارې لرې کوي او د مثبت تفکر لور ته یې رابولي. مطالعه ذهني ستړیا ته ښه نسخه ده، که تاسې د یو کتاب شل مخه ولوستل، پخپله به دا درک کړئ چې ذهن مو له تاسې د خومره

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوسايني، سكون او خوشالۍ احساس كوي. كه تاسې د يو كتاب څو مخه د ژور فكر له مخې ولوستل او څو شېبې د مطالعې تل ته ښكته شوئ، بيا به وګورئ چې په تاسې كې څومره مانيز بدلون راغلی دی. كه مو يو كتاب ولوست، ګومان مه كوئ چې تاسې هغه پخوانی شخص ياست، اوس ستاسې معلومات پراخه شوي او ذهن مو تر پخوا ډېر څه خپل كړي دي. د هر كتاب لوستنه به ستاسې شخصيت بدل كړي او په پوهه او علميت كې به مو لوی مثبت بدلون راشي.

هر انسان هغومره ستر او لوی دی، څومره يې چې د مطالعې نړۍ پراخه ده، لكه يو شتمن چې ډېره مادي پانګه ولري لوی شتمن بلل كېږي، همدا ډول عالم او دانا شخص د خپلې معنوي پانګې(پوهې) له مخې ستر او لوی شخص وي. څه فكر كوئ دا پانګه له مطالعې پرته تر لاسه كېدای شي؟ تاسې داسې عالم ليدلی چې له مطالعې پرته عالم شوی وي؟ داسې څوك پېژنئ چې مطالعه نه لري او خبرې او معلومات يې په منطق او علمي معيار برابر وي؟ دا ناشوني ده چې له مطالعې پرته دې يو څوك د شخصيت دغه سترتوب تر لاسه كړي.

د امريكا نامتو ليكوال **بريان ترېسي** وايي: «كه تاسې د ورځې له نيم ساعت څخه تر يو ساعته مطالعه وكړئ، نو په اوونۍ كې به مو يو كتاب لوستلی وي، په مياشت كې به مو څلور كتابه او په كال كې به مو تر پنځوسو كتابونو لوستلي وي، چې په لسو كلونو كې به دغه شمېر پنځه سوه كتابه شي» دغه ليكوال وايي: « هغه كسان چې په خپلو موټرونو كې ډېر ګرځي، بايد موټر د مطالعې د ماشين په توګه وكاروي، په موټر كې

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي شيان واوري او له دې لارې خپل ذهن ته ډېر څه وسپاري». ترايسي زياتوي چې هر موټر لرونکی که په خپل موټر کې په مسلسله توګه د علمي مسايلو غږيز پروګرامونه واوري، دوی به په کال کې له پنځه سوه تر زرو ساعتونو پورې مطالعه کړې وي.

هو! که غواړو چې په ټولنه کې اغېزمن شخصيت ولرو، نو د خپل مسلک په اړه بايد د مطالعې لاره ونيسو، کولای شو په خپلو کورونو کې د ټيپ يا کمپيوټر نه په ګټه اخيستنې داسې څه واورو، چې زموږ مطالعه غښتلې کړي او موږ ته د معلوماتو د ښار «ور» پرانيزي.

د مطالعې لپاره بله ښه لاره داده، چې موږ په غونډو، سيمينارونو او ورکشاپونو کې برخه واخلو او د نورو له تجربو خپل ذهن ته ډېر څه خپل کړو، دا هم يو ډول مطالعه ده چې موږ يې په اسانه تر سره کولای شو.

زه ډېر شتمن خلک پېژنم چې د مطالعې په نوم هېڅ هم نه لري، معلومات يې کمزوري وي او په علمي محافلو کې د کمترۍ او بېوسۍ احساس د دې اجازه نه ورکوي چې څه ووايي. زه د دولتي ادارو ډېر داسې مامورين پېژنم، چې په دفتر کې ټک کار هم نه لري، سهار چې حاضري لاسليک کړي، تر مازيګره يې د يوې روپۍ ګټه دولت ته نه وي رسېدلې او نه کومه داسې بوختيا لري، چې هغه ورباندې مصروفه شوې وي، خو بيا هم مطالعه نه کوي او نه يې چا په لاس کې کومه ورځ کتاب ليدلی وي.

مطالعه پر غره ختل نه دي، مطالعه د ذقومو ښنل هم نه دي، مطالعه کوم داسې څه نه دی، چې تر سره کول يې انسان ته ستونزمن وي. راځئ! همدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

نن ژمنه وکړئ چې مطالعه پيلوو او هره ورځ د يو کتاب لس مخه لولو، که تاسې دا تمرين پيل کړ، باور لرم چې د هرې ورځې په تېرېدو سره به يو ډول سکون او خوشالي احساس کړئ او هره ورځ به مو په لوستل شويو پاڼو کې زياتوالی راشي. دا تمرين دی، په لومړۍ ورځ چې مو څومره وسه وه هماغومره ولولئ. په دويمه ورځ بيا هڅه وکړئ يو يا دوه مخه زيات ولولئ، په پوره باور سره ويلای شم چې که تاسې درې مياشتې په مسلسله توګه دې کار ته دوام ورکړ بيا به د مطالعې په خوند پوه شئ، بيا به مو له کتاب پرته وخت نه تېرېږي او د سفر پر مهال به هرومرو يو شمېر کتابونه د مطالعې لپاره له ځانه سره اخلئ.

تاسې ښايي ډېر لوی خلک وپېژنئ، ښايي له پوهانو، عالمانو او د بصيرت له خاوندانو سره مو دوستي او ملګرتيا وي، د هغوی کمال همدا دی چې مطالعه کوي او د ذهن نړۍ ته څه سپاري، که موږ د ذهن نړۍ ته څه وسپارل د توليد دغه فابريکه بېرته موږ ته خپل توليد راکوي او موږ سرلوړي کوي، لکه يوه فابريکه چې د توليد لپاره خامو موادو ته اړتيا لري همدا ډول زموږ ذهنونه مطالعې او معلوماتو ته اړتيا لري، ذهن ته چې څه وسپارو، نو څه به راکړي او څه به توليد کړي، چې څه ونه سپارو له دې ذهنه بيا د توليد تمه مه لرئ او ژر ده چې دا ماشين په ټپه ودرېږي.

د عظيم الشان قرآن لومړنۍ وحې د «اقراء» يانې ولوله په کلمه پيل شوې ده، په دې کلمه کې دا حکمت پروت دی چې انسان بايد پوهه له لوستنې تر لاسه کړي، انسان بايد ولولي او د لوستلو له لارې زده کړه وکړي. دا د مطالعې د حکمت په اړه ستر منصوصي دليل دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چين ستر عالم کنفيسيوس وايي: ((زرګونه کيلومتره سفر له يوه ګامه پيل کېږي))

نو راځئ! دا سفر همدا نن پيل کړو، همدا نن ژمنه وکړو چې د مطالعې جوهر خپلوو او له دې قافلې سره د اوږده مزل لپاره تياری نيسو. همدا نن يو ګام پورته کوو، يوکتاب پرانيزو او د مطالعې په کرونده کې قدم اخلو. دا عزم اسانه دی او په اسانه موږ د خپل هدف مقام ته رسولی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مېلمه پالنه

مېلمه پالنه زموږ د افغاني ټولنې ټولنیز ارزښت دی، دا ارزښت د پښتنې ارزښتونو تر ټولو غوره ارزښت هم ګڼل کېږي. پښتانه مېلمه ته خوشالېږي او مېلمه د خدای (ج) دوست ګڼي. د مېلمه پالنې په اصل کې د مینې، انسان دوستۍ، هیومنېزم، ملګرتیا او خلوص فلسفه پټه ده. پښتانه د خپل مېلمه ډېر عزت کوي، د مېلمه درناوی کوي او ټوله پاملرنه یې دې ته وي، چې مېلمه بې قدره او خپه نه شي.

د پښتنو د حجرو او دېرو کلتور د همدې ارزښت روښانه تصویر دی، په کلیو او بانډو کې اوس هم حجرې شته او د مېلمه پالنې اصل ته پوره پاملرنه کېږي. کلیوال دا ویاړ ګڼي چې کلي ته راغلی مسافر، لاروی، یا کوم بزار او بوغان مېلمه کړي او د خدای (ج) د دوستانو (مېلمنو) د مېلمه پالنې ویاړ ورپه برخه شي. هغوی دا خبره عیب ګڼي چې څوک ورته ووایي ستاسې له کلي مسافر وږی لاړ، یا چا شپه ورنکړه.

زما یو دوست کیسه کوله یو غربي پوځي ورته ویلي وو، چې ستاسې دوه کلتوره مې ډېر خوښېږي، یو مېلمه پالنه او بل په سترګو مشي کې یو بل ته غېږه ورکول. هغه ویل چې پښتانه مېلمه ته خوشالېږي، د مېلمه درناوی کوي او کله چې سترګې مشي کوي، نو غېږه ورکوي، چې په غېږه ورکولو کې یو بل ته زښت زیات خلوص او درناوی څرګندېږي او دا فرهنګ په تاسې پښتنو کې ډېر غښتلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورږ ډېر ارزښتونه لرو چې پښتونولي يې بولو، لکه غيرت، مېړانه، حيا، همت، سخاوت، دوستپالنه، د تور سرو درناوی، د مظلوم نه دفاع، يو چا ته پناه ورکول، جرګه او داسې نور، خو مېلمه پالنه يکې په نړيواله کچه شهرت لري او پښتانه مېلمه پال او مېلمه دوست ياديږي.

پښتانه نه يوازې دا چې د مېلمه قدر کوي، مېلمه پالنه خپله وجيبه او فرض ګڼي، مېلمه پالنه خپل پښتني اصل ګڼي، مېلمه پالنه د پښتني فرهنګ جوهر ګڼي. هر پښتون مېلمه ته هغه څه د خوراک لپاره برابروي چې په وس يې پوره وي، خو په ورين تندي يې د مېلمه مخې ته ږدي او مېلمه ته د خپل زړه د خلوص دروازه پرانيزي.

د مېلمه پالنې اصل ټولنيزه ګټه داده چې انساني اړيکې ورسره غښتلې کېږي، د دوستۍ روابط پراختيا مومي او انساني راشه- درشه د اړيکو پر مراندو ترل کېږي. د مېلمه پالنې جوهر نه يوازې دا چې مېلمه پاله کورنۍ درنه او عزتمنه معرفي کوي، بلکې له زړونو کرکې او نفرتونه باسي او د صميميت او محبت پسرلي ته ځای ورکوي. مېلمه پالنه زموږ د ټولنې تر ټولو غوره ټولنيز ارزښت دی او بايد دغه ارزښت وپالل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مينه و محبت

مينه، پر زړونو حکومت کول او په هر زړه کې ځانه تـه کـور جوړول دي او دا ټولنيز ارزښت دی. هر کس دې ته لېواله دی چې د خلکو په زړونو کې ځای ولري، خلک ورسره مينه وکړي او ټولنه ورته په درنښت او اهميت قايله شي. دې موخې ته سړی څنګه رسېدلای شي او کومې لارې چارې دي، چې يو کس د بل په زړه کې د مينې کور جوړوي؟

مينه ده چې د هر زړه دروازه ټکوي او پکې ځان ته کور جوړوي، مينه ټولنيز ارزښت او د انساني ژوندانه جوهر دی، مينه هغه ښايستونه او ښـکلاګانې وېشي، چې بها او قيمت يې نه شي ټاکل کېدای، مينه هغه مرغلره ده، چې هر سړی يې پېر ته تيار دی. که موږ د خپل زړه په کرونده کې مينـه وکرلـه د هر چا زړه به مو په اسانه لاس ته راوړی وي. تاسې په خپل سوچ کې هغه کس راولئ، چې تاسې ته ډېر ګران دی، وبه ګورئ چې د هغه شخصيت له مينـې کيسه کوي، بيا هغـه کـس ذهـن تـه راولـئ چـې تاسـې يـې ښـه نـه ګڼـئ، وبـه ګورئ چې دويم کس د مينې جوهر نه لري. بايد هڅه وشي د خپل شخصيت له نړۍ کرکې وباسو او مينې ته پکې ځای ورکړو، بايد هڅه وشي چې مينه د خپل شخصيت د يـوې اغېزمنې برخـې پـه توګـه پـه ځـان کـې وپـالو او دې ارزښـت تـه وده ورکـړو، مينـه پـر زړونـو د حکومـت کولـو کيلـي ده. ويلـيم شکسپير وايي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

‘’ Love looks not with the eyes, but with the mind.”

ياني مينه په سترګو نه ښکاري، بلکې په ذهن سره ليدل کېږي. د کرکې د توپان مخه په مينه نيول کېږي، په خپل شخصيت کې د مينې ډېوه بله کړئ او نورو ته ترې رڼا وويشئ، تر مينې د زړونو لاسته راوړلو ښه وسيله نه شته. مينه د انسان شخصيت درنوي او د عزت مقام وربخښي. تاسې چې له خلکو سره څومره مينه لرئ، په هماغه کچه تاسې د هغوی په زړونو کې ځای لرئ.

د نورو د مينې پر وړاندې مينه کول په دې مانا دي، چې تاسې د هغوی پور ور ادا کړ، خو د نورو د کرکې پر وړاندې که مو مينه وکړه، نو تاسې خپل اخلاقي مسوولیت تر سره کړ او مقابل شخص مو په دې وپوهاوه چې تاسې هغه ته د مينې حکمت او فلسفه وړاندې کوئ.

يوه خوږه خبره د انسان اروا ته سکون او آرام بخښي، خو په مقابل کې يوه ترخه خبره انسان په هيجان راولي. د اسلام په مبارک دين کې موسکا صدقه ګڼل شوې او دا د سخاوت هغه چينه ده، چې د ډېرو د محبت تنده وربانديې ماتېداى شي. مينه د انسان معنوي ښکلا ده، مينه د انسان په شخصيت کې هغه پټ جوهر دی چې په الفاظو، حرکاتو او افعالو کې څرګندېداى شي. مينه د بشرپالنې او بشر دوستۍ ښکارندويي کوي او مينه ناک انسان د يو غوره انسان په توګه پر ټولنه منې.

مينه تاسې ته څوک نه شي ډالۍ کولای او نه کوم داسې روزنتون شته چې هلته د مينې روحيه وپالل شي، د مينې ښاپېرۍ پکې ستره شي او بيا ورسره تاسې د خپل ژوندانه لاره يوه کړئ. مينه به تاسې په خپل وجود کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېدا کوئ، پخپله به يې روزئ او د خپل شخصيت په لويه برخه کې به ورته ځای ورکوئ. نور تاسې ته مينه نه شي درکولای او په دې فکر کې هم نه شئ، چې نور به مينه درکوي، بلکې تاسې به نورو ته مينه ورکوئ او د دې سخاوت سرخان به تاسې ياست.

دا ګومان مه کوئ چې هر انسان دې د دې مکتب زده کوونکی وي، بلکې تاسې نورو ته دا په اثبات ورسوئ چې دمينې په برخه کې مو امتياز په برخه دی او هر هغه څه چې نورو ته يې وړاندې کوئ، ستاسې د مينې او محبت سوغات دی. دې اصل ته د يو فرهنګ په توګه کارکول په کار دي، دا اصل بايد په ټولنه کې عام شي. دا تهذيب دی، اخلاق همدا دي او اخلاقي زينت همدې ته وايي. مينه په عمر پورې نه ده تړلې، دا طلايي مرغۍ په هر عمر کې خپلولای شئ، دا لويه شتمني هر وخت ستاسې په لاسونو کې ده، دا عزت هر وخت ستاسې په برخه دی.

که مو ماشومان د مينې په حکمت پوه کړل او د مينې کيسې مو ورزده کړې تاسې په خپلو لاسونو د بشرپالنې د يو مکتب ډبره کېښودله. دا جاريه صدقه به تاسې ته ډېر څه په برخه او ستاسې د ماشومانو راتلونکې به له ښايستونو ډکه کړي. دا به د يوې مهذبې ټولنې د جوړېدا هڅه وي، دا به داخلاقياتو د قافلې جوړول وي، دا به د ټولنيزو ارزښتونو لپاره اساس وي. څکه چې ماشوم زده کړې ته اړتيا لري او په کار ده د هغه ذهن ته د مينې او محبت رڼا لار پيدا کړي. راځئ! د مينې د حکمت فلسفه ولولو او په ځانونو کې دغه هستي وپنځوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نسب و منصب

زموږ په ټولنه کې د نسب او منصب مسئله خورا د پام وړ ده، دا دواړه توکي د ټولنيزو ارزښتونو په توګه مطرح دي. له شک پرته چې د اسلام مبارک دين نسب او منصب ته اعتبار نه ورکوي، بلکې د انسان جوهر په تقوا او پرهېزګارۍ، ديانت او ښو اخلاقو کې ټاکي، خو په کلتوري ټولنو کې يو شمېر ارزښتونه وي، چې په خلکو کې يې د درنښت ځای او مقام خپل کړی او ولس ورته په يو څه قايل وي، چې له هغو څخه يو هم د نسب او بله د منصب مسئله ده.

دلته دا خبره عامه ده چې فلانی د کوم نسب سړی دی؟ فلانی نسبي دی که نه؟ يا دا چې فلانی د کوم خاندان سړی دی، له دې ټولو موخه او هدف دا وي، چې فلانی کوم قوم ته منسوب دی؟ ايا په قومي لحاظ ياد سړی دی که نه؟ د قوميت په لحاظ په خلکو کې ځای لري که څنګه؟ د نسب سلسله يې څه ده او په ټولنه کې په نسبي لحاظ کوم وزن او تول لري؟

د نسب دا بحث بيا په ټولنه کې په دوه برخو وېشل شوی دی، يو ستانه قومونه او نسبونه دي، لکه سيدان(پاچايان)، مياګان، اخندزادګان، ميران، ملايان، شېخان، اغاګان، مجددیان، صاحبزادګان او... خلک دوی ته د ستانه په نوم درناوی لري، خلک د دې لپاره د دوی درناوی کوي، چې دا تر ډېره بې ازاره خلک دي، له دين او روحانيت سره تړلي دي، په ټولنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د خلکو د خير لپاره غړ پورته کوي، خپلې جامې او نسب ته په کتو داسې کار نه کوي، چې د ده قومي ارزښت ته زيان ورسي او د قام سپکاوی يې وګڼل شي، د يادو نسبونو له ډلې سيدانو ته په دې هم درناوی کېږي، چې د رسول الله^(ص)^ اولاده ده.

بله ډله د قومي غښتلتيا او اجتماعي نفوذ په اعتبار قومونه دي، چې د هېواد په ټولنيزو، سياسي او اقتصادي مسايلو کې ډېر مطرح دي، لکه احمدزي، ځدراڼ، منګل، خوګياڼي، شينواري، مومند، پشه يان، جبارخېل، دستوخېل، تره خېل، مشواڼي، سالارزي، عرب، ازبک، هزاره، ترکمن او داسې نور. د نسب له مخې د خانانو او ملکانو هم درناوی کېږي، خلک ورته په احترام قايل دي او خبره يې منل کېږي او اورېدل کېږي.

زموږ په ټولنه کې قومي اعتبار د ټولنيزو ارزښتونو په توګه ځای لري او خلک دې اصل ته ډېر ګوري، ان تر دې چې که څوک له چا سره خپلولي کوي، نو لومړنۍ پلټنه به يې دا وي چې پوه شي مقابل لوری په کوم قوم او نسب پورې تړاو لري. دا د يو چا د هويت پېژندنې لپاره خورا مهمه ده، د قوم او نسب له معلومېدا وروسته يې بيا په منصب فکر کېږي، که څه هم په ښاريانو کې دا خبره لږه وړاندې وروسته ده، په ښار کې تر ډېره منصب او شتمنۍ ته اهميت ورکول کېږي او بيا ورپسې د نسب خبره وي، خو په هر صورت نسب او منصب دواړه هغه څه دي، چې په ټولنه کې ارزښت لري.

له شک پرته زموږ په ټولنه کې د منصب د خاوندانو ډېر درناوی کېږي او دغه موضوع د ټولنيز ارزښت په توګه مطرح ده. له وړوکي منصبدار نيولي تر لويه ټول هغه څوک دي، چې خلک يې قدر کوي او يا کم تر کمه په ښو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومونو يادېږي، لکه مامورصاحب، مدير صاحب، امر صېب، معلم صاحب، ډاکټر صاحب، انجنير صاحب، ولسوال صاحب، والي صاحب، قومندان صاحب، رئيس صاحب، وزير صاحب او دې ته ورته منصبونه هغه څه دي، چې له ډېر پخوا په دې ټولنه کې مروج او د درښنت ځای لري.

په دې اړه ما ته يوه کيسه را ياده شوه، زموږ يو کليوال جان سيد نومېده، الله دې يې وبخښي[ما ليدلی و] هغه په کلي کې په ظابط مشور و. وايي کيسه داسې وه چې يو وخت د بهسودو پول نه و جوړ شوی او خلک به په جاله کې پورې وتل، مازيګر جاله وان خلکو ته انکار وکړ او رټ يې ورته وويل چې له سينده مو نه شم پورې ايستلای. خلک وارخطا شول چې اوس به په ښار کې چېرته او له چا سره شپه کوي، چې هر څومره عذر و زاری يې جاله وان ته وکړې ځای يې ونه نيو، دا وخت کليوالو خپلې سوداګانې او غاړې غوټې شاته واچولې او بېرته د ښار پر لور روان شول، ګوري چې جان سيد د جالې خوا ته راروان دی، جان سيد چې له قده لوړ او غښتلی سړی و، د عسکري منصبدار په شکل ښکارېده، کليوالو ورته له جاله وانه شکايت وکړ او په کيسه يې پوه کړ. وايي چې کليوال يې راټول کړل او ورته يې وويل چې تاسې غم مه کوئ، ټول راسره د جالې خوا ته لاړ شئ، چې کله د جاله وان خوا ته ورننږدې شوو، تاسې به يوازې دومره ووايئ چې «ظابط» صېب هغه جاله وان دادی. نور زما کار دی، زه يې په چاره پوهېږم.

وايي چې کله جان سيد د جالې خوا ته ورغی، يو کس غږ کړ، چې ظابط صېب هغه جاله وان دادی! دا وخت جان سيد په جاله وان په قار شو او په توندو الفاظو يې ورته وويل: سرکوزيه! بې ادبه، اوس به دې پوټکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وباسم، څنګه دې ويلي چې دا خلک نه پورې باسم؟ غواړې چې په خپل امر دې زنځير او زولانه کړم. جاله وان چې کله وليدل چې سړی ته د ظابط خطاب وشو، نو وارخطا شو، په خواره ژبه يې وويل: «نه ظابط صېب ما دسې نه دي ويلي، دا خلک په ما باندې دروغ وايي» جان سيد ورباندې بيا ځو پټکې وکړې او ويې ګواښه، دا وخت جاله وان جاله راتاوه کړه او د جان سيد په شمول ټول کسان پکې سپاره او له سينده پورې وتل. کله چې جاله وان لاړ کليوال له خندا شنه وو، ټولو ويل چې له دې وروسته به جان سيد ته «ظابط» وايو. بيا تر مرګه جان سيد خلکو د ظابط په نامه پېژانده او چا ورته خپل اصلي نوم نه اخيسته.

خبره تر منصبه پورې راغله، دلته اوس هم د ټولنيز ارزښت په توګه د منصب د خاوندانو درناوی کېږي او خلک د منصب خاوندان په ښه نوم يادوي. نو په لنډه توګه ويلای شو، چې نسب او منصب زموږ د ټولنې دوه ارزښتونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يووالى

يو والى او اتحاد يو له مهمو ارزښتونو څخه دی، اتفاق او اتحاد د قومونو د بري او کاميابۍ سرچينې دي، دا اتفاق د فکر له يووالي رامنځته کېږي. اتفاق دې ته وايي چې د يوې ټولنې خلک خپل ارزښتونه تعريف کړي او خپلو ملي او عقيدوي ارزښتونو ته د ژمنتيا له مخې دې هوکړې ته ورسېږي، چې په خپلو کې به مخالفتونه نه کوو، د ولس د خير او سوله ييز ژوندانه د رښتينولۍ لپاره به شخصي ګټې شا ته پرېږدو او د ملي ګټو په محور به راټولېږو، له خپل هېواد او خپلو خلکو سره به مينه کوو، د مرستې او همکارۍ په روحيه به يو بل پالو او له هر ډول، ژبني، قومي، سمتي، نژادي، مذهبي او نورو توپيرونو او تبعيضونو به ډډه کوو، نو هله به د اتفاق او يووالي ښار ته رسو او هله به مو يو والى په يو ځواک او قوت بدلېږي.

هوښيار ولسونه که سياست کوي، هم يې موخه دا وي چې د خلکو د خير لپاره قدم واخلي، خپل سياسي مشران تر هغې تايدوي او تر هغې ترې ملاتړ کوي، چې خير يې ولس او هېواد ته رسي، کله چې سياسيون د خپلو ژمنو او اهدافو له لارې شاته کېږي، د فکري ملاتړې قافله ترې مخ ګرځوي او ټول په يوه اتفاق د يو بل مشر او زعيم په خوا راټولېږي. دا سياسي اتفاق

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی، مانا دا چې سياست که سم و، نو ويښ ولسونه ترې ملاتړ کوي او که ناسم و ترې مخ ګرځوي. اجتماعي اړيکې ساتل د يووالي او اتحاد لپاره خورا اړينې دي، د ولسونو تر منځ د اتحاد لپاره راشه- درشه مهم اصل دی. د ارزښت دا مرغلره ډېره قيمتي ده او بايد وساتل شي.

نلسن منډېلا وايي: «موږ د مختلفو ژبو ويونکي بېلابېل قومونه نه، بلکې د بېلابېلو ژبو ويونکي يو قوم يو» که په ټولنه کې شعوري ويښتيا وه، ژبه ولسونه نه شي بېلولای، ژبه يوازې د ځان پوهولو او بل پوهولو وسيله ده، بل هېڅ امتياز يې نه شته، که موږ خپلو ملي ګټو ته يو تعريف ولاره، ژبه مو سره نه شي بېلولای. اسلامي عقيده هم داده چې په قوميت او ژبنيت به سره نه راټولېږو او نه به سره جلا کېږو. افغانان چې کله په اتفاق وو، نړۍ زموږ وه. موږ به د ولسونو د خير لپاره اسونه زين کول او هغه ځمکې به مو د آسونو له سومانو ايستلې چې اوس پکې الوتکې په مزل سترې کېږي. موږ بل څه نه لرل، يوازينۍ وسله زموږ يووالی او اتفاق و.

موږ چې له هر غليمه آزادي اخيستې د بري راز مو له اتحاد او اتفاق پرته بل څه نه و، موږ کومه عصري او پرمختللې تکنالوژي نه لرله، موږ د نفوسو په اعتبار هم له نورو زيات نه وو، خو غښتلي اتفاق د وخت لوړې ژورې زموږ پر مخ هوارې کړې او موږ يې د برياليتوب «طور» ته پورته کړو، موږ يې د الله ﷻ له نصرته برخمن کړو او موږ يې سرلوړي کړو.

اتفاق کومه فلسفه نه ده، چې موږ يې ولولو او پر ځان يې عملي کړو، اتفاق کوم قانون نه دی، چې له لوستلو وروسته وربانديې عمل وکړو او نه اتفاق داسې يو غږ دی، چې په يوه ناره به ټول ولس زموږ په غږ راويښ او راټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي. اتفاق د خپل سيرت او شخصيت په چاپېريال کې پالل کېږي او دا اړيکې د حسنه اخلاقو او بصيرت له مخې غځېږي. په کور کې اتفاق، په کلي کې اتفاق، په دفتر کې اتفاق، د ولسوالۍ په کچه اتفاق، د ولايت په کچه اتفاق او... دا د يوې مفکورې په توګه په ټولنيز ژوندانه کې وده کوي او د اتحاد په نوم له هر لوري راپورته شوې رڼاګانې سره يو ځای کوي او د ارزښتونو ښار د رڼاګانو په ښار بدلوي. دې فکر ته کار کول په کار دي، له دې سره به زموږ د بغاوت او شقاوت روحيه ماته شي او مثبت فکر به مو د يو ملي ارمان په توګه خپلې ريښې په ټولنه کې خورې کړي.

د امريکا نهه دېرشم ولسمشر جيمي کارټر وايي:

‘‘ We are of course a nation of differences. Those differences don’t make us weak. They are the source of our strength’’

هغه وايي: ((موږ يقيناً د توپيرونو ملت يو، خو دا توپيرونه موږ نه کمزوري کوي، بلکې دا زموږ د ځواکمنتيا سرچينې دي))

هر هېواد بېلابېل قومونه او د بېلابېلو ژبو خلک لري، مهمه داده چې ولس بايد په فکري او شعوري لحاظ ويښ او د ملي وحدت او يو والي لپاره غښتلی عزم او اراده ولري. ولس بايد ځان د هېواد په هينداره او مليت بايد د ملت په هينداره کې ځان وګوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ چې څومره وېشل کېږو، واړه کېږو او ځواک مو کمېږي. څومره چې سره یو کېږو، غښتلتیا او ځواکمني پخپله زموږ کور ته راځي او موږ ته د بري کیسه کوي.

نو راځئ چې د یووالي سندره زده او د وحدت په نوم یې زمزمه کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوله او خپلواکي

سوله او خپلواکي دوه بېلابېل ټولنيز ارزښتونه دي، سوله او خپلواکي د هوسايني، خوښۍ، ملګرتيا او ټولنيز ژوند دسمون غړ دی، سوله او خپلواکي د ژوندانه اړتيا ده، سوله او خپلواکي دراحت او سکون راز دی او سوله او خپلواکي د ټولو نېکبختيو سرچينه ده.

هر انسان سوله غواړي او خپلواکي غواړي، هم خپل هېواد او ولس ته سوله او خپلواکي او هم ټولې نړۍ ته، موږ افغانانو هره جګړه د سولې اوخپلواکۍ لپاره کړې، د هر ښکېلاك پر ضد مو د سولې او خپلواکۍ لپاره غږ پورته کړی. زموږ هره قرباني د سولې او خپلواکۍ لپاره وه. کله چې پر موږ جګړه تحميل شوې، موږ يې پر وړاندې د سولې او خپلواکۍ دريغ نيولی. موږ د جګړې ډېرو توپانونو ځپلي يو، ځکه خو تر هر چا د سولې او خپلواکۍ په قدر ښه پوهېږو، سوله او خپلواکي انسان ته سکون بخښي، آرام بخښي او هوساينه، ځکه خو هر با احساسه انسان د سولې او خپلواکۍ تږی دی. په سوله او خپلواکۍ کې د انساني نړۍ د سکون او خوشالۍ راز پروت دی، ويښ او بېدار قومونه په سوله، خپلواکۍ او امن کې ژوند کوي، سوله او خپلواکي د بشر اړتيا او په سوله کې اوسېدل د ژوندانه مانا ده. ملت له سولې او خپلواکۍ پرته پرمختګ نه شي کولای، اسير ولسونه سوله او خپلواکي نه لري او خپله اراده نه شي تمثيلولای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ملتونه چې پر بامونو يې د سولې او خپلواکۍ بېرغونه رپاند دي، د سرلوړۍ احساس کوي، هر انسان په سوله او خپلواکۍ کې ژوندکول غواړي، د ژوند ټولې اساتياوې په سولې پورې تړلې دي او د ژوند هره سوکالي له سولې الهام او سرچينه اخلي.

سوله او خپلواکي د نړۍ د هوساينې روح دی. جګړه د تباهۍ لاره ده. خپلواکي د انسانانو حقوقو او انساني کرامت ته درناوی دی. اسارت او ښکېلاک د انسانانو د حقوقو پايمالول دي، که مو د سولې او خپلواکۍ پر نعمت شکر وکېښ هوساينه او نېکمرغي د همدې ونې مېوه ده.

هغوی چې په سوله او خپلواکۍ کې ژوند کوي، معنوي ارزښتونه يې په برخه دي، هغوی چې په سوله او خپلواکۍ کې ژوند کوي، سوکالي يې په نصيب ده او هغوی چې سوله او خپلواکي لري، د مادي او معنوي پرمختګونو سالاران دي.

افغانان سوله خوښې او پر خپلواکۍ مين ملت دی. سوله خوښوي، خپلواکي خوښوي او د سولې او خپلواکۍ له قافلې سره ملګرتيا کوي. موږ وايو، پرېږدئ چې دبشريت پر اسمان د سولې او خپلواکۍ کوترې والوزي، پرېږدئ چې له نړۍ وير او ساندې کډه وکړي، پرېږدئ چې نور تنکي ماشومان د جګړې له توپانه په امن وي، پرېږدئ چې نړۍ دسولې او خپلواکۍ له خوږو برخمنه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آزادي تر باد شاهيــــــــــه لاتېرى كا

چې د بل دحكم لاندې شي زندان شي

په رښتيا چې آزادي له باچاهيـه د ډېر سـتر ارزښت نـوم دى، پـه ازادۍ كـې سوله، امن، سكون او پر مختـګ وي، پـه آزادى كـې انسـان پـه پـوره واك او خپلواكۍ سره ژوند كولى شي، په آزادۍ كې انساني ټولنه د آرام، راحت او هوساينې احساس كوي او هر انسان له خپلو انساني حقوقو برخمن وي.

سوله او خپلواكي ټولنيز ارزښت دى، سـوله او خپلـواكي د ژوندانـه مالګـه ده، سوله او خپلواكي د پرمختګ كيلي ده، سوله او خپلواكي د مينـې او خلوص هېنداره ده، سـوله او خپلـواكي د سـمون او هوسـاينې تصـوير دى، سـوله او خپلـواكي د فكـر د آزادۍ اروا ده، سـوله او خپلـواكي د درنـاروي اصـل دى، سـوله او خپلـواكي د علـم او پـوهې د ښـار دروازه ده، سـوله او خپلواكي د ژمنتيا او ارادې ځواک دى، سوله او خپلواكي د تصـميم نيولـو جـوهر دى، سـوله او خپلـواكي د ټـولنې عـزت او سـرلوړي ده، سـوله او خپلواكي د ټولنې شان او شوكت دى، سوله او خپلـواكي د ولـس ارمـان دى او سوله او خپلواكي د يو ملت عزم او اراده ده.

نـو راځـئ چـې د دې عـزم او ارادې لـه قـافلې سـره روان شـو او پـه ګـډه د هوساينې او سوكالۍ ښار ورشو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ليکوال چاپ اثار:

1 – ترخې خاطر (ناول) چاپ
2 – ستوري کيسه کوي (ناول) چاپ
3 – د خدای په کور کې (د لنډو کيسو ټولګه) چاپ
4 – د ښاپېرو په حرم کې (طنزيه ټولګه) چاپ
5 – روحي ناروغ (طنزيه ټولګه) چاپ
6 – وزر (د وجيزو ټولګه) چاپ
7 – رښتيا به وايو (نثري ټولګه) چاپ
8 – دا هماغه هندوستان دی (د هند يونليک) چاپ
9 – يو زړو يو دليلونه (ژباړه) چاپ
10 – فکر په کار دی (نثري ټولګه) چاپ
11 – فولکلوريکه درملنه (چاپ)
12 – ټولنيز ارزښتونه همدا ثر

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور وداني

د افغانستان ملي تحريک له هېواد پال او فرهنګپال شخصيت ښاغلي (حميد ناصري) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته يې اوږه ورکړه. ملي تحريک وياړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ يې پيل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هيله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

يو ځل بيا د دې اثر له ليکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې د دې اثر د ليکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مينه

د افغانستان ملي تحريک

(c) ketabton.com: The Digital Library

The Social Values

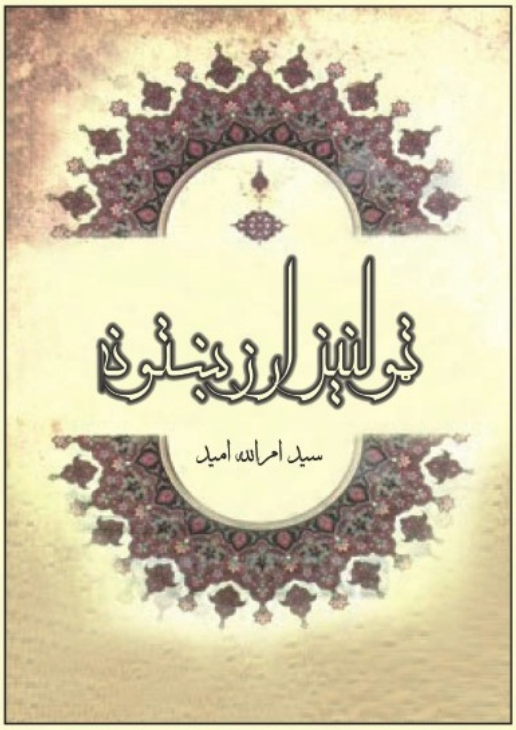

Sayed Amrullah Omaid

د افغانستان ملي تحريک
www.melitahrik.com

د خپرونو لړ: ٦۴

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library